

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANABİLİM DALI

**ULUSLARARASI TİCARETTE KULLANILAN ÖDEME
YÖNTEMLERİ VE AKREDİTİFLİ ÖDEME YÖNTEMİNİN
İTHALATÇI VE İHRACATÇI İÇİN TAŞIDIĞI RİSKLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKİF CULFA

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. YASİN GÜLTEKİN

ÇANAKKALE – 2025

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANABİLİM DALI

**ULUSLARARASI TİCARETTE KULLANILAN ÖDEME YÖNTEMLERİ VE
AKREDİTİFLİ ÖDEME YÖNTEMİNİN İTHALATÇI VE İHRACATÇI İÇİN
TAŞIDIĞI RİSKLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKİF CULFA

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. YASİN GÜLTEKİN

ÇANAKKALE - 2025

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Akif CULFA tarafından Doç. Dr. Yasin GÜLTEKİN yönetiminde hazırlanan ve 29/01/2025 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Uluslararası Ticarete Kullanılan Ödeme Yöntemleri ve Akreditifli Ödeme Yönteminin İthalatçı ve İhracatçı İçin Taşıdığı Riskler**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Yasin GÜLTEKİN
(Danışman)

.....

Doç. Dr. Ebru KANYILMAZ POLAT

.....

Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÖZTÜRK

.....

Tez No : 10710334

Tez Savunma Tarihi : 29/01/2025

.....

Prof. Melis ULU DOĞRU

Enstitü Müdürü

....//....//2025

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Akif CULFA

29/01/2025

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans yaptığım dönem süresince bana manevi destek olan öncelikle aileme, bölümümdeki arkadaşlarıma, mesai arkadaşlarıma ve hem tez konusu belirleme sürecinde hem de hazırlık ve yazma sürecinde bana yol gösteren, destek olan, tecrübe ve bilgilerinden istifade etme şansını bulduğum çok değerli Doç. Dr. Sayın Yasin GÜLTEKİN hocama sonsuz teşekkür ediyorum. Yasin hoca gibi iyi kalpli ve yardımsever bir insanı tanıdığım için kendimi şanslı addediyorum. Tez çalışmam boyunca sabır ve anlayışla süreci tamamlamamdaki katkısını hayatım boyunca unutmayacağım.

Yüksek lisans süreci boyunca maddi ve manevi olarak bana desteklerini esirgemeyen değerli dostum Kader SUSAR ve Volkan TAMAN abime de ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Akif CULFA
Çanakkale, Ocak 2025

ÖZET

ULUSLARARASI TİCARETTE KULLANILAN ÖDEME YÖNTEMLERİ VE AKREDİTİFLİ ÖDEME YÖNTEMİNİN İTHALATÇI VE İHRACATÇI İÇİN TAŞIDIĞI RİSKLER

Akif CULFA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Yasin GÜLTEKİN

29/01/2025, 110

Dış ticarete kullanılan ödeme yöntemleri sayesinde farklı ülkelerdeki alıcı ve satıcı aynı dili konuşarak, risklerinin ve sorumluluklarının farkında olarak ticaret yapabilmektedirler. İki farklı ülkede bulunan, ticaret yapmak isteyen ancak güven duygusunun oluşmadığı tacirler için akreditifli ödeme alıcının mallarını güvence altına alırken satıcının da ödemesini güvence altına almaktadır. Bu özelliğinden dolayı hem alıcı hem de satıcı için akreditifli ödeme yöntemi güvenli bir liman olarak görülmektedir. Ancak akreditifli ödeme yönteminin tüm bu olumlu avantajlarının yanında hem ithalatçı hem de ihracatçı için taşıdığı riskler bulunmaktadır. Yapılan bu çalışma ile akreditifli ödeme yönteminin diğer ödeme yöntemlerine göre avantajlarının daha anlaşılabilir olması için öncelikle uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemleri değerlendirilmiş, akreditifli ödeme yöntemi incelenmiş ve daha sonra akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı ve ihracatçı için taşıdığı risklere ilişkin bulgular tespit edilmeye çalışılarak literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle detaylı bir literatür taraması yapılarak daha önce yapılan çalışmalar incelenmiş ve konunun kavramsal çerçevesi açıklanmıştır. Daha sonra akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı ve ihracatçı için taşıdığı risklere ilişkin saha çalışması yapılarak veriler toplanmıştır. Bu anlamda nitel veri toplama tekniği kullanılarak ithalatçı ve ihracatçı uzman firma temsilcileri ve banka yetkilileri ile mülakatlar yapılmıştır.

Yapılan mülakatlar neticesinde hem ithalatçı hem de ihracatçı firma temsilcilerinin kendileri için en güvenilir ödeme yöntemini akreditifli ödeme yöntemi olduğu bulgusuna

ulaşılmıştır. Bununla beraber ithalatçı firma temsilcileri akreditifli ödeme yönteminde kendileri için en önemli risklerin başında ürün ve yükleme riskinin olduğunu, ihracatçı firma temsilcileri ise ödeme ve alıcı riskinin kendileri için en önemli riskleri oluşturduğunu vurgulamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ticaret, Ödeme Yöntemleri, Akreditifli Ödeme

ABSTRACT

THE PAYMENT TERMS USED IN THE INTERNATIONAL TRADE AND THE RISKS OF LETTER OF CREDIT FOR IMPORTER AND EXPORTER

Akif CULFA

Canakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

The Master's Thesis in International Trade and Logistics

Advisor: Assoc. Prof. Yasin GULTEKIN

01/29/2025, 110

Thanks to the payment methods used in international trade, buyers and sellers in different countries can conduct business while speaking the same financial language and being aware of their risks and responsibilities. For traders in different countries who wish to engage in trade but lack mutual trust, the letter of credit (LC) payment method secures the buyer's goods while also ensuring the seller's payment. Due to this feature, the letter of credit is considered a safe haven for both buyers and sellers. However, despite its advantages, the LC payment method also carries risks for both importers and exporters.

This study aims to contribute to the literature by first evaluating the payment methods used in international trade to provide a clearer understanding of the advantages of LC compared to other payment methods. Then, the LC payment method is examined in detail, and the risks associated with it for both importers and exporters are identified. To achieve this objective, a comprehensive literature review was conducted to examine previous studies and explain the conceptual framework of the topic. Subsequently, a field study was carried out to collect data on the risks of LC payment from the perspectives of importers and exporters.

In this context, qualitative data collection techniques were employed, and interviews were conducted with representatives of importer and exporter firms, as well as bank officials. The findings from these interviews indicate that both importer and exporter firm representatives consider the LC payment method to be the most secure payment method for their transactions. However, importer representatives highlighted product and shipment risks

as their primary concerns, whereas exporter representatives emphasized payment and buyer risks as their most significant challenges.

Keywords: International Trade, Payment Methods, Letter of Credit Payment

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI	i
ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

3

2.1. Uluslararası Ticarete Kullanılan Ödeme Yöntemleri	3
2.1.1. Peşin Ödeme (Cash Payment/Advance Payment).....	4
2.1.2. Havale Şeklinde Ödeme	5
2.1.3. Nakit Ödeme.....	6
2.1.4. Kırmızı Şartlı Akreditif (Red Clause)	6
2.1.5. Prefinansman (Prefinancing)	7
2.2. Mal Mukabili Ödeme (Cash Against Documents/Open Account).....	8
2.3. Kabul Kredili Ödeme (Acceptance Credit)	9
2.3.1. Kabul Kredili Ödemenin Aşamaları	10
2.3.2. Kabul Kredili Ödemenin Çeşitleri.....	11
2.4. Vesaik Mukabili Ödeme (Cash Against Documents).....	11
2.4.1. Vesaik Kavramı	11
2.4.2. Vesaik Mukabili Ödeme Yönteminin Tarafları.....	13
2.4.3. Vesaik Mukabili Ödemenin İşleyişi	18
2.4.4. Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi Türleri.....	19
2.5. Vesaik Mukabili Ödeme Yönteminin Alıcı ve Satıcı Açısından Değerlendirilmesi	23
2.6. Akreditifli Ödeme.....	24

2.7. Akreditifli Ödeme Yönteminin İncelenmesi	24
2.7.1. Akreditif Nedir?.....	24
2.7.2. Akreditifin Tarihsel Gelişimi	27
2.7.3. Akreditifli Ödeme Yönteminde Kullanılan Belgeler	31
2.7.4. Akreditifin Tarafları	47
2.7.5. Akreditif Türleri	53
2.7.6. Akreditif Swiftleri	63
2.8. Akreditifli Ödeme Yönteminin İthalatçı ve İhracatçı İçin Taşıdığı Riskler	65
2.8.1. Akreditif Uygulamalarında Rezerv Durumları.....	65
2.8.2. Akreditifin İthalatçı İçin Taşıdığı Riskler	72
2.8.3. Akreditifin İhracatçı İçin Taşıdığı Riskler	74
2.8.4. Akreditif Uygulamalarında Bankaların Görev ve Sorumlulukları	76
2.8.5. UCP 500-UCP 600 Karşılaştırılması.....	78
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	
3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	83
3.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi	83
3.3. Araştırma Bulguları	84
3.3.1. Akreditifin İhracatçı İçin Önemine İlişkin Bulgular	86
3.3.2. Akreditifin ithalatçı İçin Önemine İlişkin Bulgular	95
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER	
4.1. Sonuç	103
4.2. Öneriler.....	104
KAYNAKÇA	106
EKLER	I
EK 1 MÜLAKAT FORMU (İŞLETMELERLE).....	I
EK 2 MÜLAKAT FORMU (BANKALARLA)	VII

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
B/L	Bill of Lading
CIP	Cost – Insurance Paid
CMR	Convention Merchandises Routiers
DAB	Döviz Alım Belgesi
DAP	Delivered At Place
EX-WORKS	İşyerinde/Adreste Teslim
FCA	Free Carrier
FOB	Free on Board
GTIP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
ICC	International Chamber of Commerce
ISBP	International Standard Banking Practice
İBKB	İhracat Bedel Kabul Belgesi
İMO	International Maritime Organization
İNTERTEK	İntertek Test Hizmetleri
MTO	Milletlerarası Ticaret Odası
SGS	Supervise Gözetme Etüd Kontrol Servisleri
SWIFT	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
URC	Uniform Rules for Collection
UCP	Uniform Customs and Practice for Documentary Credits

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1.	MTO tarafından akreditif revizyonları	29
Tablo 2.	Türkiye ihracattaki ödeme yöntemleri kullanım rakamları	30
Tablo 3.	Akreditif belgelerinde ortaya çıkan rezerv konuları	71
Tablo 4.	Mülakat yapılan katılımcıların demografik bilgileri	85

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1.	Uluslararası ticarete ödeme yöntemi riskleri	4
Şekil 2.	Dış ticarete peşin ödemenin gerçekleştirilme süreci	5
Şekil 3.	Mal Mukabili Ödeme (Açık Hesap/Open Account)	9
Şekil 4.	Vesaik mukabili ödeme yöntemi akışı	12
Şekil 5.	Akreditifli ödeme yönteminin iş akışı	26
Şekil 6.	Örnek proforma fatura (proforma invoice)	32
Şekil 7.	Örnek commercial invoice (ticari fatura)	35
Şekil 8.	Örnek bill of lading (deniz konşimentosu)	38
Şekil 9.	Örnek packing list (çekir/paket listesi)	40
Şekil 10.	Örnek certificate of origin (menşei şahadetnamesi)	42
Şekil 11.	Örnek EUR1	44
Şekil 12.	Örnek A.TR	46
Şekil 13.	Örnek akreditif swifti	64
Şekil 14.	Akreditifin ihracatçı için önemi – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası	86
Şekil 15.	Akreditifin ihracatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası	89
Şekil 16.	Akreditifin ihracatçı için önemi – MAXMaps alt kodların istatistiği	93
Şekil 17.	Akreditifin ihracatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps alt kodların istatistiği	94

Şekil 18.	MAXMaps – Kelime bulutu	94
Şekil 19.	Akreditifin ithalatçı için önemi – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası	96
Şekil 20.	Akreditifin ithalatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası	99
Şekil 21.	Akreditifin ithalatçı için önemi – MAXMaps alt kodların istatistiği	101
Şekil 22.	Akreditifin ithalatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps alt kodların istatistiği	102
Şekil 23.	MAXMaps – Kelime bulutu	102

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Dünya üzerinde insanların hayatlarını idame ettirebilmeleri için ihtiyaç duydukları doğal kaynakların dağılımı geçmişte olduğu gibi günümüzde de eşit değildir. Her ülkenin ve bölgenin siyasi, ekonomik, coğrafi ve kültürel faktörlerine bağlı olarak üretim ve ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlere yetersiz kaldığı veya talebe göre çok fazla üretim ve arz yaptığı mal ve hizmetler bulunmaktadır. Ortaya çıkan bu fazla arzın da ihtiyaç duyan ülkelere gönderilerek ekonomik kazanç elde etme durumu ihracat ve ithalat kavramlarını ortaya çıkarmıştır (Kaya, 2008: 23)

Bu anlamda ülkelerin arz ve talep durumları ithalat ve ihracatın ekonomik hayatın çok önemli bir parçası olmasını sağlamıştır. Ortaya çıkan durum ithalat yapan ülkelere döviz kaybına yol açarak cari açığın artmasına neden olurken, ihracat yapan ülkelere ise döviz girdisi ile cari açığın azalmasına katkı sağlamaktadır. Bazı ülkeler yüksek ithalat rakamları ile milyarlarca dolar cari açık verirken, bazı ülkeler ise gerçekleştirdiği yüksek ihracat rakamları ile ekonomiye ciddi katkılar sağlamaktadırlar.

Ülkelerin farklı ekonomik sistemlere sahip olması ve piyasa yapılarının farklı olması uluslararası ticaret kavramının ortaya çıkmasını ve gelişmesini zorunlu kılmıştır. Hem alıcı hem de satıcı için standartlaşmanın olduğu uluslararası bir sistemde ticari işlerin yürütülmesi her iki taraf için da daha kolay ve pratik hale gelmiştir.

İnsanlık tarihi boyunca ticaret tacirler ve devletler için ekonomik hayatın önemli bir parçasını oluşturmuştur. Hem ülke içi ticaret hem de dış ticaret sosyal ve ekonomik değişenlere bağlı olarak yüzyıllar içerisinde gelişim göstermiştir. Özellikle sanayi devrimi ile üretim fazlası ürünlerin diğer ülkelere ihracatının yapılmaya başlanması dış ticaretin önemini daha da artırmıştır.

Uluslararası ticaret hem yapısı ve işleyişi bakımından hem de gerçekleştirilen ticarete kullanılan evraklar açısından herhangi bir ülkede yapılan ticaretten çok farklı durumlar arz etmektedir. Aynı ülkede yaşayan ve ticaret yapanlar aynı hukuk sistemine tabi olmaları sebebiyle her iki tarafı da bağlayan bir hukuk sistemi olduğu için ticarete ve yapılan işlemlerde standartlaşma söz konusudur (Demir, 2010: 111).

Ancak uluslararası ticarete hem satıcı hem de alıcının aynı dili konuşarak ve sorumluluklarının farkında olarak ticaret yapmalarını kolaylaştıracak uluslararası genel geçerli norm ve kuralların belirlenmesi zorunlu olmaktadır. Bu anlamda ödemenin ne zaman ve nasıl yapılacağı, teslim şeklinin ne olduğu, alıcı ve satıcının sorumluluklarının ne olacağı MTO tarafından belirlenerek uluslararası ticarete bir standartlaştırma ve genel norm ve kurallar bütünü oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kurallar bütünü dış ticaret işlemlerinde INCOTERM olarak adlandırılmaktadır. Teslim şekilleri ve ödeme yöntemleri olarak da kullanılan bu kurallar bütünü alıcının ve satıcının görev ve sorumluluklarını açıkça ifade etmektedir. Bu sayede alıcı ve satıcı kendi görev, sorumluluk ve risklerinin farkında olarak bir malın satışına ilişkin anlaşma sağlarlar.

Bu noktada hem alıcı hem de satıcı kendi risklerini minimize eden teslim şekli ve ödeme yöntemini belirlemeye çalışır. Alıcı kendisi için riskin en az olduğu ürünleri teslim aldıktan sonra ödeme yapma seçeneğine yönelirken, satıcı ise peşin ödeme seçeneği ile kendi riskini minimize etmeye çalışır. Hem alıcının hem de satıcının kendi çıkarlarını gözettiği bir denklemde ödeme yöntemleri arasında her iki tarafın da çıkarlarını gözetken ve risklerini minimize eden akreditifli ödeme yöntemi alıcı ve satıcı tarafından en güvenilir ödeme yöntemi olarak değerlendirilerek kullanılmaktadır.

Diğer ödeme yöntemlerinde farklı olarak akreditifli ödeme yönteminde bankaların da üçüncü taraf bağımsız taraf olarak sürece dahil olduğu bir yapı mevcuttur. Bankaların da sürece dahil olması, tüm işlemlerin bankalar vasıtası ile resmi yollardan gerçekleştirilmesi hem alıcının hem de satıcının akreditifli ödeme yöntemini güvenli olarak değerlendirmelerinin diğer bir sebebidir. Alıcı hem ithalat işlemlerinde sorun yaşamamak hem de ürünleri sorunsuz teslim almak için tüm taleplerini akreditif metni ile resmileştirerek kendi risklerini azaltırken satıcı da ihracat evraklarını akreditif metnine uygun hazırlayarak mal bedelini teminat altına almış olur.

Yapılan bu çalışma ile uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemleri ve özellikle ithalatçı ve ihracatçı için güvenli bir liman olarak değerlendirilen akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı ve ihracatçı için taşıdığı riskler incelenerek bu risklere çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

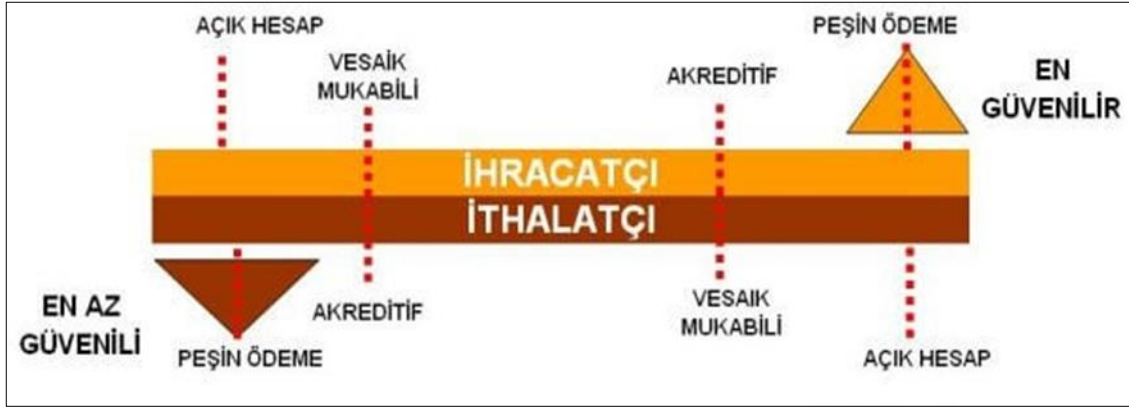
KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Uluslararası Ticarete Kullanılan Ödeme Yöntemleri

Ticaret kavramı insanların kendi ihtiyaçlarından fazla ürün ve hizmet üreterek gelir elde etme çabalarından başlayarak gelişen ve ekonomik hayatın önemli bir parçası olan bir unsurdur. Özellikle sanayi devrimi sonrası üretilen ürünün miktarında önemli oranda artış yaşanmıştır. Bu da bu ürünlerin ihracını yaparak ekonomik gelir elde etme çabasını artırmıştır. Kimi ülkeler ihtiyaç duydukları ürün ve hizmetleri ithal ederek bu giderleri karşılarken kimi ülkeler de ihraç ettikleri ürünler sayesinde ekonomiye milyarlarca dolar gelir sağlamaktadırlar.

Bu anlamda milyarlarca dolar paranın döndüğü ekonomik bir sistemde hem alıcı hem de satıcının risk ve sorumluluklarını belirleyecek uluslararası bağımsız bir kurumun oluşturulması zorunlu hale gelmiştir. Dış ticaret işlemlerinde teslim şekilleri ve ödeme yöntemlerini belirleyerek uygulayacak olan kurum olarak karşımıza Uluslararası Ticaret Odası (ICC International Chamber of Commerce) çıkmaktadır. ICC uluslararası ticarete kuralları belirlemede, uygulamada ve gerekli olduğu durumlarda güncellemede yetkili olan tek kurumdur.

ICC ve belirlediği kural ve şartlar sayesinde uluslararası ticarete kullanılan işlemlerde standartlaşma olmuştur. Artık hem alıcı hem de satıcı kendisi için en uygun ve en az risk taşıyan teslim şeklini ve ödeme yöntemini belirleyerek ticaretini yapmaktadır. Bu sayede hem alıcının hem de satıcının bir malın satışında görev ve sorumlulukları önceden belirlenmektedir.

Şekil 1. Uluslararası ticarete ödeme yöntemi riskleri

2.1.1. Peşin Ödeme (Cash Payment/Advance Payment)

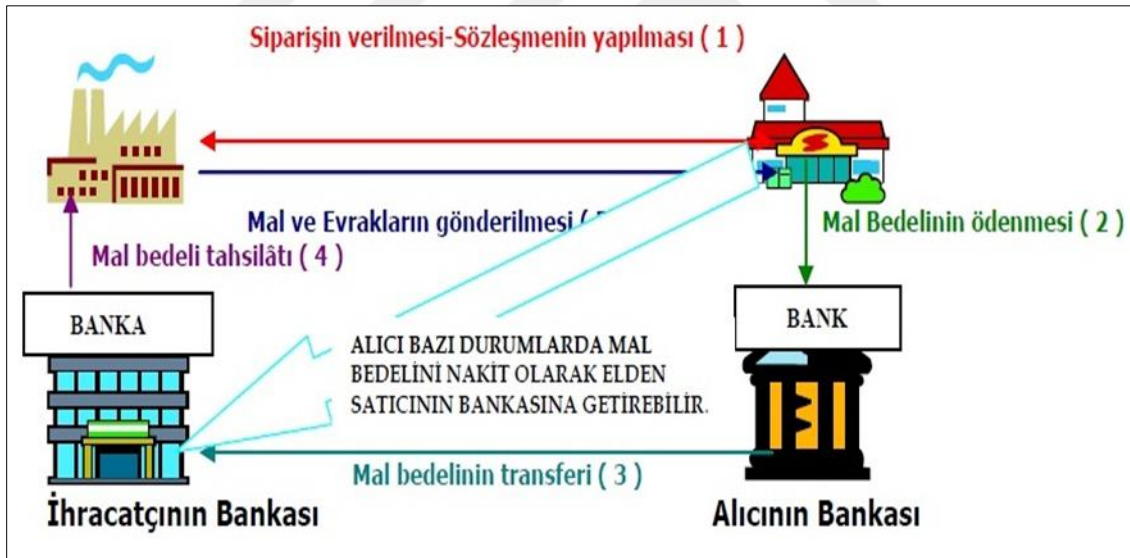
Peşin ödeme yöntemi dış ticarete en az kullanılan ödeme yöntemlerinden birisidir. Genellikle yeni ticaret yapmaya başlayan tarafların birbirlerini tanımamasından kaynaklı olarak güven ilişkisinin oluşmadığı işlemlerde kullanılır. Bu ödeme yönteminde ihracatçı malın sevkiyatından önce ithalatçıdan mal bedelini tahsil eder. Bu açıdan ihracatçı için riskin en az olduğu ödeme yöntemidir (Demir, 2010: 111). Ancak ithalatçı açısından da riskin en fazla olduğu ödeme yöntemidir. Mal bedelini peşin ödemesi sebebiyle bütün riskleri almış olur. Bu aşamada ihracatçının malların sevkiyatını yapmaması veya yapamaması ve malların sipariş vermiş olduğu miktar ve kalite sorunları gibi durumlarda ortaya çıkabilecek tüm riskleri önceden üstlenmiş olur. Karşılaşılan bu gibi durumlarda alıcının uluslararası mahkemelerde hakkını araması dışında yapabileceği farklı bir çözüm bulunmamaktadır.

Çok sık kullanılsa da uluslararası ticarete başvuru bir ödeme yöntemidir. İhracatçı emtia bedelini peşin aldığı için kendisine finansman sağlamış olur. Bu anlamda kazançlı olan taraftır (Kahler, 1983: 66)

Peşin ödeme yönteminde süreç aşağıdaki şekilde ilerler:

- Alıcı ve satıcı bir malın satışına ilişkin teslim şekli ve ödeme durumunu da içeren bir sözleşmede anlaşılır.
- Satıcı tüm anlaşma şartlarını içeren bir proforma fatura (Proforma Invoice) düzenleterek alıcıya gönderir.

- Alıcı bu ticari faturaya istinaden ödeme yapılması için bankasına talimat verir.
- Alıcının bankası faturadaki şartlara istinaden satıcının banka hesabına parayı transfer eder.
- Ödemeyi alan satıcı şartlarda yazıldığı şekilde ürünleri hazırlayarak sevkiyatını gerçekleştirir.
- Daha sonra ihracata ilişkin alıcı adına düzenlenen ticari fatura (Commercial Invoice), çeki listesi (Packing List), dolaşım belgesi (Certificate of Origin), ve ayrıca yükleme denizyolu ile yapıldı ise konşimento (Bill of Lading) evrakları gümrük işlemlerini yapabilmesi için alıcıya gönderir (Ergin ve Bakkalıcı, 2011, 130).
- Satıcıdan gelen evraklara istinaden ithalatçı gümrük işlemlerini yaparak malları deposuna çeker.

Şekil 2. Dış ticarete peşin ödemenin gerçekleştirilme süreci

Kaynak: Ergin ve Bakkalıcı, 2011: 130

2.1.2. Havale Şeklinde Ödeme

Havale şeklinde ödeme yönteminde ithalatçı satış sözleşmesinde ve proforma faturada anlaşıldığı şekilde ihracatçının bankasına para transferi için bankasına talimat verir. Banka verilen talimata istinaden ihracatçıya para transferini gerçekleştirir. İhracatçının

bankası kendisine ulaşılan parayı ihracatçının kendi bankasındaki hesabına aktarır (Demir, 2006: 114).

Konu satış için ödemeyi alan ihracatçı proforma fatura ve satış sözleşmesinde belirtildiği şekilde malların üretim, hazırlanma ve sevkiyatını organize eder. Daha sonra alıcının, ülkesinde ithalat işlemlerini yapabilmesi için gerekli yükleme evraklarını hazırlayarak ithalatçıya gönderir. Alıcı da gelen yükleme evrakları ile konu malların ithalat işlemlerini yaparak malları deposuna çeker (Özalp, 2009: 86).

2.1.3. Nakit Ödeme

Bu ödeme yönteminde ithalatçı mal bedelini ihracatçıya, ihracatçının ülkesinde öder. İhracatçı da bankasına gelen parayı kullanmak için döviz alım belgesi düzenler. Daha sonra proforma faturaya istinaden malların sevkiyatını yaparak ithalat işlemleri için yükleme evraklarını alıcıya gönderir (Toroslu, 1999: 5).

Nakit ödeme süreçleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Alıcı konu satış için mal bedelini kendi bankasına öder.
- Alıcının bankası kendisine gelen ödemeyi satıcının bankasına transfer eder.
- Satıcının bankası kendisine gelen ödemeyi satıcının hesabına aktarır.
- Mal bedelini tahsil eden satıcı malların sevkiyatını gerçekleştirerek gerekli evrakları alıcıya gönderir. Ve ihracat süreci tamamlanmış olur (Özalp, 2012: 90).

2.1.4. Kırmızı Şartlı Akreditif (Red Clause)

Kırmızı Şartlı Akreditif ödeme yönteminde, ihracatı yapılacak mal ve yükleme masraflarının karşılanması amacıyla ihracatçıya aracı bir banka tarafından ön ödeme yapabilme yetkisini veren bir ödeme yöntemidir. Bu ödeme yöntemine gören anlaşma sağlanmış ise ihracatçı akreditifte belirtilen tutarın Türk lirası karşılığını yetkili kılınan bankadan tahsil edebilir. Bu tahsilat aşamasında ihracatçının bankaya herhangi bir teminat göstermesine gerek kalmaz (Toroslu, 1999: 63).

Ülkemizde Kırmızı Şartlı Akreditif kullanımına bakıldığında ise, bazı tarımsal faaliyet alanlarında mal bedelinin ödenmesi için kullanıldığı görülmektedir. Ancak Türkiye’de ithalat yapacak bir firmanın bu ödeme yöntemini kullanabilmesi için kambiyo mevzuatı gereğince alıcı ülkedeki bir bankanın garantörlüğü gerekmektedir (Akın, 2005: 88).

2.1.5. Prefinansman (Prefinancing)

Prefinansman bir çeşit ön ödemedir. Bu ödeme yönteminde ithalatçı ihracatçı ile anlaştığı mal bedelinin bir kısmını ihracatçının bankasına öder. Buna mukabil de ihracatçının bankası ithalatçıya garanti sağlar. Eğer ihracatçı malların sevkiyatını gerçekleştirmez ise ithalatçı yapmış olduğu ön ödemeyi faizi ile garantör olan bankadan alır. Bu anlamda ihracatçının, ithalatçıya malların sevkiyatı konusunda banka aracılığıyla garanti verdiği bir ödeme yöntemidir.

Bu ödeme yönteminde ihracatçının bankası hem kefil olduğu için hem de garantör görevi gördüğü için bu işlem karşılığında ihracatçıdan belirli oranda komisyon alır. Eğer ihracatçı konu malların ihracatını gerçekleştirmezse banka ana parayı faizi ile ihracatçıdan tahsil eder. Tüm işlemlerin banka tarafından yapılabilmesi için ihracatçının bankanın kredi müşterisi olması ve ayrıca bankanın ihracatçıya güvenmesi gerekmektedir (Akın, 2008: 60).

Prefinansman ile ilgili işlemler ve süreçler Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından belirlenen kural ve esaslara istinaden yürütülebilmektedir. Prefinansman işlemi bir defaya mahsus olmak, amirin onayı olması ve fiili ihracattan önce olmak kaydıyla devredilebilir ve prefinansman kredi özelliği değişmez (Melemen, 2016: 50). Ayrıca prefinansman kredisine göre satışı ve ihracatı yapılacak emtia için, gümrük işlemleri yapılırken beyannamede mutlaka prefinansmanlı ödeme şekline göre satışın yapıldığının belirtilmesi zorunludur. Çünkü emtianın finansmanında kullanılmak üzere firmalar tarafından ithalatçılardan getirilen ve Türkiye’deki bankalar tarafından alışı yapılan bu paralar fiili ihracatın yapılması ile ihracat bedeli haline dönüşür. Bu anlamda firmaların vergi dairesi ve farklı kurumlar tarafından olası bir inceleme durumunda sorun yaşamamaları için gümrük beyannamesi açılırken mutlaka prefinansman ödeme şekline göre satışın yapıldığını beyannamede belirmeleri gerekmektedir.

2.2. Mal Mukabili Ödeme (Cash Against Documents/Open Account)

Bu ödeme yönteminde ihracatçı, malların sevkiyatını yaptıktan ve ayrıca ithalatçı malların gümrük işlemlerini yaparak malları deposuna veya antreposuna çektikten sonra ödemeyi tahsil eder. Bu anlamda ihracatçı açısından riskin fazla olduğu bir ödeme yöntemidir. İthalatçı açısından ise tam tersi en güvenilir olan ödeme yöntemidir. Hem malların bedelini öncesinden ödemediği için finansman konusunda sorun yaşamaz ve malların satışını yaptıktan sonra ödemeyi yapar hem de ödeme yapmadan malları teslim alacağı için malların kalite kontrolünü ve ayrıca miktarı konusunda sipariş verdiği şekilde gönderilip gönderilmediğini denetleme imkanını bulur (Ataman, 2003: 45).

Mal Mukabili Ödeme Yöntemi aşamaları aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

1. Aşama: Belirli bir malın satışına ilişkin alıcı ve satıcı arasında sözleşme imzalanır. Ve bu sözleşmeye istinaden satıcı Proforma Fatura hazırlayarak alıcıya gönderir. Alıcı da kendisine iletilen Proforma Faturayı imzalayarak satıcıya gönderir ve sipariş süreci tamamlanmış olur.

2. Aşama: Satıcı satış sözleşmesinde anlaşıldığı şekilde malların üretim sürecini tamamlayarak sevkiyata hazırlar. Teslim şekline göre hazırlanan malların sevkiyatı gerçekleştirilir.

3. Aşama: Satıcı daha sonra sevkiyata ilişkin evrakları hazırlayarak kendi ülkesindeki bankasına (muhabir banka) teslim eder.

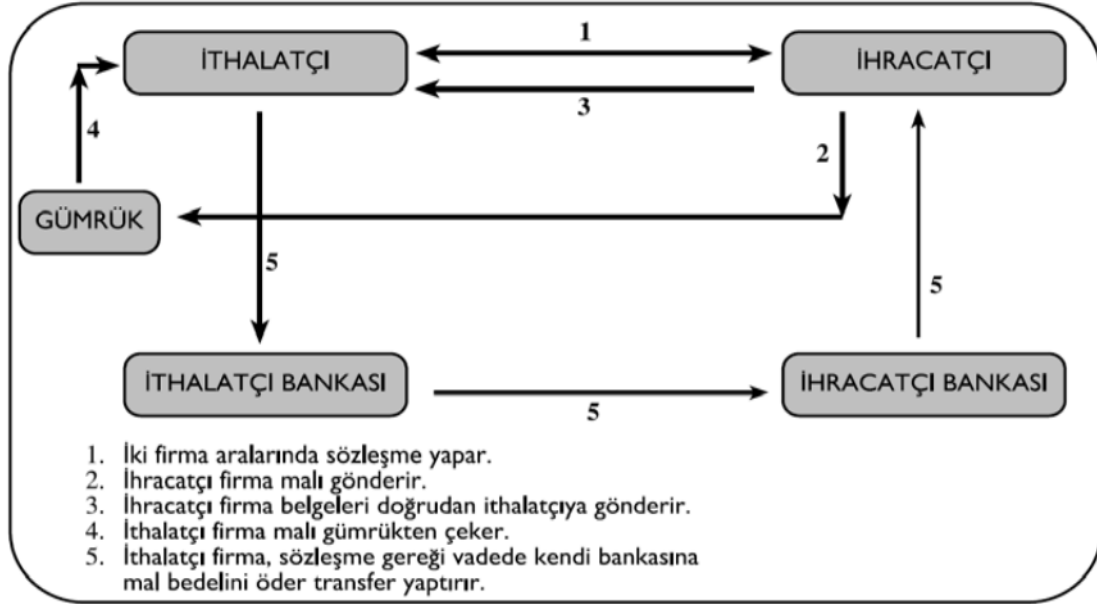
4. Aşama: Muhabir banka kendisine teslim edilen yükleme evraklarını ithalatçıya gönderir.

5. Aşama: İthalatçı kendisine gönderilen yükleme evrakları ile gümrük işlemlerini yaparak malları deposuna veya antrepoya çeker.

6. Aşama: İthalat süreçlerini tamamlayan alıcı mal bedelini kendi bankasına (amir banka) öder.

7. Aşama: Amir Banka da kendisine ödenen mal bedelini ihracatçının bankasına transfer eder.

8. Aşama: Muhabir Banka da kendisine Amir Banka tarafından gönderilen mal bedelini satıcının hesabına aktarır ve ihracat süreci tamamlanmış olur.

Şekil 3. Mal Mukabili Ödeme (Açık Hesap/Open Account)

Kaynak: Petek, 2014

2.3. Kabul Kredili Ödeme (Acceptance Credit)

Alıcının emtia bedelini anlaşılan belirli bir sürede ödeyeceğini taahhüt eden ve bu taahhüde istinaden poliçe düzenlenen bir ödeme yöntemidir. Bir diğer ifadeyle satılan emtianın bedelinin her iki tarafın da anlaştığı bir poliçeye bağlandığı ve satıcıya poliçede belirtilen vadede ödeneceğinin taahhüdünün verildi bir ödeme yöntemidir. Bu ödeme yöntemine aracılık eden bankalar yaptığı işlemlere istinaden komisyon alırlar (Kalınağaç, 2009: 122).

Kabul Kredili Ödeme yönteminde satıcı konu malların sevkiyatını gerçekleştirdikten sonra alıcı firma adına vadeli bir poliçe düzenler. İhracat evrakları ile bu poliçeyi de alıcının kabulüne sunulmak üzere ülkesindeki bankasına teslim eder. Satıcının bankası kendisine teslim edilen evrakları alıcının bankasına yani muhabir bankaya gönderir. Muhabir banka da poliçe ve ihracat evraklarını alıcının kabulüne sunar. Alıcı eğer ihracat evraklarını kabul ederse poliçenin arkasına banka tarafından “kabul edilmiştir” ibaresi eklenir. Daha sonra bu poliçe yine bankalar aracılığıyla satıcıya gönderilir. Evrakları kabul eden ve poliçeye imza

atan alıcıya malları gümrükten çekebilmesi için banka tarafından ihracat evrakları teslim edilir. Alıcı gümrük işlemlerini yaparak malları antrepo veya deposuna çeker.

Poliçenin kabulü ve satıcıya gönderilmesi ile “gayri kabili rücu” tipinde bir akreditif ortaya çıkmaktadır. Bu da satıcıya ödeme yapılacağı konusunda güvence vermektedir. Burada satıcı eline ulaşan poliçeyi iki şekilde değerlendirebilir. İlk olarak poliçede belirtilen vade süresinin dolmasına müteakip bu bedeli alıcıdan tahsil edebilir. İkinci olarak da poliçedeki vade tarihini beklemezsizin bir bankaya bu poliçeyi iskonto ettirerek nakde çevirebilir (Kocaimamoğlu, 1980: 86).

2.3.1. Kabul Kredili Ödemenin Aşamaları

Kabul Kredili Ödeme yöntemine göre satışı gerçekleştirilen bir ihracatın aşamaları aşağıdaki gibidir.

1.Aşama: Satıcı ve alıcı satış sözleşmesi (Sales Contract) ve Proforma Fatura (Proforma Invoice) üzerinde konu emtia için ödemenin Kabul Kredili olacağı konusunda anlaşılır.

2. Aşama: Satıcı, alıcının talebine istinaden konu emtiayı hazırlayarak sevkiyatını gerçekleştirir.

3. Aşama: Daha sonra ihracat evrakları ile alıcı adına düzenlediği poliçeyi alıcının bankasına gönderilmek üzere bankasına teslim eder.

4. Aşama: Alıcının bankası yani muhabir banka kendisine gelen evrakları alıcıya sunar. İthalatçı poliçeyi imzaladıktan sonra poliçe üzerine “ACCEPTED” yazılır. Bu noktadan sonra artık geri dönülemez bir akreditif oluşmuştur. Vadesi geldiğinde ödemeyi yapacağını yazılı olarak taahhüt eden alıcıya gümrük işlemlerini yapabilmesi ve malları gümrükten çekebilmesi için bankası tarafından ihracat vesaikleri verilir.

5.Aşama: Alıcı kabul edip imzaladıktan sonra, imzalı poliçe ihracatçının bankasına gönderilir. İhracatçının bankası da evrakları ihracatçıya teslim eder.

6.Aşama: İhracatçı elindeki imzalı poliçeyi vadesine kadar bekleterek vadesi geldiğinde bankası aracılığıyla tahsil edebilir. Veya vadesini beklemeden iskonto ettirebilir.

7.Aşama: İhracatçının bankası poliçedeki mal bedelini ihracatçıya ödedikten sonra poliçeyi tekrar ithalatçının bankasına gönderir. Ve ithalatçının bankası, ihracatçının bankasının ihracatçıya ödediği mal bedelini ihracatçının bankasına öder.

8. Aşama: Daha sonra da ithalatçının bankası ödemiş olduğu mal bedelini ithalatçıdan tahsil eder (Özçelik, 2022: 98).

2.3.2. Kabul Kredili Ödemenin Çeşitleri

Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme

Kabul kredili Vesaik Mukabili ödeme yönteminde, mallar alıcıya gönderildikten sonra, alıcının bankasının alıcıdan mal bedelini tahsil etmek yerine poliçeyi alıcıya kabul ettirir. Daha sonra bu kabule kendisi de avalini vererek vesaiki alıcıya teslim eder. Alıcı malın gümrük işlemlerini yaparak malı çeker. Mal bedeli de poliçe vadesinde ihracatçıya ödenir (Toroslu, 1999: 63).

Kabul Kredili Mal Mukabili Ödeme

Bu ödeme yöntemin daha fazla ithalatçıya ödeme kolaylığı sağlamaktadır. İthalatçı ithalat için gerekli evrakları alarak malı çeker ve kullanır. Daha sonra poliçede belirtilen vade geldiğinde mal bedelini öder.

Kabul Kredili Akreditifli Ödeme Yöntemi

Kabul kredili akreditifli ödeme yönteminde ise ihracatçının mektubuna uygun vesaik bankaya ibraz edilir. Ancak mal bedeli tahsil edilmez. İhracatçıya mal bedelinin poliçe tarihinde ödeneceğine ilişkin taahhüt verilir. Poliçe vesaik ekinde ilave edilir. Teyitli akreditifte teyit bankası adına, teyitsiz akreditifte ise genellikle amir banka adına düzenleme yapılır.

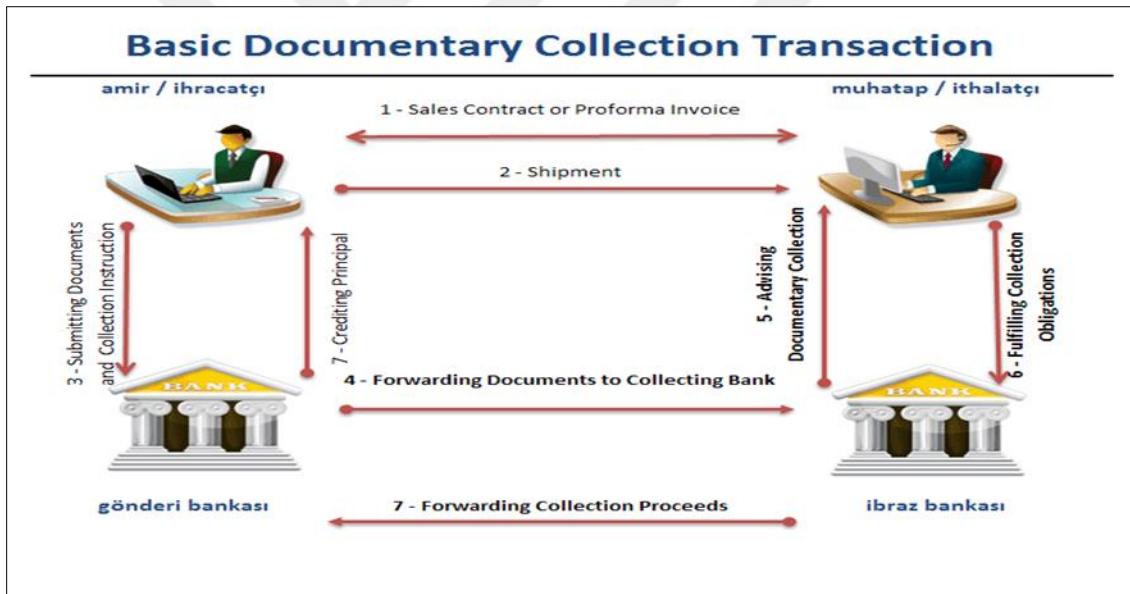
2.4. Vesaik Mukabili Ödeme (Cash Against Documents)

2.4.1. Vesaik Kavramı

Dış ticaret işlemlerinde ve taraflar arasında CAD (Cash Against Documents) “Vesaik Mukabili Ödeme” olarak bilinen bir ödeme yöntemidir. Diğer bir ifade ile vesaik mukabili ödeme, konu emtianın ihracının yapılmasından sonra satıcının vesaik evraklarını bankası

aracılığıyla alıcının bankasına göndermesi ve alıcının da mal bedelini ödemesine karşılık ithalat işlemlerini yapmak için bankadan vesaikleri teslim alması süreçlerini içeren bir ödeme yöntemidir (Muşovi, 2014: 19).

Ödeme güvenirliliği açısından mal mukabili ve akreditifli ödemenin ortasında olduğu değerlendirilebilir. Alıcı ve satıcı için sürecin basit olması, her iki taraf için de maliyetinin az olması ve ayrıca mal mukabili yöntemine nazaran sürecin daha hızlı ilerlemesi gibi avantajlarından dolayı uluslararası ticarete çok sık kullanılan bir ödeme yöntemidir. Bu ödeme yöntemi satıcının, mal bedelini tahsil etmeden malın ihracatını yapacak kadar alıcıya güvendiği ancak malları alıcının teslim almasından önce de mal bedelini tahsil ederek kendini güvence altına almak istediği bir ödeme şeklidir (Yeniaras, 2006: 107).

Şekil 4. Vesaik mukabili ödeme yöntemi akışı

Kaynak: Dış Ticaret Haber Sitesi

Vesaik mukabili ödeme yönteminde işlemler uluslararası ticarete yetkili merci olan Uluslararası Ticaret Odası tarafından belirlenir ve süreç bankalar tarafından yürütülür. Bu anlamda bankalarında sürece dahil olması ile akreditifli ödeme yöntemine benzerlik göstermektedir. MTO tarafından belirlenen URC 522 broşürdeki kurallarda vesaik

mukabiline taraf olan alıcı, satıcı ve bankalarının görev ve sorumlulukları açıkça belirtilmiştir (Dilek, 2007: 7).

Bu ödeme yönteminde alıcı ürünleri kontrol ederek almasından kaynaklı olarak kendisi için güvenli bir yöntemdir. Ancak ihracatçı için alıcı firmanın finansal sorunlarla karşılaşarak ödeme yapamaması, ülkenin siyasal, sosyal veya ekonomik durumlarındaki değişiklik sebebiyle ödeme yapamaması ve vesaikleri almaması veya vesaikleri kabul etmeyerek reddetmesi gibi riskleri bulunmaktadır. Belirtilen durumların herhangi birinin yaşanarak alıcının ödeme yapmayarak vesaikleri almaması durumunda ihracatçı malları geri çekebilir. Bu durumda da satıcı, alıcı ile anlaştığı teslim şekline bağlı olarak hem gidiş navlun bedeli hem de geri çekme navlun bedeli, ardiye, demuraj ve gümrük masrafları gibi bedelleri ödeyerek malı geri çekmek gibi ciddi masraflı bir durum ile karşı karşıya kalabilir. Bu anlamda çok ciddi bir risk almış olur (Ataman ve Sümer, 2003: 31).

2.4.2. Vesaik Mukabili Ödeme Yönteminin Tarafları

Milletlerarası Ticaret Odası tarafından çıkarılan 522 nolu broşürün 3/a/i maddesinde vesaik mukabili ödeme yönteminde taraflar amir (principal, exporter), gönderi bankası (remitting bank), tahsil bankası (collection bank), ibraz bankası (presenting bank) ve muhatap (drawee) olarak tanımlanmaktadır. Uygulamaya bakıldığında zaman ibraz ve tahsil bankası genellikle aynı banka olduğundan bu ödeme yönteminde toplamda dört tarafın sürece dahil olduğu söylenebilir (Kılıç, 2010: 4).

Amir (Principal, Exporter)

Vesaik mukabili ödeme yönteminde alıcı ile yaptığı sözleşme gereği konu malın sevkiyatını gerçekleştirerek ihracata ait vesaik evraklarını alıcının bankasına gönderilmek üzere kendi bankasına sunan tarafa amir yani ihracatçı denmektedir. Amirin tanımı URC 522 Md. 3'a da "Amir, bir tahsili işleme alması için bir bankaya tevdi eden taraftır" şeklinde yapılmıştır (Atalay, 2011: 89). Bu tanıma göre amir ihracatçı olarak görünse de her zaman amir ihracatçının kendisi olmayabilir. URC 522'de tanımlandığı şekli ile ihracatçı adına işlem yapmaya yetkili birisi de amir olarak değerlendirilir. Burada önemli olan nokta sevkiyattan sonra vesaik evraklarının kimin tarafından düzenlendiği ve bankaya sunulduğudur (Kaya, 2008: 97).

Bu ödeme yönteminde tarafların riskleri değerlendirildiğinde mal bedelini tahsil etmeden konu emtianın üretim veya satın alma işlemlerini gerçekleştirerek sevkiyatını yapan amir yani ihracatçı alıcıya nazaran fazla risk almış olur. Bu noktada amir alıcı ile vesaik mukabili ödeme yöntemi ile anlaşmadan önce aşağıdaki hususları çok iyi araştırmalıdır.

- İthalatçının mali durumu ve daha önce yaptığı ticaretlerdeki tutumu
- İthalatçı firmanın güvenilirliği
- İhracat yapacağı ülkenin siyasi, sosyal ve mali durumu
- Konu emtia için alıcı ülkede herhangi bir sınırlama veya yaptırım olup olmadığı
- Mal bedelini tahsil ederken herhangi bir sorunla karşılaşp karşılaşmayacağı
- Tahsil işleminde aracı olarak kullanacağı bankaların güvenilirliği
- Mal bedelini tahsil etmeden aracı bankanın vesaikleri alıcıya teslim etmeyecek kadar güvenilir olduğundan emin olması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen risklere rağmen hem sürecinin basit olması hem de masraflarının az olmasından dolayı çok tercih edilen bir ödeme yöntemidir. Burada dikkat edilmesi gereken hususlar hem alıcının hem de ülkesinin çok iyi araştırılarak potansiyel riskleri minimize etmektir (Kaya, 2008: 97).

Gönderi Bankası (Remitting Bank)

Gönderi bankası amirin yani ihracatçının bankasıdır. Amir satışa konu olan emtianın sevkiyatını yaptıktan sonra vesaik evraklarını teslim ettiği bankadır. Diğer bir ifade ile amirin kendisi adına tahsil işlemlerini yürütmesi için vesaik evraklarını teslim ettiği bankadır. Vesaik mukabili ödeme yönteminde amirin bankasını temsil eden gönderi bankası URC 522 md. 3'te "amirin tahsili tevdi ettiği bankadır" şeklinde tanımlanmaktadır (Şirinpınar, 2012: 7).

Gönderi bankasının vesaik mukabili ödeme yönteminde amir için görev ve sorumluluğu fazladır. Alıcı ve satıcının vesaik mukabili ödeme yöntemi ile anlaşmalarına müteakip konu emtianın sevkiyatı gerçekleştikten ve amirden vesaik evraklarını teslim aldıktan sonra gönderi bankası amir adına ödeme sürecini başlatan bankadır. Burada amir adına süreci yürüttüğü için hem görevi büyüktür hem de amir tarafından yetkilendirme yapılmış olur.

Pratiğe bakıldığında ise gönderi bankası römiz mektubu hazırlayarak ve ekine de orijinal vesaik evraklarını ekleyerek tahsil bankasına gönderir. Gönderilen römiz mektubunda ise tahsil bankasına özellikle konu emtianın bedelinin tahsilinden sonra muhataba yani alıcıya vesaik evraklarının teslim edilmesi talimatı yazılır (Bağrıaçık, 2004: 128).

Tahsil Bankası (Collection Bank)

Vesaik mukabili ödeme yönteminde ödemenin amir adına tahsil edilmesini yürüten bankaya tahsil bankası denilmektedir. Diğer bir ifade ile gönderi bankasının emtianın bedelinin tahsil edilmesi için kendisine talimat verdiği bankadır. Tahsil bankasını amir belirler. Eğer amir böyle bir belirleme yolunu seçmezse, gönderi bankası kendisi veya farklı bir banka belirlemesiyle tahsilat ve diğer işlemleri yürütmesi için yetki verdiği bankadır. URC 522 sayılı broşürün md. 3/a /iii hükmünde tahsil bankası “Tahsil işlemlerinin yürütülmesinde devreye sokulan ve gönderi bankası dışındaki herhangi bir bankadır” şeklinde tanımlanmıştır (URC 522 sayılı Broşür md.5/e). Tahsil bankası genellikle alıcının ülkesindeki bir bankadır.

Tahsil bankası, bir nevi gönderi bankasının temsilcisi gibi davranarak kendisine verilen talimat gereğince amir adına emtia bedelinin tahsili ve satıcının bankasına paranın transferi gibi süreçleri yönetir (Dalhuisen, 2004: 30).

Tahsil bankası amir tarafından veya amir tarafından yetkilendirilen gönderi bankası tarafından belirlenmektedir. Konu emtianın bedelinin tahsili ve satıcıya gönderilmesi gibi süreçleri yürüttüğü için vesaik mukabili ödeme yönteminde önemli taraflardan biridir. Bu bankanın belirlenmesinde amirden çok gönderi bankası rol oynamaktadır. Çünkü amirin alıcı ülkedeki bankaları tanıma, güvenilirliğini değerlendirme imkanının olmamasından kaynaklı, bu işlemi amir adına gönderi bankası yürütmektedir. Bu noktada da gönderi bankasının amir adına süreci iyi yöneterek tahsilat işlemlerinde sorun yaşamayacak bir bankaya bu talimatı vermesi gerekmektedir (Yeniaras, 2006: 133.)

İbraz Bankası (Presenting Bank)

Gönderi bankası tarafından kendisine ulaştırılan konu emtiaya ait vesaik evraklarını (ihracat evraklarını) ödeme yapması karşılığında muhataba yani alıcıya ibraz eden bankadır. Bu banka genellikle tahsil bankası ile aynı olmakla beraber iki farklı banka da olabilir. Ancak

uygulamada tek banka üzerinden hem vesaik evrakları ibraz edilir hem de konu emtianın bedeli tahsil edilir. Yani tek banka üzerinden işlemler yürütülür (Tekinalp, 1988: 648).

URC 522 sayılı broşürde ibraz bankasının tanımı “Muhataba ibrazda bulunan tahsil bankasıdır” şeklinde yapılmıştır. Tanımda da görüldüğü üzere ibraz bankasına bir nevi tahsil bankasının görev ve sorumlulukları yüklenmiş olur.

İbraz bankası, amir tarafından gönderilen vesaik evraklarını alıcı için hazırda tutan bankadır. Genellikle ibraz bankası ile tahsil bankası görevini aynı banka yürütmekle beraber, tahsil bankası ödemenin yapılacağı ülkede değilse ibraz bankası olarak farklı bir banka da belirlenebilir. Bu noktada ibraz bankası amir veya amirin gönderi bankası tarafından belirlenir ve yetkilendirilir. Ancak gönderi bankası böyle bir belirleme yapmazsa ibraz bankası tahsil bankası tarafından belirlenebilir (URC 522 md. 5f).

Burada önemli olan nokta ibraz bankasının muhatap yani alıcı ile aynı yerde olmasıdır. Çünkü belgelerin muhataba ibrazı gerçekleştirilecektir. Belgeler alıcıya fiziki olarak ibraz edileceği için ibraz bankasının alıcı ile aynı yerde olması gerekmektedir. İbraz bankası fiziki olarak belgeleri alıcıya ibraz ettikten sonra emtia bedelinin tahsilatını yaparak satıcının bankasına gönderimini sağlar. Bu noktada ibraz bankasının güvenilirliği çok önemlidir. Çünkü muhataba belgeleri ibraz etmesine müteakip mal bedelini tahsil etmeden belgeleri teslim etmemesi gerekmektedir. Mal bedelini tahsil etmeden vesaikleri muhataba teslim etmesi durumunda satıcı için ödemenin tahsil edilememesi gibi durum ortaya çıkabilir.

Muhatap (Drawee)

Vesaik mukabili ödeme yönteminde satıcı ile bir emtianın satışına ilişkin sözleşmeyi yapan, adına vesaik evraklarının düzenlendiği ve ibraz bankasının kendisine vesaik evraklarını sunduğu tarafa muhatap yani alıcı denmektedir. Diğer bir ifade ile muhatap, bankadan gelen tahsil talimatına istinaden ödemeyi yapacak ve vesaikleri teslim alacak taraftır. Burada muhatap ithalatçının kendisi olacağı gibi ithalatçının yetkilendirdiği bir temsilcisi de olabilir. Muhatap URC 522 nolu broşür md. 3b’de “Tahsil talimatı uyarınca kendisine ibrazın yapılacağı kişidir” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu ödeme yönteminde muhatap birincil taraflardan değildir. Ödeme işlemine daha sonra katılacağından ICC tarafından ayrı bir madde olarak düzenlenmiştir. ICC tarafından çıkarılan 522 nolu broşürde birincil ödeme sahip olan taraflar bir bütün olarak tanımlanırken muhatapın ayrı bir maddede ifade edilmesi muhatapın birincil değil ikincil taraf olduğunu göstermektedir. Muhatapın birincil taraf olarak değerlendirilmemesinin gerekçeleri arasında muhatapın ilk başta belli olmayışı, ödeme işlem sürecine sonradan dahil olması ve tahsil talimatı ve tahsilat sürecinde muhatapın bir yükümlülüğünün olmayışı olarak sıralanabilir (Dalhuisen, 2004: 33).

Muhataap her zaman satış sözleşmesindeki alıcı olmak zorunda değildir. ICC çıkardığı 522 nolu broşürde de bunu açıklığa kavuşturmuştur. Burada muhatap kendisi adına ödemeyi yaparak vesaikleri teslim almak üzere üçüncü bir taraf veya bir bankayı da görevlendirerek kendisi adına işlem yapma yetkisini verebilir. Ve ayrıca muhatap, firma yetkilileri veya şirket çalışanlarını da bu konuda yetkilendirebilir. Yetkilendirilen kişiler de ibraz bankasına başvurarak bu belgeleri teslim alabilirler. İlâveten muhatap kendi çalıştığı bankayı da bu konuda görevlendirebilir. Muhatapın bankasını görevlendirdiği durumlarda ise bankaya muhabir banka denilmektedir ve muhatap adına işlemleri yürütme yetkisine sahiptir.

Bu ödeme yönteminde de akreditifteki sürece benzer süreç işlemektedir. Bankaların dikkat ettiği husus vesaik evraklarıdır. Satıcının mal bedelini tahsil edebilmesi için vesaik evraklarını satış sözleşmesinde belirtildiği şekilde hazırlaması gerekmektedir. Aksi durumda muhatap, belgelerin eksikliğinden veya yanlışlığından dolayı belgelerin alımını kabul etmeyerek ödeme yapmayabilir. Ve satıcıdan vesaiklerin talep ettiği gibi hazırlanmasını talep edebilir. Burada da satıcı için ciddi anlamda ardiye veya demuraj gibi masraflar ortaya çıkabilir.

Muhataap, amir tarafından gönderilen emtiayı hem kalite hem de miktar yönünden kontrol etmek isteyebilir. Belgeleri teslim almadan emtiayı kontrol etmek için gümrük idaresine başvurur. Ancak burada muayene ve kontrol için amirin izni olması gerekmektedir. Burada amirin izni yoksa muayene için ne gümrük idaresinin ne de taşıyıcı firmanın bu denetime izin verme yetkisi yoktur. Ancak amirin bilgi ve izni dahilinde muhatap gümrüğe ulaşmış emtiayı kontrol edebilir (Bedestenci ve Canitez, 2008: 229).

2.4.3. Vesaik Mukabili Ödemenin İşleyişi

Uluslararası ticarete en çok kullanılan ödeme yöntemlerinden biri olan vesaik mukabili ödeme yönteminde işleyiş aşağıdaki gibi ilerler.

- Alıcı ve satıcı bir emtianın satışına ilişkin aralarında satış sözleşmesi imzalar. Dış ticarete kullanılan tabiri ile de proforma fatura düzenlerler.
- Satıcı, alıcının talep ettiği şekilde malların üretim veya tedarikini yaparak sevkiyatını gerçekleştirir.
- Daha sonra satış sözleşmesinde talep edildiği şekilde vesaik evraklarını (fatura, çekli listesi, konşimento ve dolaşım belgesi vb.) hazırlayarak kendi bankası olan gönderi bankasına teslim eder.
- Gönderi bankası da römiz mektubu düzenler ve tahsil talimatı ile beraber vesaiki tahsil bankasına (collection bank) gönderir. Eğer gerekli ise konşimento veya poliçeye ciro verir.
- Satıcının bankasından gelen vesaiki teslim alan tahsil bankası ihbar mektubu düzenler ve alıcıya vesaikin kendisine ulaştığını haber verir
- Alıcı da vesaiki teslim almak üzere vesaikin geldiği bankaya müracaat eder. Vesaik ödeme karşılığı teslim edilecekse mal bedelini ödeyerek vesaiki teslim alır. Ancak vadeli ise poliçeyi kaşeler ve imzalayarak vesaiki teslim alarak gümrük işlemlerini yapar ve malı çeker.
- Tahsil bankası vesaikin teslim alındığını gönderi bankasına bildirir.
- Daha sonra tahsil bankası mal bedelini vesaiki gönderen bankaya transfer eder.

Vesaik mukabili ödeme yönteminde süreç ve belgelerin incelenmesi ICC'nin tahsiller (collections) için kuralları olan UCR 522 (Uniform Rules for Collection, ICC Publication Nr. 522) 'ye göre yapılır. Bu broşürde tüm taraflar, görev ve sorumlulukları ve ayrıca sürecin nasıl yürütüleceği detaylı olarak anlatılmıştır (Dölek, 1998: 110).

Bu ödeme yönteminde satıcının mal bedelini tahsil edebilmesi için öncelikle vesaikin talep edildiği şekilde eksiksiz ve yanlışsız olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak URC 522'de ödeme anlaşması ve şekli konusunda özel bir madde yer almaz. Ödemeyi başlatan eylem tahsil talimatıdır. URC'de bu konudaki düzenlemeler 1. ve 4. maddelerde

açıklanmıştır. Buna göre tahsil talimatı yazılı olmalıdır ve URC 522'ye açık ve kesin ifadelerle atıf yapılmalıdır. Açıkça görüleceği şekilde her ne kadar süreçte baş aktör amir olarak görünse de mal bedelinin tahsilatı konusunda gönderi bankasına büyük sorumluluk düşmektedir.

2.4.4. Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi Türleri

Vesaik mukabili ödeme yöntemi hem yönteminin uygulanabilirliği açısından basit olması hem de maliyetinin az olması sebebiyle uluslararası ticarete yaygın olarak tercih edilen bir ödeme yöntemidir. Bununla beraber hem alıcı hem de satıcının ihtiyaçlarına istinaden hem de hem dış ticaretteki gelişmelere göre farklı çeşitleri uygulanmaktadır. Bu türler aşağıda açıklanacaktır.

Kabul Kredili Vesaik Mukabili

Vesaik mukabili ödeme yönteminde kredi fonksiyonunun öne çıktığı bir türdür. Alıcının ödemeyi peşin yapamaması veya yapmak istemeyerek kredi yolu ile mal alımı yapmak istemesi gibi durumlarda tercih ettiği bir yöntemdir. Uluslararası ticarete ticari kabul (Trade Acceptance) olarak bilinir (Kılıç, 2010: 26).

Kabul kredili vesaik mukabili ödeme yönteminde, ihracatçı mal bedelini peşin tahsil etmemekte, bunun yerine ithalatçıya vadeli poliçe düzenleyerek keşide etmektedir. Amir düzenlediği poliçeyi diğer vesaiklerle beraber alıcının bankasına gönderilmek üzere bankasına teslim eder. Burada vadeli poliçenin muhatap tarafından kabulü ödeme yerine geçer. İbrahim bankası vesaik evraklarını alıcıya teslim eder. Klasik vesaik mukabilinde muhatabın vesaiki almak için ödeme yapması gerekirken, kabul kredili vesaik mukabilinde poliçenin kabulü ödeme yerine geçer (Çelikel, 2003: 17).

Yabancı ülke uygulamalarında bu ödeme şekline “dated draft” denilmektedir. Poliçe üzerinde yazılı olan vade belirli bir zaman periyoduna işaret ediyorsa da bu tür poliçelere vadeli poliçe “date draft” olarak kullanılmaktadır. Ancak eğer poliçede kabul işleminden başlayacak belirli bir vadede ödeme şartı varsa görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenecek poliçe “time-sight draft” olarak bilinmektedir.

Kabul Tahsilatlı Vesaik Mukabili

Vesaik mukabili ödeme yöntemleri içerisinde ihracatçıyı en fazla koruyan ödeme yöntemidir. Bu yöntemde muhatap vesaik evraklarını teslim almadan veya teslim aldığı anda ödeme işlemini gerçekleştirir. Bu ödeme yönteminde ithalatçı vesaik evraklarını teslim almadan önce kendisine keşide edilmiş poliçeyi kabul ederek ödemeyi yapar (Bedestenci ve Canitez, 2010: 46).

Kabul kredili vesaik mukabilinin aksine bu ödeme çeşidinde vadeli poliçe gibi bir uygulama söz konusu değildir. Muhatap kendisine ibraz edilen poliçeyi kabul ederek ödemeyi yapmadan vesaik evraklarını teslim alamaz. Bu anlamda satıcı için en güvenli ödeme yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kabul tahsilatlı ödeme yönteminde amir tarafından düzenlenen poliçe devreye girer. Klasik anlamdaki vesaik mukabilinden tek farkı budur. Devreye giren poliçe vesaik evrakları ibraz edilirken muhatap tarafından kabul edilerek mal bedeli ödenmediği sürece muhatap belgelere ulaşamayacağı için satıcı açısından güvenli bir ödeme yöntemidir.

Teslimat Karşılığı Vesaik Mukabili

İhracat yapan bazı firmaların lojistik firmaları ile bütünleşmiş bir şekilde çalışmaları sonucunda ortaya çıkan bir ödeme yöntemidir. İhracatçı, lojistik firması ile bütünleşen ilişkisinden dolayı muhataptan ödeme gelene kadar malın kontrolünü elinde bulundurmasına olanak sağlar.

Bu ödeme yönteminde ihracatçı, emtiayı temsil eden vesaik evraklarını banka veya alıcı adına düzenlemez. Onun yerine vesaik evrakları ihracatçının çalışmakta olduğu taşıyıcı adına düzenlenir. Bu durumda da muhatap yani alıcı mal bedelini taşıyıcı firmaya ödmeden vesaik evraklarını teslim alamayacağı için ihracatçı ödemeyi garanti altına almış olur.

Taşıyıcıların aktif rol üstlendiği bu ödeme yönteminde bankaların kullanılmamasından kaynaklı amir, ödeme alınmadan malın teslim edilmesi, geç veya yanlış kişilere teslim edilmesi gibi sorunlarla karşılaşabiliyor. Her ne kadar kullanım itibarıyla taşıyıcı mal bedelini almadan malı teslim etmemesi gibi bir uygulama olsa da taşıyıcı firmaların uluslararası ticarete bankalar kadar geniş bilgi ve birikim sahibi olduğu söylenemez. Bu nedenle ortaya çıkan sorunların taşıyıcı kaynaklı olduğu görülmektedir. Bu

nedenle her ne kadar satıcı için güvenli bir yöntem olarak görülse de taşıyıcı firmalardan ziyade uluslararası ticarete her zaman önemli bir aktör olan, geniş bilgi birikimi ve deneyimi ile bankaların tercih edilmesi daha rasyonel bir yaklaşım olacaktır (Atalay, 2011: 70).

Taahhüt Karşılığı Vesaik Mukabili

Taahhüt karşılığı vesaik mukabili ödeme yönteminde ise vesaik evrakları muhataptan alınan taahhütname karşılığı muhataba teslim edilir. Diğer bir ifade ile bu yöntemde muhataptan para, poliçe veya değerli evrak gibi bir karşılık almadan yalnızca ödeme yapacağına dair taahhüt alınarak vesaik evrakları teslim edilir. Bu yöntemle satıcının mal bedeli teminat altına alınmaya çalışılır (Bedestenci ve Canitez, 2010: 228-229).

Taahhüdün nasıl ve ne şekilde yapılacağı konusunda URC 522’de herhangi bir madde bulunmamaktadır. İşleyişi genellikle uygulamada görmekteyiz. Taahhütnameler genellikle amirin görevlendireceği banka tarafından düzenlenerek muhatabın bankasına veya direk olarak muhataba kabul ettirilir. Yine buradaki sürecin de nasıl olacağına dair URC 522’de herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak uygulamadaki usullere istinaden süreç yürütülmektedir.

Bu anlamda vesaik mukabili ödeme yöntemi içerisinde en riskli olanı olarak tanımlanabilir. Hem URC 522’de bu taahhüdün nasıl ve ne şekilde yapılacağına ilişkin herhangi bir maddenin bulunmayışı hem de muhatabın ödeme yapmaması durumunda amirin mal bedelini tahsil için hangi yollara başvuracağına ilişkin ortada yazılı bir sözleşme veya poliçe olmamasından kaynaklı satıcı için çok riskli bir ödeme yöntemidir. Muhatabın ödeme yapmaması veya yapamaması durumunda amir çok zahmetli ve maliyetli olan uluslararası mahkemelere başvuracaktır. Uluslararası mahkemelerde görülen mahkemeler de çok uzun sürdüğünden amir için zahmetli ve maliyetli bir sürecin sonunda yine mal bedelini alamama gibi bir sonuç ortaya çıkabilir.

Banka Garantisi Karşılığı Vesaik Mukabili

Bu ödeme yöntemi daha çok kredili ithalat ve ihracat işlemlerinde kullanılmaktadır. Diğer yöntemler gibi bu da URC 522’de tanımlanmamıştır. Burada süreç bankanın ödemeye karşılık olarak vereceği garantidir.

Vesaik evrakları kendisine ibraz edilen muhatap ödeme yapmamaktadır. Burada ödemeyi muhatap adına banka yapmaktadır veya ödeme yapacağına dair taahhüt vermektedir. Muhatabın ödemeyi yapabilmesi için devreye aracı bir banka girerek muhatap adına satıcıya ödemeyi garanti etmektedir. Bu garantinin verilmesinden sonra muhataba vesaik evrakları teslim edilmektedir.

Bu ödeme yönteminde aracı bankanın mal bedelinin ödeneceğine dair garanti vermesi ile satıcı için riskler ortadan kalkmış olur. Ancak vesaik evrakları gönderilirken tahsil talimatı içerisinde mutlaka ödemenin banka garantisi karşılığı yapılacağına dair talimat bulunması gerekmektedir. Aksi durumda gönderi bankası veya diğer görevli bankalar vesaik evraklarını muhataba teslim edilmesi karşılığında banka garantisi almaları gerektiği çıkarımını yapamazlar. Bu konuda açık ve kesin talimatın da gönderilmesi gerekmektedir.

Vesikalar Karşılığı Kredi

Bu ödeme yöntemi, ihracatçının mal bedelinin tahsilini beklemek istememesi ve bankadan önceden tahsil etmek istemesi gibi durumlarda kullanılan bir yöntemdir. Daha çok kabul kredili vesaik mukabili ödeme yöntemine benzeyen bu ödeme şeklinde amir konu emtianın sevkiyatını yaptıktan sonra mal bedelinin muhatap tarafından yapılmasını beklemeksizin poliçe ile tüm vesaikleri bankasına teslim eder.

Bankanın kabulüne bağlı olmak kaydı ile banka mal bedelini amire öder. Burada amir mal bedelini tahsil ettiği için riskini ortadan kaldırır ve bütün risk bankaya geçmiş olur. Bu noktadan sonra mal bedelini kendisine verilen poliçe ve vesaiklerle muhataptan tahsil edecek taraf bankadır. Bankanın kendi müşterisine kredi finansmanı sağladığı bu yöntemde banka tüm riskleri almış olur.

Bankaların riskli olmasına rağmen bu ödeme yöntemini kabul etmelerinin sebebi hem fazla kazanç sağlamak hem de iyi ilişkilerinin olduğu müşterilerine kredi finansmanı sağlamaktır. Ancak burada emtia bedelini tahsil edememek gibi riski de almış olur. Bu anlamda bankaların hem ülke hem müşteri riskini hesaplayarak hem de uluslararası ticaretteki geniş bilgi birikimi ve tecrübelerini kullanarak bu yöntemi kabul ettikleri de uygulamada var olan bir realitedir (Töre ve Derya, 2004: 86).

2.5. Vesaik Mukabili Ödeme Yönteminin Alıcı ve Satıcı Açısından Değerlendirilmesi

Vesaik mukabili ödeme yönteminin satıcı için ilk avantajı yönteminin basit olması ve diğer ödeme yöntemlerine nazaran maliyetinin daha az olmasıdır. Basitçe özetlemek gerekirse ihracatçı, satışa konu olan emtianın sevkiyatını gerçekleştirir ve vesaik evraklarını bankasına teslim ederek ödemeyi tahsil eder. Satıcı açısından ikinci avantajı alıcının herhangi bir teminat veya garanti mektubu istememesi ve satıcının hem banka kredi limitini doldurmaması hem de bankaya ek masraf ve komisyon ödemekten kurtulmasıdır. Satıcı üçüncü ve en önemli avantajı ise mal bedelini teminat altına almış olmasıdır. Zira muhatap mal bedelini ödemediği vesaik evraklarını bankadan alamayacaktır. Gümrük işlemlerini yaparak malları gümrükten çekebilmesi için ilk önce mal bedelini ödemesi gerekmektedir. Daha sonra kendisine vesaik evrakları ibraz bankası tarafından teslim edilecektir. Bu anlamda satıcı ödeme riskini ortadan kaldırmış olur. Satıcı için diğer bir avantaj ise bankasının kabulüne bağlı olmak kaydı ile, mal bedelinin tahsilini beklemeden poliçe ve vesaikleri bankasına teslim ederek bankadan mal bedelini tahsil edebilmesi ve vesaiki bir kredi finansmanı gibi kullanabilmesidir.

Bu ödeme yönteminde satıcı için ciddi anlamda riskler de bulunmaktadır. Öncelikle alıcı ve ülke riskleri mevcuttur. Eğer alıcının ekonomik olarak durumu iyi değilse ve ödeme yapmak istememesi veya yapamaması gibi durumlarda satıcı navlun bedeli, gümrük masrafı ve ardiye gibi tüm masrafları kendisi ödeyerek malı geri çekmek durumunda kalabilir. Ve ayrıca alıcı vesaiklerin yanlış veya hatalı olduğunu öne sürerek ibrazı kabul etmeyebilir ve vesaiki almayarak ödemediği kaçınmış olur. Bu durumda tüm masraflar satıcıya kalır. Bununla beraber eğer muhatap taahhüt karşılığı ödeme yapacağını ifade ederek vesaikleri bankadan almış ise satıcı ödemeyi tamamen muhatabın inisiyatifine bırakmış demektir. Bu anlamda satıcı eğer bir emtianın satışına ilişkin vesaik mukabili ödeme yöntemini tercih edecekse firma riski ve ülke riski gibi tüm faktörleri derinlemesine inceleyerek ve değerlendirerek bu yöntemi tercih etmelidir.

Vesaik mukabili ödeme yönteminin alıcı için avantajlarına bakacak olursak da ilk olarak peşin ödeme yapmadığı için finansman noktasında kendisini zorlamamış olur. Ve ayrıca mallar gümrüğe geldikten sonra mal bedelini ödeyerek vesaikleri alacağından, gümrüğe gelen malları miktar ve kalite noktasında inceleme imkanına sahip olur. Ve mallar

istediği kalite ve miktarda olduğuna kanat getirdikten sonra mal bedelini ödeyerek vesaik evraklarına sahip olacak olması alıcı için büyük avantajdır. Ve son olarak akreditifli ödeme yöntemi gibi bankalara komisyon ve masraf ödemekten kurtulacağı için maliyeti düşecektir.

Bu yöntemin alıcı için en büyük riski ise mal bedelini ödemedi vesaik evraklarını alamayacağı için gelen malların talep ettiği kalite ve miktarda olup olmayacağını bilemeyecek olmasıdır. Bu anlamda ancak mal bedelini ödedikten sonra vesaikleri alarak malları kontrol etme imkanına sahip olacaktır. Eğer mallar satış sözleşmesinde talep ettiği şekilde yüklenmedi ise mal bedelini de önceden ödediği için ciddi risk almış demektir.

2.6. Akreditifli Ödeme

Akreditifli ödeme yöntemi alıcı, satıcı ve bankaların sürece dahil olduğu, vesaik evraklarının alıcının talep ettiği şekilde hazırlanması durumunda alıcının, satıcıya bankalar nezdinde ödeme garantisi verdiği bir ödeme yöntemidir. Uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemleri arasında hem yapısı hem de uygulanabilirliği açısından en karmaşık yapıya sahip bir ödeme yöntemidir. Ancak ICC tarafından belirlenen hükümler neticesinde vesaik evraklarının hazırlanması durumunda ödeme garantisi vermesi, sürece bankaların da müdahil olması gibi nedenlerden dolayı hem alıcı hem de satıcı açısından en güvenli ödeme yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde akreditifli ödeme yöntemi her yönü ile incelenerek veri ve bulgular neticesinde detaylandırılacaktır.

2.7. Akreditifli Ödeme Yönteminin İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle akreditifin tarihi gelişim süreci incelenecek, daha sonra sırasıyla akreditifli ödeme yönteminde kullanılan belgeler, akreditifin tarafları ve son olarak da akreditif türleri açıklanacaktır.

2.7.1. Akreditif Nedir?

Akreditif uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemlerinden alıcının yani ithalatçının bankalar nezdinde satıcıya yani ihracatçıya yüklemenin ve vesaik evraklarının talep ettiği şekilde hazırlanması karşılığında verdiği ödeme garantisidir. Diğer bir ifade ile akreditif, ihracat bedelinin ödenmesi hususunda, alıcı ve satıcının sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmelerinden ve buna dair vesaik evraklarını zamanında bankaya

ibraz etmesi koşulu ile ödemenin yapılacağına dair ithalatçının bankası tarafından düzenlenen bir tür yazılı teminattır (Gökgöz ve Şeker, 2014: 90).

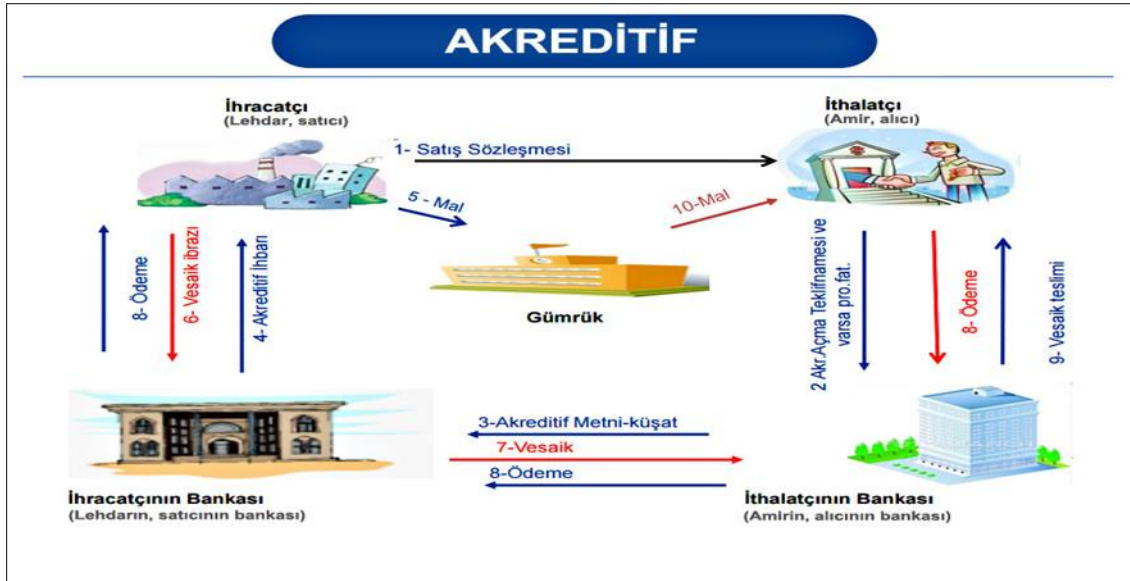
Diğer ödeme yöntemlerinden farklı olarak bu ödeme yönteminde alıcı ve satıcının yanında bankaların da sürece en az alıcı ve satıcı kadar ve bazen daha fazla müdahil olduğu görülmektedir. Özellikle dünyanın iki farklı ucunda birbirlerini tanımayan iki tacirin kendi risklerini minimize etmek için bankalar nezdinde karşılıklı olarak güvence vermelerini sağlayan bir ödeme yöntemidir (Toklu, 2018: 55).

Şartlı ödeme yöntemi olarak da bilinen akreditifin tüm kuralları ve uygulanabilirliği Milletlerarası Ticaret Odası tarafından belirlenmekte ve gerekli olduğu durumlarda revizeler yapılmaktadır (Doğan, 2005: 39). Diğer ödeme yöntemlerinden farklı olarak MTO akreditifli ödeme yönteminin tüm yeknesak kurallarını yazılı hale getirerek UCP 500 ve UCP 600 gibi broşürlerle yaptığı revizeleri yayınlamaktadır.

Satıcının belirli şartları yerine getirdiğinde ödemesini güvence altına aldığı akreditifli ödeme yönteminin genel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Şirinpinar, 2012: 28-29).

- Uluslararası ticarete en yaygın kullanılan ve ayrıca ithalatçı ve ihracatçının en fazla güvendiği ödeme yöntemidir.
- Akreditif yalnızca bir tarafın risklerini azaltmaktan ziyade hem alıcı hem de satıcıyı koruyan bir ödeme yöntemidir.
- Akreditifi bankası vasıtasıyla ithalatçı açar ve yine bankası üzerinden ihracatçıya ibraz edilir.
- Akreditif, ithalatçı tarafından verilen talimatlara uygun olarak ihracatçının konu satışa ilişkin malları sözleşmede belirtildiği şart ve zamanda ithalatçıya göndermesine karşılık ithalatçının bankasının ihracatçıya ödeme konusunda yazılı teminat verdiği bir yöntemdir.
- Diğer ödeme yöntemlerine nazaran maliyetli olmasına rağmen hem alıcı hem de satıcı bu ödeme yöntemini kendileri için en güvenli ödeme yöntemi olarak değerlendirmektedirler.
- Akreditifli ödeme yönteminde bankaların dikkat ettiği tek husus vesaiklerdir. Bankalar adına akreditif açılan ihracatçının gönderdiği vesaikleri incelerden yalnızca akreditife uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı ile ilgilenir. Bu

anlamda vesaikler akreditife uygun olarak hazırlanmış ise rezervsiz olarak kabul edilir ve ödeme yükümlülüğü devreye girer.

Şekil 5. Akreditifli ödeme yönteminin iş akışı

Kaynak: Dış Ticaret Haber Sitesi

İthalatçının başlattığı ve bankaların da süreçte aktif rol üstlendiği akreditifli ödeme yönteminin genel işleyişi aşağıdaki gibi sıralanabilir (Zeynalzade 2016: 69-71).

- Alıcı ve satıcı bir emtianın satışına ilişkin sözleşme imzalarlar ve satıcı alıcı adına mal tanımını, ödeme yöntemi, banka bilgisi, teslim şekli gibi bilgileri de içeren bir proforma fatura düzenleyerek kaşe ve imzalı alıcıya gönderir.
- İthalatçı proforma fatura ile bankasına başvurarak konu satışa ilişkin satıcı adına akreditif açılmasını talep eder. Banka da hem alıcı hem satıcı hem de ülke risklerini inceler. Satıcı ülkedeki banka ile ticari ve kredi ilişkisi yoksa öncelikle bu ilişkileri temin eder.
- Daha sonra konu akreditif açılmasında ve alıcı adına kredi finansmanı sağlanmasında herhangi bir sakınca ve risk görmezse akreditifi açarak daha önceden kredi ve ticari ilişki kurduğu satıcının bankasına akreditif mektubunu gönderir.
- İhracatçının bankası da kendisine gönderilen akreditif metnini satıcıya ihbar eder. Ve bankasından resmi onayı alan satıcı konu satışa ilişkin emtianın tedariki veya üretimine başlar.

- İhracatçının akreditifte belirtildiği yükleme tarihini (latest day of shipment) geçirmeden malların yüklemesini yaparak talep edilen evrakları (Required Documents) kendi bankasına teslim eder.
- Eğer akreditif teyitli ise kendi bankasının rezerv olup olmadığını kontrol etmek için 5 gün inceleme süresi vardır. Eğer evraklar rezervsiz yani akreditife uygun olarak hazırlanmış ise ihracatçının bankasının mal bedelini ihracatçıya ödeme yükümlülüğü devreye girer. Ancak eğer teyitsiz ise banka evrakları incelemeyen direk olarak alıcının bankasına gönderir.
- Vesaik evraklarını alan ithalatçının bankası evraklar akreditife uygun hazırlanıp hazırlanmadığını kontrol etmek için yine 5 iş gününe sahiptir. Eğer vesaikler rezervsiz hazırlanmış ise mal bedelini ödeyerek vesaikleri alıcıya teslim eder. Ancak vesaiklerde rezerv varsa ithalatçıya evrakları kabul edip etmeyeceğini sorar. Alıcı vesaik evraklarını kabul etmesi durumunda yine ödeme yükümlülüğü devreye girer. Ancak vesaiklerdeki rezerv alıcının ithalat işlemlerini yapmasında sorun yaratıyorsa vesaikleri kabul etmeyerek revizesini talep edebilir.

Yukarıda da maddeler hâlinde anlatıldığı üzere akreditifli ödeme yöntemi alıcının sözleşmede belirtildiği şekilde yükleme yapılarak vesaiklerin hazırlanması neticesinde satıcıya bankalar nezdinde ödeme garantisi verdiği bir şartlı ödeme yöntemidir. Bu ödeme yönteminde diğer ödeme yöntemlerine nazaran bankaların süreçte aktif rol oynadığı görülmektedir. Özellikle alıcı tarafından bakılacak olursa, alıcının bankası alıcı adına satıcıya kredi açmış demektir. Diğer bir ifade ile eğer yükleme zamanında yapıldı ve vesaikler uygun olarak (rezervsiz) hazırlandı ise alıcı adına bankası ödeme yapmayı yazılı olarak taahhüt etmiş olur (Zeynalzade ve Topal, 2016: 131).

2.7.2. Akreditifin Tarihsel Gelişimi

Akreditif tabirinin ilk olarak 18. Yüzyılda kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemde tacirler farklı ülkelere ticaret amaçlı gittiklerinde hem güvenlik sebebiyle hem de yüklü miktarda parayı yanlarında taşımanın zorluğu nedeniyle bu dönemde akreditif deyimine yakın “Traveller’s Letter of Credit” yani “Gezginin Akreditifi” şeklinde ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullandıkları görülmektedir.

Akreditifin ilk ortaya çıktığı zamanın 18. Yüzyıl olduğu dikkate alındığında günümüz kullanımından çok da farklı olmadığı görülmektedir. Bu dönemde akreditif talebinde bulunan kişiler talep ettikleri miktar kadar bankalarına para yatırır veya bu tutar kadar teminat verirlerdi. Bankalar da yanlarında para taşımalarına gerek kalmayacak şekilde o kişi adına yatırdığı bedel kadarının acente, şube veya muhabirleri nezdinde talep etmeleri durumunda kendilerine ödenmek üzere mektup formatında kredi anlamına gelen akreditif evrağı düzenlerlerdi. Bankalar daha sonra acente veya muhabir bankalarına müşterilerinin değerli ve itibarlı olduklarını belirterek kişiye verdiği akreditifin bir nüshasını da buralara gönderirlerdi. Akreditifin günümüz kullanımında bankaların alıcı adına satıcıya ödeme garantisi verme özelliğine çok benzer şekilde kullanıldığı aşıkardır (Özalp, 2012: 11-12).

Akreditif metinlerinin modern anlamda kullanılmaya başladığı dönem ise 19. Yüzyıl başlarıdır. İlk olarak 1840'lı yıllarda Londra'da bankalar arasındaki dış ticaret işlemlerinde kullanılmaya başlandı (Özalp, 2012: 11-12). Bu dönemde dünya ticaretinde İngiliz hakimiyeti varlığını sürdürdüğünden ödeme parası olarak İngiliz sterlini kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle akreditif ve özellikle teyitli (confirmed) akreditifin Anglo-Sakson hukuk kuralları çerçevesinde doğduğu ve daha sonra bu etkisini devam ettirerek dünya ticaretinde yayıldığı görülmektedir (Doğan, 2005: 10).

Akreditif kelimesinin kökenine bakıldığında ise Latince “itimat edilebilir” anlamını taşıyan “accreditivus” kelimesinden doğduğu, daha sonra Fransızca'ya “accreditation” olarak geçtiği, daha sonra da İngilizce'ye “Letter of Credit” olarak çevrilerek günümüz kullanımını almıştır (Yılmazcan, 2017: 31).

Birinci dünya savaşından sonra sanayileşmenin artması ve dünya ticaretinin de hızla gelişmesi ile akreditifin önemi daha da artmaya başlamıştır. Bu anlamda 1923 yılında Berlin'de ve daha sonra da 1924 yılında Paris'te akreditife ilişkin kuralları içeren düzenlemeler yapılmış ancak yapılan bu düzenlemeler tüm dünyada ortak kabul görerek uygulanmaya başlamak için yeterli olmamıştır. Bunun üzerine hem akreditife ilişkin kurallar arasındaki farklılığı ortadan kaldırmak hem de tüm milletler tarafından kabul gören ortak bir çerçeve belirlenmesi amacıyla 1919 yılında kurulmuş olan Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) görevlendirilmiştir. MTO'da yaptığı çalışmalar neticesinde ilk olarak 1933 yılında birçok ülkede birbirinden farklı uygulanan akreditife ilişkin düzenlemeleri “Yeknesak

Kurallar” bir başka ifade ile “bir örnek kurallar” başlığı altında toplamıştır (Kring, 2009: 1219).

Daha sonra 1974, 1983 ve daha sonra 1993 yıllarında dünya ticaretinde yaşanan gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda revizeler yapılmıştır. Ancak sistematik kurallar bütünü olarak en yaygın kullanılmaya başladığı tarih MTO’nun 1993 yılında yaptığı düzenleme ile başlamıştır. 1993 yılından beri bu kurallarda ihtiyaçtan ve değişen dünya şartlarından dolayı 5 defa revize yapılarak 1 Temmuz 2007 yılında UCP 600 kullanılmaya başlanmıştır.

Akreditifin Türk bankacılık sektörüne girişi ise Ziraat Bankası’nın 1917 yılında Avrupa’dan ithal ettiği göztaşından sonra olmuştur (Göğer, 2008: 34).

Tablo 1

MTO tarafından akreditif revizyonları

Yayın No	Yılı	Açıklama
Broşür No: 82	1933	İlk Basım
Broşür No: 151	1951	Birinci Revizyon
Broşür No: 222	1962	İkinci Revizyon
Broşür No: 290	1974	Üçüncü Revizyon
Broşür No: 400	1983	Dördüncü Revizyon
Broşür No: 500	1993	Beşinci Revizyon
Broşür No: 600	2007	Son Revizyon

Kaynak: Topuz, 2012: 384

Üçüncü taraf olan bankaların sürece dahil olması nedeniyle ithalatçı ve ihracatçı açısından en güvenli ödeme yöntemi olarak değerlendirilerek uygulanmasına rağmen uluslararası ticarete akreditifli ödeme yönteminin kullanım oranının düşük olduğu görülmektedir.

Akreditif kullanım oranının düşük olmasının sebepleri arasında banklar tarafından alınan komisyon ve masraflar, ithalatçı ve ihracatçının akreditifli satışa tam anlamıyla hakim olamaması nedeniyle mesafeli yaklaşması, alıcı ve satıcı arasında yıllar boyunca inşa edilen güven duygusuna bağlı olarak ticaretin ilerlemesi gibi nedenler gösterilebilir.

Türkiye’de de tün dünyada olduğu gibi akreditifli ödeme yönteminin kullanım oranı düşüktür. Aşağıdaki tabloda Türkiye ihracatındaki ödeme yöntemleri kullanım rakamları mevcuttur. Tabloda da görüleceği üzere akreditif kullanım oranı güvenli bir ödeme yöntemi olarak değerlendirilmesine rağmen düşüktür.

Tablo 2

Türkiye ihracattaki ödeme yöntemleri kullanım rakamları

Ödeme şekillerine göre ihracat, 2013-2023 (genel ticaret sistemi) Exports by type of payment, 2013-2023 (general trade system)		(Değer: Bin ABD \$ / Value: Thousand US \$)
Toplam	Total	143 287 491
Mal mukabili ödeme	Cash against goods, cash on delivery	98 631 156
Peşin ödeme	Advanced payment	23 864 705
Vesaik mukabili ödeme	Cash against documents	12 631 471
Kabul kredili ödeme	By acceptance credit	29 258
Peşin akreditif	Advanced letter of credit	11 783
Vadeli akreditif	Letter of credit payable at a specified future date	1 125 368
Bedelsiz	Without waiver	1 243 619
Ödeme şekli belirsiz	Payment type uncertain	1 624 850
Özel takas	Private barter	3 050
Akreditif	Letter of credit	4 019 824
Bağlı muamele	Counter purchase	287
Kabul kredili akreditif	Letter of credit with acceptance credit	7 551
Kabul kredili vesaik mukabili	Documents with acceptance credit	63 849
Kabul kredili mal mukabili	Goods with acceptance credit	22 764
Özel hesap	Private account	7 957

Kaynak: TÜİK 2023

2.7.3. Akreditifli Ödeme Yönteminde Kullanılan Belgeler

Dış ticaret işlemlerinde bir emtianın satıcının ülkesinden çıkması, taşıma esnasında bir veya birden çok ülke geçmesi ve en nihayetinde alıcı ülkeye ulaşarak ithalat işlemlerinin yapılarak emtianın boşaltılabilmesi için birçok evrağa ihtiyaç vardır. İhracat beyannamesi olmadan bir malın bir ülkeden çıkışı yapılamaz, CMR gibi taşıma evrağı olmadan araç ülke sınırlarını geçemez ve nihayetinde fatura, menşei gibi evraklar olmadan da alıcı ithalat işlemlerini yapamaz. Bu nedenle bir malın satıcının ülkesinden çıkarak alıcının ülkesine ulaşması ve malların millileştirilmesi için birçok evrağa ihtiyaç vardır.

Milletlerarası Ticaret Odasının kurulması ve uluslararası ticarete yön vermeye başlaması ile hem alıcının hem de satıcının talep ettiği evraklarda standartlaşma meydana gelmiştir. Bu noktada birçok ülkede uluslararası ticarete kullanılan standart evraklar ithalat işlemlerini yapmak için yeterli olurken, bazı ülkelerdeki gümrük mevzuatı ve yerel düzenlemeler gereği farklı evraklar talep edilebilmektedir. Bu anlamda gerekli olan belgeler konusunda sözleşme esnasında alıcı ve satıcı yapılan görüşmeler sonucunda belirlenmektedir (Kayıhan ve Eski, 2015: 232-233).

Çalışmanın bu bölümünde akreditifli ödeme yönteminde kullanılan belgeler incelenecektir.

Proforma Fatura (Proforma Invoice)

Proforma fatura ithalatçı ve ihracatçı arasında yapılan sözleşmeye istinaden ihracatçı tarafından ithalatçı adına düzenlenen alıcı ve satıcı firma bilgileri, satışa konu olan malın tanımı, malın birim ve toplam fiyatı, miktarı, ödeme ve teslim şekli, satıcı banka bilgileri gibi önemli bilgilerin yer aldığı bir evraktır. Bu fatura düzenlenirken alıcının talep ettiği tüm bilgiler yazılmaktadır.

Dış ticarete kullanımına bakıldığında ise proforma fatura alıcı tarafından kaşe imza yapılarak tekrar satıcıya gönderilmesine müteakip siparişin kesin olduğu yaklaşımı mevcuttur. Akreditifli ödeme yöntemlerinde ise proforma faturanın hem satıcı ihracat işlemlerini yaparken hem vesaikler bankaya verildiğinde hem de alıcı gümrük işlemlerini yaparken genellikle kullanılmamakla beraber alıcının bankaya akreditifi açmak için başvurduğunda kullandığı bir evraktır (Kodalak vd., 2015: 36).

BUYER COMPANY:
ADDRESS:
Tel:
Mob:
Contact:

SELLER COMPANY:
ADDRESS:
Tel:
Mob:
Contact:

Purchase Order:
Date: 07.12.2023

PROFORMA INVOICE

No	DESCRIPTION OF GOODS	Qty	Unit Price	Total Price
	CONSTRUCTION CHEMICALS PRODUCTION PLANT (YAPI KİMYASALLARI ÜRETİM TESİSİ) HS CODE: 8422.90.90.00.11 • BETON KATKI TESİSİ TOTAL AGREEMENT= EURO	1 SET		
			FCA PRICE	EURO

PAYMENT TERMS :

DELIVERY TERMS :

DESCRIPTION OF GOODS :

ORIGIN OF THE GOODS :

BANK DETAILS:

COMPANY NAME :

BANK NAME :

ACCOUNT NO (EURO) :

BRANCH / CODE :

SWIFT CODE /IBAN :

Şekil 6. Örnek proforma fatura (proforma invoice)

Ticari Fatura (Commercial Invoice)

Uluslararası ticarete ve akreditifli ödeme yöntemindeki en önemli evraklardan birisidir. Satıcı malların sevkiyatını gerçekleştirdikten sonra alıcı adına fatura düzenler buna da ticari fatura dış ticarete ise “Commercial Invoice” denir. Bu artık müşteriye kesilen nihai faturadır (Kemer, 2005: 62).

Alıcı ve satıcının talepleri doğrultusunda oluşturulan faturada genellikle aşağıdaki bilgiler yer almaktadır.

- Alıcı ve satıcı firma bilgileri
- Mal tanımı
- Konu mala ait GTİP (Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu) veya dış ticarete yaygın kullanımı olan Hs. Code (Harmonized System Code) tarife kodu
- Malın birim ve toplam fiyatı
- Ödeme yöntemi ve teslim şekli
- Satıcı banka bilgileri
- Akreditif numarası
- Alıcının talebine göre akreditif açılış tarihi
- Alıcının talebine göre gemi veya tır bilgisi
- Fatura numarası ve tarihi
- Yükleme ve boşaltma limanları
- Navlun ve sigorta bedelleri

İhracatçının yüklemeden sonra bankasına verdiği en önemli evraklardan birisidir. Konşimento ve menşei gibi diğer evraklar hazırlanırken ticari fatura dikkate alınarak düzenlenir. Bu anlamda satıcının mal bedelini tahsili konusunda, alıcının da gümrük işlemlerini yaparken sorun yaşamaması adına fatura akreditif metnine göre hazırlanmalı ve gerekli tüm bilgiler faturaya eklenmelidir.

UCP 600'e göre faturanın orijinal imzalı olmasına gerek yoktur. Ancak ülkemizdeki yasalar ve düzenlemeler gereğince faturanın orijinal imzalı olması gerekmektedir. Diğer ülke kullanımlarına bakıldığında da durumun benzer olduğu görülmektedir. Birçok ülke faturanın orijinal imzalı olarak bankaya sunulmasını talep etmektedir (Özalp, 2012: 48).

Akreditifli ödeme yönteminde ise faturanın önemi çok daha elzemdir. Bankaların koyduğu rezervler incelendiğinde bankaya sunulan evraklar içerisinde en çok rezervin faturada tespit edildiği görülmektedir. Mal tanımının yanlış veya eksik yazılması, akreditifte belirtilmesine rağmen akreditif numarasının faturaya yazılmaması, banka bilgilerinin eksik veya yanlış yazılması, ödeme ve teslim şeklinin akreditife uygun olmayacak şekilde faturada

yazılması bankaların vesaik incelemelerinde en çok tespit ettiği rezervlerin başında gelmektedir (Karacan ve Özcan, 2006: 123).

Yüklenecek malzemenin çeşidine bağık olarak ayrıca faturada miktar veya adet bilgisi de yer almalıdır. Birim fiyat üzerinden yapılan hesaplama ile toplam mal bedelinin de fatura üstünde belirtilmesi gerekmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus her ne kadar MTO ile uluslararası ticarete bir standartlaşma yakalanmış olsa da ülkeden ülkeye gümrük mevzuatı ve talep edilen evraklar değışiklik gösterebilmektedir. Bu anlamda alıcı tarafından faturada yazılması gereken bilgiler ve düzenleme talebi ülkeden ülkeye değışiklik gösterebilmektedir. Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse Suudi Arabistan’a yapılacak bir ihracatta alıcının gümrük işlemlerini yapabilmesi için ticari fatura ve menşei şahadetnamesine Türk Ticaret Odası’ndan tasdik alınması gerekmektedir. Bu şekilde bir uygulama ne MTO tarafından talep edilmekte ne de her ülkeden istenen bir uygulamadır. Suudi Arabistan gümrük mevzuatı gereğı talep edilmektedir.

APPLICANT:
Address:
Contact:
Mail:

BENEFICIARY:
Address:
Contact:
Mail:

Invoice No:
LC IRREVOCABLE No:
LC Date of Issue:
Date

COMMERCIAL INVOICE

No	DESCRIPTION OF GOODS	Qty	Unit Price	Total Price
	DRY MORTAR PRODUCTION LINE 12+12 TPH ORIGIN OF GOODS: TURKEY CIF TOTAL AGREEMENT: EURO	1 SET	EURO	EURO
			CIF PRICE	EURO

DELIVERY TERMS : CIF MANAMA -BAHRAIN

PAYMENT TERMS : By LC IRREVOCABLE No:

: PAYMENT TERMS AS BELOW STATED ON THE NUMBER LC

: THE TOTAL VALUE OF THE PLANT IS AMOUNT PAYABLE THROUGH
LC IS EURO.....ONLY AND THE BALANCE AMOUNT WILL BE SETTLED OUT OF LC.

A: AMOUNT EURO PAYABLE AT SIGHT AGAINST THE PRESENTATION OF DOC
NO. 6 UNDER 46A (ORIGINAL FACTORY ACCEPTANCE TEST (FAT) CERTIFICATE) COUNTER SIGNED BY
NEO CHEMICAL REPRESENTATIVES.

B: AMOUNT EURO PAYABLE AT SIGHT AGAINST THE PRESENTATION OF COPY
OF SHIPPING DOCUMENTS MENTIONED IN CLAUSE 46(A) ALONG WITH DOC NO. 7 UNDER 46A
(ORIGINAL SITE ACCEPTANCE TEST (SAT) REPORT) AFTER THE INSTALLATION AND COMMISSIONING
COUNTER SIGNED BY NEO CHEMICAL REPRESENTATIVES.

C: AMOUNT EURO PAYABLE AT SIGHT AGAINST THE PRESENTATION OF DOC
NO. 8 UNDER 46A (3 MONTHS DEFECTS LIABILITY PERIOD CERTIFICATE) COUNTER SIGNED BY NEO
CHEMICAL REPRESENTATIVES

TERMS OF DELIVERY : CIF/ MANAMA -BAHRAIN

TOTAL PARTS : PARTS

NET/GROSS WEIGHT : KG / KG

DESCRIPTION OF GOODS : DRY MORTAR PRODUCTION LINE 12+12 TPH

ORIGIN OF THE GOODS : TURKISH

PORT OF LOADING : ISTANBUL/TURKEY

PORT OF DISCHARGE : MANAMA -BAHRAIN

Şekil 7. Örnek commercial invoice (ticari fatura)

Konşimento (Bill of Lading)

Dış ticaret işlemlerinde önemli evraklardan birisi olan konşimento, Latince “cognoscimento” kelimesinden Türkçeye geçmiştir. Dış ticaret işlemlerinde kullanılan en önemli evraklardan birisi olan konşimento taşıma senedi olarak tanımlanabilir. Yükleyici firmanın talimatları doğrultusunda hazırlanan konşimento 1978 Birleşmiş Milletler Denizde Eşya Taşıma Sözleşmesinin (Hamburg Kuralları) 1. Maddesinin 7. Fıkrasında “Eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını ve gemiye yüklendiğini gösteren bir senettir. Eşyayı

ancak bu senedin iadesi karşılığında teslim etmekle yükümlüdür” şeklinde tanımlanmıştır (Adıgüzel, 2019: 31).

Gemiye yüklenen malın taşıma senedi olarak değerlendirilen konşimentolar kıymetli evraklar olup malın mülkiyetini temsil etmektedirler. Bu nedenle konşimento kim adına düzenlendi ise malın mülkiyeti ona aittir ve taşıyıcı firma malı yalnızca ona teslim edebilir. Malın mülkiyeti ise konşimentoda alıcı “Consignee” kısmında belirtilir. Bu alana yazılan firma veya banka artık o malın mülkiyetini ikinci bir emre kadar elinde bulundurur. Eğer alıcı firma bilgileri yazılmış ise malın mülkiyeti alıcıya aittir ve gümrük işlemlerini yaparak malı çekebilir. Ancak bu alana banka veya 3. bir parti bilgileri eklenmiş ise alıcının malı çekebilmesi için banka veya 3. partiden konşimentoya ciro alması gerekmektedir aksi durumda taşıyıcı malları kendisine teslim etmeyecektir (Kayıhan ve Eski, 2015: 38).

Yine alıcı ve satıcının talebine göre düzenlenen konşimentolarda genellikle aşağıdaki bilgiler yer almaktadır.

- Yükleyici “Shipper” firma bilgileri
- Alıcı “Notify” firma bilgileri
- Malın mülkiyetine ait bilgiler “Consignee” alanında yer alır
- Malın tanımı
- Konu mala ait GTIP numarası
- Toplam kilo ve paket bilgisi
- Gemi ismi, sefer numarası, İMO numarası, yapım yılı, geminin bağlı olduğu ülke
- Taşıyıcı firma/hat bilgisi
- Acente bilgisi
- Yükleme ve boşaltma limanı
- Yükleme tarihi “Shipped On Board Date”
- Navlunun kim tarafından ödendiği veya ödeneceği
- Konteyner bilgisi

Aksi belirtilmediği sürece konşimentolarda mal tutar yer almaz. Bu evraklarda genellikle malın bir adresten başka bir adrese kadar taşınması sürecini kapsayan bilgiler yer almaktadır. Konşimento düzenleme talimatını yükleyici firma ya direk kendisi hatta yani

armatöre iletir veya “Forwarding Agent” denilen aracı acenteler aracılığıyla taşıyıcıya iletir. Öncelikle taslak talimat yükleyiciye iletilir daha sonra yükleyicinin onayına istinaden orijinal konşimento düzenlenerek yükleyici firmaya gönderilir. Eğer akreditif dışı bir ödeme yöntemi söz konusu ise yükleyici, alıcının malı çekmesi için konşimentoyu alıcıya gönderir. Ancak vesaik mukabili veya akreditifli bir yükleme ise yükleyici konşimentoyu bankasına teslim eder (Yeni, 2005: 34).

Konşimentolar genellikle set halinde 3 orijinal 3 kopya veya 5 orijinal 5 kopya şeklinde düzenlenir. Konşimento üzerinde (3/3) veya (5/5) şeklinde bir ifade varsa bu konşimentonun 3 orijinal ve 3 kopya veya 5 orijinal ve 5 kopya olarak düzenlendiğini ifade eder. Orijinal nüshaların üzerinde “Originals” ve kopya nüshaların üzerinde ise “non-negotiable” ifadeleri yer almaktadır. Ve düzenlenen tüm nüshalar yükleyici firmaya gönderilir (Özalp, 2012: 322-323).

Akreditifli yüklemelerde ise konşimentoların ayrı bir önemi mevcuttur. Çünkü satıcı açısından mal bedelini güvence altına alan en önemli nokta konşimentonun akreditifte belirtildiği şeklinde “TO THE ORDER OF A BANK” şeklinde banka adına düzenlenmesidir. Diğer bir ifade ile konşimentoda malın mülkiyetinin “Consignee” kısmında bankaya verilerek alıcının malın bedelini ödemedi veya ödeyeceğini garanti etmeden evrakları alamayarak malı çekemeyecek olması satıcı açısından mal bedelinin tahsil edileceği noktasında en önemli güvenceyi oluşturmaktadır (Karacan ve Uygun, 2018: 80-83).

Aşağıda bir akreditif metninden alınan ve konşimentonun nasıl düzenlenmesi gerektiğini anlatan metinde de görüleceği üzere konşimentonun banka adına düzenlenmesini yani malın mülkiyetinin bankaya verilmesi gerektiği açıkça belirtilmektedir.

Akreditifli yüklemlerde konşimento düzenlenirken satıcının dikkat etmesi gereken en önemli hususların başında “Shipped On Board Date” kısmında yazılan tarihtir. Amir tarafından akreditif açılırken son yükleme tarihi “Latest Date of Shipment” şeklinde satıcıya satışa konu olan emtiayı hazırlayarak sevkiyatını yapabilmesi için belirli bir süre konulur. Satıcının son yükleme tarihini geçirmeyecek şekilde malları hazırlayarak sevkiyatını yapması gerekmektedir. Ancak burada ICC’nin belirlediği kuralları çerçevesinde bankaların dikkat ettiği son yükleme tarihi konşimentodaki “Shipped On Board Date” kısmında yazan tarihtir. Satıcı malları yükleyerek gümrük işlemlerini bitirmiş ve faturasını oluşturmuş olsa

dahi bankalar fatura üzerinde yazılı olan yükleme tarihini dikkate almazlar. Bankaların akreditif vesaikini incelerken dikkat ettiği tarih konşimentoda yazılı olan tarihtir. Ve geminin gecikmesi veya geç kalkması gibi durumunda konşimento basımı ve dolayısıyla konşimento üzerindeki tarih daha geç bir tarih olacağı için bankalar son yükleme tarihini geçtiği için akreditife rezerv koyarlar. Ve ayrıca son yükleme tarihinin geçilmesi satıcıların en fazla yaptığı hatalardan ve ayrıca da bankaların en fazla rezerv koyduğu konuların başında gelmektedir (Özalp, 2012: 80).

Bill of Lading		Multimodal Transport or Port to Port Shipment	
Carrier: [Redacted] Shipper: [Redacted]		Carrier's Reference: [Redacted] Page: 2 / 6	
Consignee (not negotiable unless consigned to order): [Redacted]		Export References: [Redacted]	
Notify Address (Carrier not responsible for failure to notify, see clause 20 (2) hereof): [Redacted]		Forwarding Agent: [Redacted]	
Vessel(s): WINDSWEPT Voyage No.: 607W		Place of Receipt: [Redacted] Place of Delivery: [Redacted]	
Port of Loading: ISTANBUL Port of Discharge: SHUWAIKH		Container No., Seal No., Marks and Nos.: [Redacted]	
Number and Kind of Packages, Description of Goods: AS PER ATTACHED LIST 43 PIECES		Gross Weight: 29550.000 Measurement: KG	
SHIPPED ON BOARD, DATE : 09-JUN-2024 PORT OF LOADING: ISTANBUL VESSEL NAME: WINDSWEPT VOYAGE: 607W FREIGHT PREPAID			
Shipper's declared Value (see clause 7(2) and 7(3)) Total No. of Containers received by the Carrier: 4 Packages received by the Carrier:		Above Particulars as declared by Shipper. Without responsibility or warranty as to correctness by Carrier (see clause 11)	
Movement: FCL/FCL Currency:		ORIGINAL	
Charge Rate Basis Wt/Vol PK Amount		Place and date of issue: IZMIR 09-JUN-2024 Number of original B/L: ONE OF THREE	
Total Freight Prepaid Total Freight Collect Total Freight		Signature: [Redacted]	

Şekil 8. Örnek bill of lading (deniz konşimentosu)

Çeki Listesi (Packing List)

Dış ticaret işlemlerinde “Packing List” olarak kullanılan çeki listesi yüklenen mala ait detayları gösteren evraktır. Ticari faturada mala ait tanım ve fiyat bilgisinin yazmasına karşın çeki listesinde yüklenen mala ait detaylı bilgi yer almaktadır. Her konteyner veya tıra yüklenen malzeme, brüt ve net ağırlık ve ayrıca toplam yüklenen paket bilgisi yer almaktadır (Civelek ve Sözer, 2003: 65).

Çeki listesi hem satıcı ülkeden çıkarken hem de alıcı ülkesinde gümrük işlemleri yapılırken gümrük memurları tarafından özellikle dikkat edilen bilgileri içermektedir. Bu nedenle bir tıra yüklenen paket sayısı ve kilo bilgisi çeki listesinde doğru yazılmalıdır. Aksi durumda gümrük memurları tarafından araç veya konteynırdaki paket sayısı veya kilosu ile çeki listesindeki bilgilerin uyumsuzluğundan kaynaklı hem çıkış gümrüğünde satıcı hem de varış gümrüğünde alıcı problemlerle karşılaşabilir (Dizkırıncı, 2004: 41).

Akreditifli yüklemelerde ise çeki listesinin hem fatura hem de konşimento ile uyumlu olması gerekmektedir. Bankalar tarafından detaylı incelenen evrakların başında çeki listesinin akreditifte belirtildiği şekilde oluşturulmaması, malın kilo ve adet bilgisinin fatura ve konşimento ile uyuşmaması ve ayrıca gemi bilgilerinin eksik veya hatalı yazılmasından kaynaklı akreditif rezerv konulabilmektedir (Civelek ve Sözer, 2003: 299).

Buyer: Address: Phone: Contact:	Seller: Address: Phone: Contact:
Invoice No: Order No: Date :	

PACKING LIST

NO	DESCRIPTION OF GOODS	Qty	Part No	Net Weight(kg)	Gross Weight(kg)	DIMENSION S
1						CM
2						
3						
4						
5						
TOTAL			PART	KG	KG	

ORIGIN OF THE GOODS : TURKISH
TOTAL PARTS : PART
TOTAL NET/GROSS WEIGHT : KG / KG
SHIPPING DETAILS:

SHIP NAME :
SAIL NO :
MANUFACTURE YEAR/IMO :
FLAG :
PORT OF LOADING :
PORT OF DISCHARGE :

NO	CONTAINER NUMBER	PART NO	NET KG	GROSS KG
1		PART	KG	KG
TOTAL		PART	KG	KG

Şekil 9. Örnek packing list (çekir/paket listesi)

Police (The Bill of Exchange)

Dış ticaret işlemlerinde hem alıcı hem de satıcı tarafından finansman aracı olarak kullanılan poliçeler bankaların kredi sağlama ve krediye aracılık etme durumlarında verdikleri değerli evraklardır. Finansman olarak kullanılan belgelere poliçe, bono ve antrepo örnek olarak verilebilir (Kodalak, 2015: 41).

Dış ticaret finansman belgesi olarak kullanılan poliçe, hamiline ödeme yapılmasını gerektiren değerli bir evrak olup belirlenen bir süre sonrasında belli bir miktar parayı kendi adına veya bir başkasının emrine ödenmesi için alacaklının borçlusuna yazdığı bildiriye ifade eder. Alacaklı tarafından borçlu taraf üzerine çekilen bir ödeme emri olan poliçede üç taraf bulunmaktadır (Öztürk ve Sandalcılar, 2018: 288).

- Keşideci (Drawer): Poliçeyi düzenleyen taraf
- Lehtar (Beneficiary): Poliçenin üzerindeki tutarın ödeneceği taraf
- Muhatap (Drawee): Kendisine poliçe düzenlenen borcu taraf

İki aşamalı gerçekleştirilen poliçe satıcı tarafından alıcı adına düzenlenir, alıcı tarafından kabulüne müteakip işlemler bankalar tarafından yapılır (Dizkırıncı, 2004: 87). Yazılı ve koşulsuz bir ödeme emri olduğundan ciro ile ek değiştirebilmektedir.

Dolaşım Belgeleri (Movement Certificates)

Dış ticaret işlemlerinde hem konu malın menşeyini göstermesi hem de ülkeler arasındaki ikili anlaşmalar ile vergi muafiyeti sağlaması açısından dolaşım belgeleri yaygın kullanılan evrakların başında gelmektedir.

Menşei Şahadetnamesi (Certificate of Origin)

Bir malın menşeyini yani üretim ülkesini belirten ve dış ticarete “Certificate of Origin” olarak kullanılan belgedir. İthalatçının talebi üzerine ihracatçı tarafından düzenlenen Sanayi ve Ticaret Odalarından onaylatılan gümrük vergi muafiyeti durumunda kullanılan evraktır. Menşei Şahadetnamesi ihracatçı tarafından yapılan ihracata göre düzenlendikten sonra ihracatçının bağlı olduğu ticaret odası tarafından veya ithalatın yapılacağı ülkenin elçilik veya konsoloslukları aracılığıyla tasdik alınabilmektedir (Kutlovac, 2007: 45).

Menşei hem malın üretildiği ülkeyi göstermesi açısından hem de gümrük vergilerinin hesaplanabilmesi, dış ticaretin kontrolü amacıyla taviz, kota veya anti-damping gibi uygulamaların yapılarak dış ticaret verilerinin doğru olarak hesaplanarak gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için de önem arz etmektedir (Canıtez, 2008: 112).

Akreditifli işlemlerde ise menşei akreditife uygun hazırlanmalıdır. Burada satıcının dikkat etmesi gereken husus akreditif açılırken menşei talep maddesini kendi gümrükçüsü ile kontrol etmesidir. Çünkü her ülke gümrük mevzuatı değişiklik gösterdiğinden alıcı bazen satıcıdan menşei evrağında yazılması mümkün olmayan bilgileri talep edebilmektedir. Bu sebeple satıcının daha akreditif açılırken kendi gümrükçüsü ile akreditif maddesindeki menşei talep şartlarını kontrol etmelidir. Diğer evraklardan farklı olarak menşei evrağı ticaret odalarından düzenlendiği için alıcının standart bilgilerin dışında talep ettiği bilgilerin menşei evrağına yazılmasına ticaret odaları izin vermeyebilir. Bu da bankanın vesaik evraklarını incelerken bulacağı rezervlere yol açabilmektedir. Bu nedenle alıcı ile açılacak akreditifin detayları konuşulurken menşei maddesine özellikle dikkat edilmesi olası bir rezervi ortadan kaldıracaktır (Özalp, 2012: 80).

		 (253)8682022062758B1376006	
1. İhracatçı Consignor Expéditeur 		NO B 1376006	ORJINAL ORIGINAL ORIGINAL
2. Alıcı Consignee Destinataire 		MENŞE ŞAHADETNAMESİ CERTIFICATE OF ORIGIN CERTIFICAT D'ORIGINE	
4. Taahhata İlişkin Bilgiler (Tercihle Bağlı) Transport Details (Optional) Informations relatives au transport (mention facultative) By Ship		3. Menşe Ülkesi Country of Origin Pays d'origine Türkiye	
5. Gözlemler Remarks Remarques			
6. Sıra No; kolilerin marka ve işaretleri, sayı ve türleri; eşyanın tanımı Item number; marks, numbers, number and kind of packages; description of goods Numéro d'ordre – Marques, numéros, nombre et nature des colis – Désignation des marchandises		7. Miktar Quantity Quantité	
1 ADOR -43- PACKETS QTY: 3 DRY MORTAR PLANT 5-6 TPH. ALL OTHER DETAILS ARE AS PER PROFORMA INVOICE NO: T-8575/05 DATED 21/03/2023. CIF KUWAIT BY SEA FREIGHT. HS CODE: 84.74.39.00.00.00 MANUFACTURER AND PROCESSOR: VARLIK ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ İÇ VE DİŞ TİC.A.Ş. ORIGIN OF GOODS: TÜRKİYE Invoice No: VEN2024000000977 / Shipment Date: 05.06.2024 LC IRREVOCABLE No: İLC10-20230183 / LC Date of Issue: 09/07/2023 Proforma Invoice No: T-8575/05 / Proforma Invoice Date: 21/03/2023 ISSUING BANK: INDUSTRIAL BANK OF KUWAIT K.S.C., THE KUWAIT KIV		29550 KG	
8. Yukarıda Tanımlanan Eşyaların 3 Nolu Kutuda Belirtilen Ülke Menşeli Olduğu Tasdik Olunur. The Undersigned Authority Certifies That The Goods Described Above Originate In The Country Shown In Box 3 L'autorité soussignée certifie que les marchandises désignées ci-dessus sont originaires du pays figurant dans la case No 3			
			
Düzenleme Yeri ve Tarihi, İsim, İmza ve Yetkili Mercinin Mührü Place and date of issue, name, signature and stamp of competent authority Lieu et date de délivrance, désignation, signature et cachet de l'autorité compétente		İSTANBUL Chamber Of Commerce 10 Jun 2024	

Şekil 10. Örnek certificate of origin (menşei şahadetnamesi)

EUR.1 Dolaşım Belgesi

Türkiye ile Avrupa Topluluğuna (Avrupa Kömür Çelik Topluluğu) üye ölkeler arasında imzalanan ve alıcı ölkedeki ithalatçıya vergi konusunda kolaylıklar ve muafiyetler sağlayan ve gümrük yetkilileri tarafından verilen menşei belgesidir. Diğer bir ifade ile serbest ticaret anlaşmaları kapsamında taraf ölkelere menşei ürünler için tavizler sağlayan bir dolaşım belgesidir (Mustafa, 2010: 69).

İhracatçı firmalar bu belgeleri bağlı bulundukları odalardan alabilmektedirler. Öncelikle EUR.1 formu doldurulur ve fatura, talepname ve dilekçe ile odaya başvurulur. Oda tarafından onay ve Gümrük İdaresi tarafından da vize işlemleri yapılarak 6 nüsha olarak düzenlenir. 1 nüsha Ticaret Odasına, 3 nüsha firmaya ve 1 nüsha da müşteriye gönderilir. EUR.1 düzenlenen bir mal için menşei düzenlenmesine gerek yoktur (Melemen, 2016: 108).

DOLAŞIM BELGESİ MOVEMENT CERTIFICATE		 (253)8682022062703L0898731	
1. İhracatçı (Adı, Açık Adresi, Ülke) 		EUR.1 NO L 0898731 Bu formu doldurmadan önce arkadaki notları okuyunuz. See notes overleaf before completing this form.	
3. Malın Gönderildiği Şahıs (Adı, Açık Adresi, Ülke) (Tercihle Bağlı) Consignee (Name, full address, country) (Optional) 		2. Certificate used in preferential trade between Türkiye ve/and Egypt arasındaki tercihli ticarete kullanılan belgedir. (İlgili ülkeler, ülke grupları veya alanlarını yazınız.) (Insert appropriate countries, groups of countries or territories)	
6. Taşıma ile ilgili bilgiler (Tercihle Bağlı) Transport details (Optional) BY SHIP		4. Ürünlerin menşei sayılan ülke, ülkeler grubu veya alanlar Country, group of countries or territory in which the products Türkiye considered as originating 5. Varış ülkesi, ülkeler grubu veya alanı Country, group of countries or territory of destination Egypt	
7. Gözlemler Remarks			
8. Sıra No; Koli/lerin marka ve işaretleri, sayı ve türleri (*); Eşyanın tanımı. Adı, marka, seri ve diğer bilgileri; Number and kind of packages (*); Description of goods. İstanbul Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğü Yeşilköy Mahallesi Atatürk Caddesi No:4 Bakırköy/İSTANBUL		9. Brüt ağırlık (kg) veya diğer ölçüler (Litre, metreküp, vs) Gross weight (kg) or other measure (litres, m³, etc.)	10. Faturalar (Tercihle Bağlı) Invoices (Optional)
1 ADDR -20-PACKETS CONSTRUCTION CHEMICALS PRODUCTION PLANT EQUIPMENT DRY MIXER AND PACKING LINE Invoice No: VEN202400000151 HS CODE: 8422.90.90.00.11 ACID: 4918851562024100056 IMPORTER VAT NUMBER: 491885156 EXPORTER VAT NUMBER: 923 046 2966		16770 KG	VEN202400000151 / 11.10.2024
11. GÜMRÜK VİZESİ CUSTOMS ENDORSEMENT Onaylanan Beyan Declaration Certified İhraç Belgesi (1) Export document (1) Form No 24343100EX00229973 Gümrük İdarresi/Barbarlı Gümrük Müdürlüğü Customs Office Düzenleyen Ülke veya Alan Türkiye Issuing country or territory Yer ve Tarih 24.10.2024 Place and date (İmza/Signature)		12. İHRACATCI BEYANI DECLARATION BY THE EXPORTER Aşağıda imzası bulunan ben, yukarıda belirtilen eşyanın bu belgenin düzenlenmesi için gerekli olan koşullara uygun olduğunu beyan ederim. I, the undersigned, declare that the goods described above meet the conditions required for the issue of this certificate (İmza/Signature)	

(*) Eşya ambalajlı değilse, yerine göre eşyaların sayısını veya "dökme" olduğunu belirtiniz.
(*) If goods are not packed, indicate number of articles or state "in bulk" as appropriate.

ankaraform - +90 (312) 278 30 40

Şekil 11. Örnek EUR1

A.TR Dolaşım Belgesi

A.TR dolaşım belgesi Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan anlaşma gereğince Avrupa Birliği'ne ye lkelere yapılan ihracatlarda ihracatçı ülkenin gümrük idaresi tarafından düzenlenerek Ticaret Odası tarafından tasdik edilen dolaşım belgesidir. İthalatçıya gümrük indirimi ve muafiyeti sağlamaktadır.

İthalatçının vergi indirimi alabilmesi için bu evrağın orijinalini mallar ülkesine varlıktan sonra 4 ay içerisinde kendi gümrüğüne sunması gerekmektedir. Türkiye ve AB arasında imzalanan anlaşma gereğince Türkiye'den AB ye lkelere yapılan demir-elik ihracatlarında menşei ile A.TR dolaşım belgesi de düzenlenmektedir.

DOLAŞIM BELGESİ (MOVEMENT CERTIFICATE)		
 (1) Üye ülke veya Türkiye Insert the member State or Türkiye	1. İhracatçı (Ad, açık adres, ülke) Exporter (Name, full address, country) 	A.TR NO : G 1102785 (253)8682022062772G1102785
	3. Malın gönderildiği şahıs (İhtiyari) (ad, açık adres, ülke) Consignee (Optional) (Name, full address, country) 	2. Taşıma Belgesi (İhtiyari) No (Tarih) Transport document (Optional) No. (Date)
(2) Sadece ihracat ülkesinin talebi halinde doldurulur. Complete only where the exporting country requires	7. Taşıma ile ilgili bilgiler (İhtiyari) Transport details (Optional) BY TRUCK	4. AT/TÜRKİYE ORTAKLIĞI ASSOCIATION between the EUROPEAN COMMUNITY and TURKEY 5. İhracat Ülkesi Country of exportation Türkiye 6. Varış Ülkesi Country of destination (1) Romania
	8. Gözlemler Remarks	9. Sıra No: Item No:
10. Kollerin markaları, numaraları, sayı ve cinsi (dökme mallar için, duruma göre, geminin adı, vagon veya kamyonun numarası belirtilmelidir); Malların tanımı Marks and numbers; number and kind of packages (for goods in bulk, indicate the name of the ship or the number of the railway wagon or road vehicle); Description of goods Address for post-verification inquiry: İstanbul Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğü Yenişehir Mahallesi Atatürk Caddesi No:4 Bakırköy/İSTANBUL		11. Brüt ağırlık (kg) veya diğer ölçüler (hl, m³, v.s.) Gross Weight (kg) or other measure (hl, m³, etc.) 5350 KG
12. GÜMRÜK VİZESİ CUSTOMS ENDORSEMENT Doğruluğu onaylanmış beyan Declaration certified İhracat belgesi Export document (2) Model (Form) No: 24341300EX00073533 Gümrük İdaresi Customs Office Çıkış ülkesi Issuing country Yer ve Tarih Place and Date 29.01.2024 İmza (Signature)		13. İHRACATÇININ BEYANI DECLARATION BY THE EXPORTER Aşağıda imzası bulunan ben, yukarıda, belirtilen malların bu belgenin verilmesi için gerekli koşullara uygun olduğunu beyan ederim. I, the undersigned, declare that the goods described above meet the conditions required for the issue of this certificate. Yer ve Tarih Place and date İSTANBUL - 29.01.2024 İmza (Signature)

Şekil 12. Örnek A.TR

Sigorta Poliçesi (Insurance Policy)

Dış ticaret işlemlerinde alıcı ve satıcı konu malın taşınma esnasında ortaya çıkabilecek zararını karşılamak için emtiaya sigorta yaparlar. Sigortayı hangi tarafın yapacağı alıcı ile satıcı arasında belirlenen ödeme ve teslim şekline bağlıdır. Eğer satıcı fabrika teslim (Ex-works teslim şekli) olarak alıcı ile anlaşma sağladı ise konu malların fabrikasında hazırlanması sürecini yerine getirerek sorumluluğunu yerine getirmiş olur. Bundan sonraki sorumluluk ve risk malın sigortalanması dahil alıcıya aittir. Ancak alıcı ile

liman teslim (CIF teslim şekli) veya adres teslim (DDP) anlaşma sağlamış ise malların belirlenen adrese kadarki sorumluluk ve riski satıcıya aittir. Bu nedenle sigorta işlemlerini de satıcının yaptırmaması gerekmektedir.

UCP 600'ün 28. Maddesinin “f” fıkrasına göre sigorta belgesinin kapsamı gereken minimum sigorta değeri malların CIF (ismi belirtilen varış limanına kadar mal bedeli, sigorta ve navlun) veya CIP bedeli (isim belirtilen varış limanına kadar taşıma ücreti ve sigorta ödenmiş) artı yüzde 10'dur (Yeniaras, 2006: 63).

2.7.4. Akreditifin Tarafları

Dış ticaret işlemlerinde alıcı ve satıcının birbirini ticaret yapacak kadar tanımamaları, satıcı satışa konu olan emtia bedelini garanti altına almak istemesi, alıcının ise hem peşin ödeme yaparak riski almak istememesi ve ayrıca bankaların finansman avantajını kullanmak istemeleri gibi sebeplerden MTO tarafından düzenlenen akreditifli ödeme yönteminde başlıca ihracatçı, ithalatçı ve ithalatçının bankası olmak üzere üç taraftan oluşmaktadır (Öztürk, 2018: 303). Ancak zamanla hem alıcı hem de satıcı tarafının ihtiyaçları doğrultusunda ve ayrıca da değişen ve gelişen dünya düzeninde ana üç taraf kadar sürece müdahilleri olmasa da ihbar bankası, teyit bankası, iştirak bankası ve rambursman bankası gibi birçok tarafın ihtiyaç olması durumunda sürece katıldıkları görülmektedir (Doğan, 2005: 54).

Çalışmanın bu bölümünde akreditifli ödeme yönteminde sürece müdahil olan taraflar incelenecektir.

Akreditif Amiri (İthalatçı-Applicant)

Akreditifli ödeme yöntemlerinde ithalatçıya amir denilmektedir. Bankasına talimat vererek akreditif açma işlemini başlatan taraftır. İhracatçı ile yaptığı sözleşme gereği ve ihracatçıdan gelen proforma faturadaki bilgilere bankasına ihracatçı adına akreditif açmak için bankasına başvuran tarafa amir denilmektedir. Amirin bankası da proforma faturadaki akreditifin türü, ödeme yöntemi, malın cinsi, malın bedeli gibi bilgilere istinaden ihracatçı adına akreditif açarak ihracatçıya tebliğ edilmek üzere ihracatçının bankasına gönderir (Yıldız, 2007: 45). UCP'de amir “akreditifin açılması için talepte bulunan taraf anlamına gelir” şeklinde tanımlanmıştır.

Akreditifli işlemlerde amirin görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibi tanımlanabilir (Özalp, 2007)

- İhracatçı ile yaptığı sözleşme gereğinde bankasına başvurarak akreditifin açılmasını sağlamak.
- İhracatçının akreditifte değiştirilmesi veya kaldırılmasını istediği bir madde varsa gerekli işlemlerin yapılması için bankasına açık ve anlaşılır şekilde talimat göndermek.
- İhracatçının yüklemeyi yaparak vesaik evraklarını alıcının bankasına ulaştırmasına müteakip eğer vesaiklerde rezerv varsa zaman kaybetmeden konu ile ilgili görüşünü bankaya iletmesi gerekmektedir.
- Sigorta sorumluluğunun kendisine ait olması durumunda yükleme yapıldıktan sonra zaman kaybetmeden mala sigorta yapması veya konu hakkında öncesinden bankasına bilgi vermesi.
- Ve son olarak bankası ile yaptığı akreditif sözleşmesine istinaden üzerine düşen görev ve sorumlulukları eksiksiz yerine getirmesi gerekmektedir.

Amir Banka (İthalatçının Bankası – Opening Bank/Issuing Bank)

İthalatçı firmadan gelen talimat üzerine akreditifi açarak ihracatçıya tebliğ edilmek üzerine bankasına gönderen, ihracatçının akreditif şartlarını yerine getirmesi karşılığında ihracatçıya ödeme garantisi veren bankaya amir bankası denilmektedir. Bu anlamda ithalatçı adına ihracatçıya akreditif şartlarının yerine getirilmesi karşılığında ödeme taahhüdü veren bankadır ve risk almış demektir (Melemen ve Arzova, 2000: 257).

Burada her ne kadar ihracatçı adına akreditif açılması için amir tarafından bankaya talimat verilmiş olsa da hem alıcı hem satıcı hem de ülke risklerini değerlendirerek akreditif açma inisiyatifi bankaya aittir. Banka alıcı adına ödeme taahhüdü vereceği için alıcının veya ülkenin finansal durumunu riskli görerek akreditif açma talimatını yerine getirmeyebilir.

Akreditif şartlarının ihracatçı tarafından yerine getirilmesine karşılık amir bankanın yerine getirmesi gereken görev ve sorumluluklar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Özalp, 2012: 60).

- İhracatçı tarafından kendisine gönderilen vesaiklerin akreditife uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını kontrol ederek amire bu konuda bilgi vermek.
- Eğer akreditif belge ibrazı karşılığı ödeme olarak açılmış ise ve ibraz edilen belgelerde herhangi bir uygunsuzluk yoksa satıcıya ödemeyi yapmak.
- Akreditif vadeli ödemeyi ön görüyorsa vadesi geldiğinde alıcı adına ödemeyi yapmak

Bir bankanın alıcının talimatları doğrultusunda satıcı adına akreditif açarak yine alıcı adına akreditif şartlarının yerine getirilmesi durumunda ödeme yapacağını garanti etmeden önce alıcının finansal durumunu çok iyi analiz etmesi gerekmektedir. Burada banka alıcı adına ödeme taahhüdü verdiği için kendisini garanti altına almak için alıcıdan akreditif tutarı kadar teminat isteyebilir veya akreditif tutarı kadar kredi limitlerine bloke koyabilir. Ve ayrıca akreditifin bank süreçlerini de yöneteceği ve alıcı adına kredi finansmanı sağlayacağı için alıcıdan belirli oranda komisyon alır.

İhbar Bankası (Advising Bank)

Amir bankadan kendisine gönderilen akreditifi lehtar bankasına veya direk olarak lehtara ihbar eden bankaya ihbar bankası dış ticaretteki kullanımı ile “Advising Bank” denilmektedir. İhbar bankasının buradaki görevi kendisine ihbar edilen akreditifi satıcının bankasına veya direk olarak satıcıya tebliğ etmektir (Dizkırııcı, 2004: 61). Akreditif açıldıktan sonra yapılan değişiklikler yine ihbar bankası üzerinden lehtar bankasına bildirilmektedir.

İhbar bankasının görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibi sıralanabilir (UCP 600: 2007 aktaran Gül, 2010: 15).

- Lehtar bankasına ihbar edeceği akreditifin gerçekliğini araştırmak (UCP 600 Madde 9/b).
- Akreditifin gerçekliğini belirleyemediği takdirde zaman kaybetmeden talimatı veren bankayı konu hakkında bilgilendirmek (UCP 600 Madde 9/f)
- Akreditifin gerçekliğini belirleyemediği takdirde lehtar bu konuda bilgilendirmek (UCP 600 Madde 9/c)

- Akreditifin gerçekliğini belirlemesine rağmen ihbar etmemeyi tercih ederse amir bankaya ihbar etmeyeceği konusunda bilgi vermek (UCP 600 Madde 9/e)

Geçmişte açılan sahte akreditifler sebebiyle satıcının zarara uğraması nedeniyle MTO bu konuya özellikle dikkat ederek ihbar bankasına önemli görev ve sorumluluklar vermiştir. 1982 yılında yaşanan bir olay da bunu teyit eder niteliktedir. Bu tarihte Avrupa, Amerika ve Japonya'daki satıcılar akreditifli ödeme yöntemi ile Nijerya'dan siparişler almışlardır. Satıcılar akreditifte belirtildiği şekli ile malların sevkiyatını yaparak vesaikleri bankalarına teslim etmişlerdir. Ancak akreditiflerin sahte olduğu, akreditif bankası olarak gösterilen bankaların hiçbirinin akreditif açmadığı ve durumdan haberdar dahi olmadıkları anlaşılmıştır. Mallar Nijerya'ya ulaşmış ancak kimse talep olmayınca ülke yasaları gereği açık artırma ile satışa çıkarılmış ve sahte akreditif gönderen alıcılar düşük fiyatlarla malları almışlardır (Reisoğlu, 2008: 24).

Akreditif Lehtarı (İhracatçı-Beneficiary)

Kendisine akreditif açılan satıcıya lehtar dış ticaretteki kullanımı ile “Beneficiary” denilmektedir. Akreditifin kendisine ihbar bankası tarafından tebliğinden sonra satışa konu malların üretimini veya tedarikini yaparak sevkiyatını gerçekleştirmek ve akreditif şartlarına uygun vesaiki hazırlayarak görevli bankaya iletmek lehtarın başlıca görevleri arasında yer almaktadır (Somuncuoğlu, 2017: 38-39).

Tarafına akreditif açılan lehtarın akreditif vadesi içerisinde yükleme yapmaması halinde akreditif otomatik olarak düşer ve geçerliliğini kaybeder. Lehtar tarafından malın sevkiyatının yapılmaması akreditif hükmünün yerine getirilmemesi anlamını taşıdığı için akreditif geçersiz sayılır.

Lehtar tarafına ihbar edilen akreditifi detaylıca inceleyerek yerine getirebileceğinden emin olmadığı maddelerin revizesini veya akreditiften çıkarılmasını talep etmelidir. Örnek vermek gerekirse eğer lehtar akreditifte yer alan son yükleme tarihine kadar malları hazırlayarak sevkiyatını gerçekleştireceği konusunda kendisinden emin değilse son yükleme tarihini ileri bir tarihe erteletmek için amire konu hakkında bilgilendirme yapmalıdır (Özel, 1991: 24).

Lehtarın görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Tarafına ihbar edilen akreditif şartlarını detaylı olarak incelemelidir.
- Yerine getiremeyeceği bir madde varsa zaman kaybetmeden konu hakkında amire bilgi vermelidir.
- Akreditifte belirtildiği şekilde satışa konu olan malların hazırlanmasını sağlayarak sevkiyatını gerçekleştirmelidir.
- Yine akreditifte belirtildiği şekilde vesaikleri hazırlayarak görevli bankaya teslim etmelidir

Teyit Bankası (Confirming Bank)

Lehtarın akreditifte belirlenen şartları yerine getirmesi halinde alıcı ve bankasından bağımsız olarak lehtar bankasının lehtara mal bedelini ödeme taahhüdü vermesine teyit işlemi bu işlemi yerine getiren bankaya da teyit bankası denilmektedir. Dış ticaretteki kullanımı ise “Confirming Bank” şeklindedir (Turhan, 2013: 105).

Sürecin işleyişini gözden geçirmek gerekirse, amir lehtar ile yaptığı anlaşma gereği bankasına lehtar adına akreditif açma talimatı verir. Talimatı gönderirken de lehtar teyitli olarak açılmasını talep etmişse bankasına akreditifin teyitli olarak açılacağını bildirir. Amir bankası da akreditifi açarak ihbar bankasına gönderir. İhbar bankası da lehtardan akreditifin teyitli olması hususunda yazılı talimat ister. Lehtardan gelecek onaya istinaden akreditife teyit ekler. Buradaki süreç lehtarın ödeme işlemi ile ilgili olduğu için amir banka teyitsiz akreditif açmış olsa daha lehtar kendi bankasına teyit ekletebilir. Ancak burada akreditife teyit ekleyip eklememek banka inisiyatifine kalmıştır. Banka alıcı, ülke riski ve lehtarın finansal durumu gibi riskleri gözden geçirerek akreditife teyit ekleyip eklememekte serbesttir (Özalp, 2007: 26).

Bankalar teyit eklediği her akreditif için lehtardan komisyon almaktadırlar. Akreditife teyit ekleyerek ödeme yükümlülüğü altına girmek istemeyebilir. Ancak hem müşterisini kaybetmemek hem de yapılacak işlemlerden komisyon almak için genellikle lehtardan gelen teyit ekleme talimatını yerine getirirler.

Lehtar açısından bakıldığında ise ödeme yöntemi konusunda alıcı ile en güvenli ödeme yöntemlerinden birisi olan akreditifli ödeme ile anlaşmasına rağmen bankaya komisyon ödeyerek akreditife teyit ekletmesinin arka planında hem alıcı hem de ülke riski bulunmaktadır. Lehtar açısından iki riskten dolayı teyit ekletmektedir. İlk olarak akreditif şartlarının yerine getirilememesi durumunda alıcının vesaikleri kabul etmeyerek ödeme yapmaması ve malı geri çevirmesi. Burada lehtar çok masraflı bir işlem olan malı geri çekme yoluna gitmek zorunda kalacaktır. İkincisi ise alıcı ülke riskidir. Alıcı ülkesi gelişmemiş yada gelişmekte olan siyasi ve ekonomik olarak kırılgan bir yapıya sahip bir ülke ise ülkede ortaya çıkacak iç karışıklık veya ekonomik kriz gibi nedenlerden dolayı lehtar için mal bedelini tahsil edememe gibi bir durumu ortaya çıkacaktır (Kızıl vd., 2013: 124).

Lehtar, akreditifte “Presentation Days” vesaiklerin yükleme tarihinden sonra (konşimentoda yer alan gemi kalkış tarihi) bankaya sunulması gereken süreyi işaret eden zaman içerisinde belgeleri bankasına teslim etmesi gerekmektedir. Teyit bankasının da kendisine teslim edilen vesaiki 5 iş günü içerisinde inceleyerek uygunsuzluk olup olmadığı konusunda lehtara bilgi vermesi gerekmektedir. Eğer vesaikte uygunsuzluk yani rezerv yoksa teyit bankası görevi gereği lehtara mal bedelini öder. Ancak uygunsuzluk varsa rezervi düzelmesi için lehtara bilgi verir (Reisoğlu, 2014: 21).

İştira Bankası (Negotiating Bank)

İştira kelimesinin Türkçedeki karşılığı satın almak demektir. Ancak dış ticaret işlemlerindeki kullanımı lehtar tarafından akreditif şartlarının yerine getirilmesine müteakip yetkili kılınan bankanın vesaik karşılığında hemen ödeme yapması veya ödeme taahhüdü vermesidir (Dizkırıncı, 2004). Diğer bir ifade ile akreditif açılırken “Negotiating Bank” olarak yetki verilen banka, satıcı akreditif şartlarını yerine getirdiğinde eğer ödeme görüldüğünde ise vesaik karşı ödemeyi yapar, ancak vadeli akreditif ise ödeme yapacağını taahhüt eder.

Amir banka tarafından açılan akreditifte, başka bir bankaya ibraz edilen vesaiki satın alma yetkisi verilebilir. Ve bu iştira yetkisi yalnızca belgeleri incelemekle kalmayarak aynı zamanda vesaik değerinin ödenmesini de kapsar. Böylelikle iştira işlemi için görevlendirilen banka, kendisine ibraz edilen belgeleri ibrazda bulunan tarafla müzakere eder ve anlaşma sağlamaları durumunda bedelini ödeyerek satın alabilir.

Akreditif açılırken iştirat bankasının kapsamı ile ilgili kesin ve net bilgi yer alır. Eğer akreditifte “sınırlı iştirat edilebilir” maddesi varsa yalnızca iştirat yetkisi verilen banka bu hakkı kullanabilir. Ancak “serbest iştirat edilebilir” maddesi varsa herhangi bir banka iştirat yetkisini kullanabilir (Özalp, 2007: 27).

Rambursman Bankası (Reimbursing Bank)

Dış ticaret işlemlerinde rambursman ödemenin yapılması anlamına gelmektedir. Amir bankanın, akreditif açılışı ile eş zamanlı olarak teyit bankasına ödeme yetkisi verdiği, amir bankanın akreditif döviz cinsinden hesaplarının bulunduğu muhabir bankadır ve “Reimbursing Bank” olarak kullanılmaktadır (Ünay, 1989: 32). Akreditif açılış mesajında MT 700 SWIFT rambursman bankası olarak belirtilmektedir (Özalp, 2007: 371-372).

Akreditifin normal sürecinde ramburse işlemi amir banka ile teyit bankası arasında gerçekleşmektedir. Ancak bazı durumlarda amir banka ödemenin yapılması için rambursman bankasına yetki verir. Ve bu şekilde rambursman bankası da akreditif sürecine dahil olmuş olur. Rambursman bankası, amir bankanın yaptığı ödemeyi iletmekle görevli olmasına rağmen lehtar ile direk olarak muhatap olmamaktadır (Akgüç, 2013: 35).

2.7.5. Akreditif Türleri

Alıcı ve satıcının ihtiyaçları, değişen dünya düzeni dış ticaret işlemlerinin daha sağlıklı ve güvenli yürütülebilmesi için zamanla farklı akreditif türleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlamda akreditifler açılışı bakımından, ödeme yükümlülüğü bakımından ve ayrıca ödeme şartları bakımından olmak üzere çeşitlenmiştir.

Açılışı Bakımından Akreditifler

Açılışı bakımından akreditifler “Dönülebilir (Kabilirücü)” ve “Dönülemez (Gayrikabilirücü)” akreditifler olmaz üzere ikiye ayrılmaktadır.

Dönülebilir (Kabilirücü) Akreditifler (Revocable L/C)

Dış ticaret işlemlerinde “Revocable Letter of Credit” olarak kullanılan dönülebilir akreditif, amir banka tarafından lehtara haber verilmeden akreditifin değiştirildiği veya iptal edildiği bir akreditif türüdür (Özalp, 2012: 24). Lehtar için ciddi anlamda güvensiz bir ödeme

biçimi olan dönülebilir akreditif 500 sayılı broşürde “lehtara önceden haber verilmeden ve amir banka tarafından değiştirilebilir ve iptal edilebilir akreditif” olarak tanımlanmıştır.

Dönülebilir akreditifte, dönme hakkının kim tarafından ne zaman kadar ve hangi durumlarda kullanılabileceği çok önemli bir husustur. Dönülebilir akreditifte dönme hakkının kullanılması dönülemez akreditifle bir farkı yoktur. Dönme hakkı, akreditif amirinin vereceği talimat çerçevesinde akreditif bankası tarafından kullanılacağı gibi, akreditif bankası direk olarak kendi inisiyatifini kullanarak da akreditiften dönebilir. Akreditifin yapısı gereği akreditif bankası akreditif amirinin talimatları doğrultusunda hareket etmektedir. Ve amirden gelecek talimata göre akreditiften dönme hakkını kullanabilir. Lehtara ödeme yapılmadan önce veya yükleme ve belge ibrazından sonra akreditiften dönmek kötü niyetin göstergesidir (Özalp, 2009: 43).

Dönülebilir akreditifin kullanımına bakıldığında ise amirin veya bankasının dönme hakkını kullanabileceği süre bakımından değişik görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, banka lehtarın ödeme talebinde bulunmasına yani bankanın ödeme yapması için lehtarın gerekli belgeleri ibraz ederek ödeme talebinde bulunmasına kadar akreditiften dönülebilir (Doğan, 2016: 28).

Akreditifin hem alıcı hem de satıcının risklerini azaltan bir ödeme yöntemi olduğu düşünüldüğünde ve dönülebilir akreditifte lehtara haber vermeden amir bankanın akreditifte değişiklik yapma veya akreditifi iptal etme yetkisinin olması lehtarın ödeme güvencesini tamamen ortadan kaldıran bir duruma yol açmaktaydı. Çünkü burada amir, akreditifteki maddeleri kendi lehine değiştirme ve ayrıca satışa konu olan emtiaları almaktan vazgeçerek akreditifi iptal etme yetkisine sahiptir. Bu da ödeme almadan üretim veya tedarik sürecini başlatan lehtar için amir tarafından iptal edilen akreditif bedelini üstlenmesine ve en nihayetinde zarar etmesine neden oluşturmaktaydı. Bu nedenle 500 sayılı broşürde “Bir Akreditifin Hükümsüz Kılınması” ile ilgili 8. maddeye 600 sayılı broşürde yer verilmeyerek bir nevi dönülebilir akreditif uygulamasına son verilmiştir (Reisoğlu, 2014: 45).

Dönülemez Akreditif (Irrevocable L/C)

Dış ticaret işlemlerinde “irrevocable letter of credit” olarak kullanılan dönülemez akreditif türünde amir ve lehtarın birlikte onayı olmaksızın akreditif şartlarında değişiklik yapılamamakta ve ayrıca iptal edilememektedir. Lehtarın akreditif şartlarına uygun yani

rezervsiz vesaik sunması halinde amir bankanın ödeme yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır (Somuncuoğlu, 2017: 20-21).

Dönülemez ibaresini taşımayan bir akreditif de dönülemez akreditif olarak dikkate alınmaktadır. 500 sayılı broşürde dönülebilir akreditiflerin açılmasına olanak sağlanırken, 600 nolu broşürde dönülebilir ifadesi çıkarılmıştır. Bu değişiklik 600 nolu broşürde yapılan en önemli değişiklik olarak kabul edilmektedir. Bu revizyondan dolayı bir akreditifte özellikle dönülemez ibaresi yazmıyorsa bile 600 no’lu en yeni revizyona göre bu akreditif dönülemez olarak kabul edilir. Bu da satıcı açısından güvence oluşturmaktadır.

Dönülemez akreditif açıldıktan sonra lehtarın rızası olmadan amir veya bankası akreditifte herhangi bir değişiklik yapamaz veya akreditifi iptal edemez. Bu nedenle akreditif açıldıktan sonra akreditif bankası yükümlülük altına girmiş olur. Açılan bir akreditife teyit eklendikten sonra da teyit bankası ödeme konusunda yükümlülük altına girer.

Uygulamaya bakıldığında ise akreditife konulan bazı maddeler akreditifin dönülemez olma özelliğini etkileyebilmekte ve akreditifi kullanılabilir olmaktan yoksun bırakabilmektedir. Örneğin “Yükleme tarihi alıcı tarafından ayrıca bildirilecektir ve akreditif bundan sonra dönülemez olacaktır” ,“Ödeme alıcının malları kabulünden sonra yapılacaktır”, “Bu akreditif alıcının akreditif bedelini yatırması şartı ile geçerlidir” vs. Akreditifin pratik anlamda kullanılmasını önleyen bu gibi maddeler, akreditif bankasının dönülemez yükümlülüğünü belirsiz bir hale getirdiğinden kendi içerisinde çelişkiler barındırmaktadır. Ve ayrıca yargıya taşınan bu gibi durumlarda genellikle amir bankalar mahkûm edilmektedir. Örnek; İsviçre Federal Mahkemesi akreditif bedelini alıcı yatırmadığı için kullanılamayan bir akreditif sebebiyle amir bankayı mahkûm etmiştir. Amir bankaların aldıkları sorumluluktan dolayı bu tür akreditifleri açmaktan kaçınmaları gerekmektedir (Özalp, 2012: 26).

Ödeme Yükümlülüğü Bakımından Akreditifler

Ödeme yükümlülüğü bakımından akreditifler “Teyitli Akreditif” ve “Teyitsiz Akreditif” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Teyitli Akreditif (Confirmed/With Confirmation)

Uluslararası ticarete “Confirmed Letter of Credit” yani “Teyitli Akreditif” olarak kullanılan akreditif, amirin talimatı neticesinde amir bankanın açmış olduğu bir akreditife ihracatçının yani lehtar bankasının vesaik evraklarının akreditife uygun hazırlanması şartı ile ihracatçıya ödeme taahhüdü verdiği bir akreditif türüdür (Doğan, 2005: 15).

Amir banka akreditifi açtıktan sonra lehtara ihbar edilmek üzere akreditifi lehtar bankasına gönderirken aynı zamanda teyidin akreditife ilave edilmesi yönünde ihbar bankaya talimat verir bir nevi görevlendirme yapar. İhbar bankası yani lehtarın bankası amir bankadan gelen talimata istinaden akreditife teyit ekler. Ancak burada akreditife teyit eklemek tamamen lehtar bankasının inisiyatifine kalmıştır. Bankanın akreditife teyit eklemesi durumunda akreditif hem dönülemez hem de teyitli akreditif olur ve bu sayede ihracatçının riskleri büyük oranda ortadan kalmış olur (Canitez, 2008: 85).

Teyitli akreditifler “At Sight” yani vesaik evrakları lehtar bankasına sunulduktan ve bankanın beş iş günü inceleme hakkını yerine getirmesinden sonra rezerv bulamadığı takdirde görüldüğünde ödemeli olarak ödemeyi lehtara yapacağı gibi akreditifte ödeme bir vadeye bağlandı ise bu vadede lehtara ödeme yapılacağı yönünde taahhüt verilerek de kullanılabilir. Bu kullanımda banka lehtara ödeme yapacağını taahhüt ederek vesaiki amir bankasına gönderir, amir vesaikleri alarak malları çeker ve daha sonra vadesi geldiğinde lehtara ödeme yapılır (Turhan, 2013: 111). Ancak lehtar, ihbar bankası veya eğer varsa görevli banka tarafından teyit bankasına yapılan itirazın, teyit bankası tarafından uygun bulunmaması durumunda akreditif şartları değişmiş olarak kabul edileceğinden, teyit bankasının teyitten doğan yükümlülüğü ortadan kalkar. Böylesi bir durumda teyidin devam edebilmesi için teyit bankasının bunu ayrıca onaylaması yani teyit etmesi gerekmektedir (Turhan, 2013: 111).

Dış ticaret işlemlerinde maliyetinin fazla olmasından dolayı çok sık kullanılsa da akreditifin türleri içerisinde lehtar açısından en güvenli akreditif çeşididir. Çünkü teyitli akreditiflerde lehtar bankası, vesaik evraklarının akreditife uygun olarak hazırlanması durumunda mal bedelini lehtara yapacağını taahhüt eder. Bu şekilde amir banka riskini, amir riskini ve ülke riskini ortadan kaldırarak kendisini güvence altına almış olur. Amirin bankası ve ülkesinden bağımsız olarak lehtar teyit bankasından vesaiklerde rezerv olmaması şartı ile ödeme güvencesi almış olur (Özalp, 2012: 27).

Akreditif metninin MT 700 formatında “49: Confirmation Instructions” (49:Teyit Talimatları) olarak yer alır. Burada “Confirmed” yazıyorsa bu akreditif teyitli bir akreditif, ancak “Without Confirmed” yazıyorsa bu akreditif teyitsiz bir akreditiftir (Canitez, 2008: 80).

Teyitsiz Akreditif (Without Confirmed)

Dış ticaret işlemlerinde “Without Confirmed” yani “Teyitsiz Akreditif” olarak kullanılan bu akreditif türünde amir banka, yalnızca akreditifi lehtar bankasına ihbar etmekle yükümlüdür. Burada lehtardan teyit eklenmesi yönünde bir talimat gelmediği için lehtar ve amirin mutabık kaldığı şekilde akreditifi açarak ihbarını yapar ve bunu yaparken teyit eklenmesi yönünde herhangi bir talimat göndermez (Ünusan, Canitez, 2014: 85).

Teyitsiz akreditifte lehtar bankası konu akreditife teyit vermediği için bankanın burada ödeme taahhüdü söz konusu değildir. Lehtar ve amir arasında güven varsa ve ülke riski söz konusu değilse lehtar genellikle daha az maliyetli olan teyitsiz akreditifi tercih eder. Durumda lehtar için emtia bedeline güvence oluşturan en önemli nokta yüklemenin ve vesaiklerin akreditife uygun olarak yapılmasıdır (Şahin, 2018: 58).

Lehtardan bankaya konu akreditife teyit eklenmesi yönünde talimat gelmiş olsa dahi teyit ekleyip eklememek tamamen bankanın inisiyatifine kalmıştır. MTO’nun bu konudaki izahatı nettir. Burada banka, lehtara vesaiklerin akreditife uygun hazırlanması durumunda kendisine ödeme yapacağını taahhüt edeceğinden bu yükümlülüğe girip girmeme konusunda serbest bırakılmıştır. Bankalar bu noktada amir, lehtar ve ülke risklerini değerlendirerek bir akreditife teyit verip vermeyeceklerini belirlemektedirler (Özalp, 2012: 45).

Akreditif metninin MT 700 formatında “49: Confirmation Instructions” (49:Teyit Talimatları) olarak yer alır. Eğer bu alanda “Without” ibaresi mevcut ise bu akreditif teyitsiz bir akreditiftir.

Ödeme Şartları Bakımından Akreditifler

Alıcı ve satıcının değişen ihtiyaçlarından ve ayrıca da değişen sistemlerden dolayı ödeme şartları bakımından birçok akreditif çeşidi kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ödeme şartları bakımından akreditifler incelenecektir.

Görüldüğünde Ödemeli Akreditif (At Sight / By Payment)

Dış ticaret işlemlerinde “At Sight Letter of Credit” yani görüldüğünde ödemeli akreditif olarak kullanılır. Bu akreditif çeşidinde mal bedeli için herhangi bir vade söz konusu değildir. Vesaik evraklarının amir bankaya ulaştırılmasından ve bankanın beş iş günü inceleme hakkını kullanmasına müteakip eğer evraklarda herhangi bir rezerv bulunmuyorsa amir banka derhal lehtara ödemeyi yapmak zorundadır (Selek, 2005: 85).

At sight akreditiflerde amir banka akreditif açılışında, sevkiyattan sonra uygun evrakın sunulmasına müteakip iki gün içerisinde ramburse olunabileceği konusunda bankasına yetki vermektedir (Özalp, 2007: 84).

Dış ticaret işlemlerinde görüldüğünde ödemeli akreditifler ihracat akreditif at sight teyitsiz, ihracat akreditif sight teyitli, ithalat akreditif sight teyitsiz ve ithalat akreditif sight teyitli olmak üzere dört şekilde kullanılabilir.

Vadeli Akreditif (Deferred Payment Credits)

Dış ticaret işlemlerinde ertelemeli akreditif olarak da bilinen bu akreditif türünde amir emtia bedelini akreditif açılırken lehtar ile anlaştığı şekilde malları teslim altıktan sonra akreditifte belirtilen vade geldiğinde öder. Diğer bir ifade ile akreditifte talep edilen belgelerin ibraz edilmesinden ve yetkili bankaların incelemesine müteakip vadesi geldiğinde lehtara ödeme yapılan akreditif çeşididir.

Bu tür akreditiflerde herhangi bir poliçe yoktur. Ödeme ibraz edilen belgelerin uygun bulunmasından sonra akreditif şartına göre hesaplanan bir vadede yine akreditif şartlarına göre lehtara yapılır. Vadeli akreditif amir için daha avantajlıdır. Hem malı kontrol etme şansı olacaktır hem de ödemeyi ilerleyen bir tarihte yapacağı için finansal olarak zor durumda kalmayacaktır.

Vadeli akreditiflerle ilgili olarak bazı önemli hususlar aşağıdaki gibidir:

- Akreditif bedeli belgelerin ibrazından hemen sonra değil, akreditifte belirtilen vadede yapılır.
- Ödeme vadesi akreditif şartlarına göre hesaplanır. Örneğin Konşimento tarihinden 90 gün sonra gibi.

- Herhangi bir poliçe düzenlenmez.

MTO'nun daha önceki belirlediği kurallara göre vadeli akreditifin erken ödenmesi veya iskonto edilebilmesi için akreditifte erken ödeme yapılabilmesi veya iskonto edilebilmesine dair madde bulunması gerekirken UCP 600'de yapılan bir düzenleme ile buna gerek kalmamıştır (Özalp, 2012: 42-43).

Kabul Kredili Akreditif (By Acceptance)

Vadeli akreditiften farklı olarak, akreditifi açan ve akreditife teyidini ekleyen bankaların, akreditifte istenen evrakların yanı sıra lehtarın, amire tanıdığı vade kapsamında düzenlediği poliçenin vadesinde ödeneceğinin taahhüt etmeleridir (Turhan, 2013: 125).

Bu akreditif çeşidi daha fazla ödeme vadesi 90 günden fazla olan işlemlerde bekleme sorununu ortadan kaldırmak için kullanılan bir yöntemdir. Tarafların bu yükümlülük için sadece kendi aralarında değil banka amiri olarak da anlaşmaları gerekmektedir. Sürenin haricinde belirli bir tutarın üzerinde geçerli olan ödeme türü olarak kullanılmaktadır (Seyidoğlu, 1994: 400).

Bu ödeme türünde akreditif teyitsiz olmakla beraber, amir banka, lehtar tarafından düzenlenecek poliçenin kendisi yerine yurtdışındaki muhabir bankası üzerinde çekilmesi ve poliçe bedelinin vadesinde lehtara ödenmesi konusunda yurtdışındaki muhabir bankayı görevlendirebilmektedir.

Bir akreditifte poliçenin, amir banka, görevli banka veya teyit bankası üzerine çekilmesi yönünde talimat varsa, söz konusu bankalar, lehtar tarafından kendilerine ibraz edilen poliçeyi kabul edeceklerini dönülmez olarak taahhüt ederler.

Akreditifi açan banka, lehtardan, poliçenin muhabir banka üzerine çekilmesini şart koşabilmesi için muhabir bankanın da akreditife teyit eklemiş olması veya poliçenin kabulü noktasına öncesinden görevlendirilmiş olması gerekmektedir.

Bu işlemler için akreditif lehtarından poliçenin;

- Teyitsiz işlemlerde, ithalatçının riskini üstlenen amir banka,
- Teyitli işlemlerde, amir bankasının riskini üstlenen teyit bankası

- Amir bankanın, poliçenin kabulü için bir bankanın görevlendirilmiş olduğu durumlarda ise görevli banka üzerine çekilmesi istenir (Turhan, 2013:125).

İştira Akreditifi (Negotiation By Any Bank Negotiation)

İştira akreditif, lehtara mal bedelinin ibraz ettiği belgelere karşılık akreditif açılırken yetkilendirilen bir banka tarafından ödenmesidir. Diğer bir ifade ile mal bedelinin ödenmesi için lehtarın ibraz ettiği belgelerin yetkilendirilen bir banka tarafından satın alındığı bir akreditif türüdür. Belgeleri satın alan banka bunları amir banka veya teyit bankasına ibraz etmek suretiyle mal bedelini tahsil eder (Özalp, 2012: 54).

İştira bankası akreditifte belirtilen spesifik bir banka olabileceği gibi banka ismi belirtilmeyerek (available with any bank by negotiation) bu yetki herhangi bir bankaya da kullanılabilir. Dış ticaret işlemlerinde iştira yetkisinin belirli bir bankaya verilmesine “sınırlı iştira akreditifi”, herhangi bir bankaya verilebilecek şekilde akreditife madde konulduğu durumlarda ise “serbest iştira akreditifi” olarak kullanılmaktadır (Dilek, 2007: 24).

İştira akreditifi UCP 600 Kurallarının 2. maddesinde tanımlanmıştır. CUP 500 Kurallarında iştira akreditifte “değerinin verilmesi” ifadesi yer alırken hem yanlış anlaşılmalara ortadan kaldırmak hem de konuyu daha açıklığa kavuşturmak için UCP 600’de bu ifade “satın alma” olarak revize edilmiştir (Akın, 2008: 192).

Peşin Ödemeli Akreditifler (Red Clause-Down Payment L/C)

Dış ticaret işlemlerinde peşin ödemeli akreditif olarak da bilinen bu akreditif türünde akreditifin bir kısmının veya tamamının malın sevkiyatından önce veya evraklar bankaya ibraz edilmeden lehtara ödendiği akreditif türüdür (Öztürk, 2012). Bu akreditifler önceleri üzerlerinde kırmızı mürekkeple gösterildiği için kırmızı şartlı akreditif olarak bilinse de günümüze bu uygulama geçerliliğini kaybetmiştir (Bağrıaçık, 2004: 140).

Bu akreditifin uygulamasında lehtara mal bedelinin bir kısmı veya tamamı mallar sevk edilmeden veya belgeler bankaya ibraz edilmeden önce yapıldığı için amir banka açısından çok riskli bir durum ortaya çıkmaktadır. Lehtarın malın sevkiyatını yapmaması durumunda bütün sorumluluğu amir üstlenmiş olacaktır. Bu nedenle bu akreditif çeşidinde

amir banka kendisinin riskini azaltmak için lehtar bankasından konu ödemeye karşılık teminat mektubu talep etmektedir (Öztürk, 2018: 311).

Kırmızı şartlı akreditifler yaygın olarak Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerden yün, Afrika ve Güneydoğu Asya ülkelerinden çay ithalatı yapıldı zamanlarda bir finansman olarak kullanılmaktadır. Kırmızı şartlı akreditif açılırken ve uygulamada aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi riskleri azaltacaktır (Özalp, 2007):

- Akreditif açılırken iştirah yetkisi yalnızca görevli bankaya verilmeli, herhangi bir bankada geçerli (available with any bank) iştirah maddesi akreditife konulmamalıdır.
- Akreditif işler olmalı, lehtar tarafından bankaya ibraz edilecek evraklar açıkça belirtilmeli ve ayrıca diğer unsurlara bağlı olmamalıdır.
- Peşin ödemeli akreditif dosyalarının üzerine işaret konulmalı ve diğer dosyalardan ayrılmalıdır.
- Akreditifin şartının gereği olarak lehtara peşin ödenecek kısım için garanti veya teminat isteniyorsa bunların talep edilen hususlara uygunluğunun kontrol edilmesi gerekmektedir
- Hem akreditif açılırken hem de vesaik evrakları hazırlanırken tecrübeli ve uzman kişilerin süreci yönetmesi risklerin azaltılması noktasında elzemdir.

Yeşil Şartlı Akreditif (Green Clause)

Dış ticaret işlemlerinde “Green Clause” olarak kullanılan yeşil akreditif, kırmızı şartlı akreditiflerde olduğu gibi lehtara malların sevkiyatını yapmazdan önce ödeme yapılmasına olanak sağlayan bir uygulamadır (Turhan, 2013: 139).

Uygulamadaki bu benzerliğin yanı sıra yeşil şartlı akreditiflerin kırmızı şartlı akreditiflerden ayrıldığı yönler de mevcuttur. Kırmızı şartlı akreditiflerden farklı olarak yeşil şartlı akreditiflerde öncelikle mallar belirlenen bir depoya nakledilerek üçüncü bir şahsa bırakılır. Ödeme alındıktan sonra vesaik mukabili ödeme yönteminde olduğu gibi evrak teslimi yapılır ve amir malların gümrük işlemlerini yaparak malları çeker.

Yeşil şartlı akreditiflerin uygulamasına bakıldığında ise bankanın belirtilen miktarda ödemeyi lehtara yapması için banka adına düzenlenmiş veya bankaya devredilmiş bir depo makbuzunun düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde amir banka malların teslim edildiğinden emin olarak lehtara ödemeyi yapar. Bu uygulama amirin ve bankasının riskini azaltmak için uygulanmaktadır (Tekinalp, 1998: 40).

Karışık Ödemeli Akreditifler (Mixed Payment L/C)

Dış ticaret işlemlerinde “Mixed Payment” olarak bilinen bu akreditif türünde ödeme parçalı olarak lehtara yapılır. Akreditifte açıkça belirtilmek kaydı ile ödemenin bir kısmı at sight, bir kısmı vadeli, bir kısmı kabul kredili veya peşin olarak bölünebilir. Bu şekilde bölünmesi satışa konu olan emtianın mahiyetinden kaynaklanabileceği gibi amire ödeme konusunda kolaylık sağlamak için de yapılabilir. Uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılan bu ödeme yöntemi “mixed payment letter of credit” şeklinde akreditifte belirtilir.

Bu akreditif türünün ortaya çıkması yine amir ve lehtarın değişen ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Örnek vermek gerekirse, bir makinanın satışına ilişkin lehtar kendisi için güvenli bir ödeme yöntemi olan akreditifi seçer. Ancak amir finansal olarak kendisini zor duruma sokacak şekilde ödemenin hepsini yapmak yerine parçalı olarak yapmayı tercih eder. Bu sayede yüklü ödeme sorumluluğunu günlere veya aylara bölmüş olur. Diğer bir faktör de makinanın sorunsuz çalıştığından emin olduktan sonra ödemenin kalan kısmını yapacak şekilde ödemeyi böler. Bu şekilde risklerini azaltmış olur.

Teminat Akreditifi (Standby L/C)

Dış ticaret işlemlerinde standby akreditifler olarak bilinen bu akreditif türünde olası ticari riskleri ortadan kaldırmak ve ayrıca da alıcı ve satıcının güvenirliliğini sağlamak amacıyla banka amirleri tarafından piyasa araştırması yapılır. Bu araştırmanın amacı alıcı ve satıcının piyasadaki ve bankalar nezdindeki durumunu görmek ve değerlendirmektir. Yapılan araştırma ve değerlendirmeler neticesinde her iki tarafında da sicili temiz ve güvenilir bir yapıya sahipse gerekli anlaşma için teminat sağlanır ve taraflar arasındaki ticari işlemler için yükümlülükler doğar. Bu yükümlülükler doğrultusunda banka alıcı tarafın konu satışa ilişkin ödemeyi yapacağına dair sözleşme hazırlar ve hazırlanan bu sözleşmeye göre taraflar ticari ilişkilerini yürütürler (Seyidoğlu, 1994: 410).

Karşılıklı Akreditif (Back to Back L/C)

Dış ticaret işlemlerinde “Back to Back Akreditif” olarak kullanılan bu akreditif türünde birbirinden bağımsız iki akreditifin birbirine bağlanması durumu söz konusudur. İlk akreditif lehtarının ikinci akreditifin amiri olduğu ve ilk akreditif bedelinden ikinci akreditif bedelinin ödendiği bir akreditif türüdür.

Back to Back akreditiflerde lehtar, akreditifi kendisine ihbar eden bankaya başvurarak kendi adına açılan akreditifi teminat göstererek ikinci bir lehtar lehine akreditif açılmasını talep eder. Bankanın uygun bularak kabul etmesi durumunda ise ilk başta açılan akreditif şartlarına bağlı olarak yeni bir akreditif açılır. Bu durumda ilk akreditifte lehtar konumunda satıcı amir konumuna geçer (Ataman ve Sümer, 1996).

Bu akreditif türünde banka tarafı kendisi için zarar etme durumunun ortaya çıkması durumunda veya herhangi bir ödeme sorumluluğu aldığı durumlarda taraflar arasındaki anlaşmayı feshetme ve yükümlülüğünden vazgeçme gibi haklara sahiptir. Dış ticaret işlemlerinde çok yaygın kullanılan bir akreditif türü değildir (Yılmaz, 2013: 163).

2.7.6. Akreditif Swiftleri

Aşağıda amir bankası tarafından lehtar bankasına ve akabinde lehtara ihbarı yapılan bir akreditif swifti mevcuttur.

*******MESSAGE DETAIL PRINT*******

Message Type	700	"Issue of a Documentary Credit"
Our Identification		
Correspondent		
Status of Message		
Creation Date/Hour	03/11/2022 15:50:45	Direction Of Message 0
Verification Date/Hour		

BLOK1	
BLOK2	
BLOK3	

Field Description	Value
27 Sequence of Total	071
40A Form of Documentary Credit	
20 Documentary Credit Number	
31C Date of Issue	
40E Applicable Rules	
31D Date and Place of Expiry	
50 Applicant	
59 Beneficiary	
32B Currency Code, Amount	
41A Available With...By...	
42C Drafts At...	
42A Drawee	
43P Partial Shipments	
43T Transhipment	
44E Port of Loading/Airport of Departure	
44F Port of Discharge/Airport of Destination	
44C Latest Date of Shipment	
45A Description of Goods and/or Services	
46A Documents Required	
47A Additional Conditions	

Şekil 13. Örnek akreditif swifti

2.8. Akreditifli Ödeme Yönteminin İthalatçı ve İhracatçı İçin Taşıdığı Riskler

Çalışmanın bu bölümünde hem ithalatçı hem de ihracatçı için en güvenilir ödeme yöntemi olarak görülmesine rağmen akreditifin, ithalatçı ve ihracatçı için taşıdığı riskler üzerine değerlendirmeler yapılacaktır.

2.8.1. Akreditif Uygulamalarında Rezerv Durumları

Dış ticaret işlemlerinde hem alıcı hem de satıcı için en güvenilir ödeme yöntemi olarak değerlendirilen akreditif hem açılırken hem de uygulamadaki hatalar sebebiyle alıcı ve satıcı için riskler barındırmaktadır. Akreditifli ödeme yöntemi ancak akreditif şartları yerine getirildiği zaman alıcı ve satıcının risklerini minimize eden bir ödeme yöntemidir. Bilinenin aksine şartlar yerine getirilmediği zaman hem alıcı hem de satıcı açısından riskleri beraberinde getirmektedir.

Bu noktada akreditifli bir satışın hem alıcı hem de satıcının risklerini ortadan kaldırması veya en azından minimize edebilmesi için lehtar tarafından bankaya uygun ibraz yapılması gerekmektedir. Bankaya uygun ibraz yapılabilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi elzemdir (Günay, 2014: 97).

- Bankaya ibraz edilen belgelerin akreditif şartlarına uygun olması
- Belgelerin UCP hükümlerine uygun olması
- Belgelerin Uluslararası standart bankacılık uygulamasına (ISBP) uygun olması

Akreditifli bir satışta lehtarın malın bedelini sorunsuz alabilmesi için bankaya rezervsiz diğer bir ifade ile yukarıdaki şartlara istinaden hazırlanan ihracat evraklarını sunması gerekmektedir. Çünkü belgelerin ibrazına uygulanacak sonuçlar ve ödeme sürecinin nasıl takip edileceğine bankanın kendisine sunulan evrakları incelemesi neticesinde vereceği karara bağlıdır. Bu noktada bankanın yükleme evraklarına rezerv koyması veya rezervsiz kabul etmesi sonraki ödeme sürecini şekillendireceği için lehtarın mal bedelini alabilmesi için bankaya uygun evrak sunması gerekmektedir.

Son Yükleme Tarihinden Sonra Yükleme Yapılması

Amir ve lehtar tarafından bir malın satışına ilişkin yapılan anlaşma neticesinde amir bankası tarafından açılan ve lehtar bankası tarafından lehtara ibrazı yapılan akreditif metnine amir kendi risklerini azalmak için konu malın sevkiyatına ilişkin son yükleme tarihi koydurur. Akreditif metninde 44C maddesinde yer alan ve dış ticaret işlemlerinde “Latest Date of Shipment” olarak kullanılan bu maddedeki tarihten sonra yükleme yapılması akreditifte rezervin ortaya çıkmasına neden olur (Özalp, 2012).

Akreditifli işlemlerde en çok karşılaşılan rezerv konularının başında gelmektedir. Satıcının farklı nedenlerden dolayı malın sevkiyatını geç yapması ve son yükleme tarihinden sonra yüklemeyi yapması durumunda amir banka tarafından bariz olarak akreditife uygun evrak hazırlanmaması sebebiyle akreditife rezerv koyması ile sonuçlanır.

Son yükleme tarihinin faturada yer alan tarih olarak bankaların dikkate alacağı yanlış bilgisinden ziyade bankalar son yükleme tarihini konşimentoda “SHIPPED ON BOARD” alanında yer alan ve gemi kalkış tarihini gösteren tarihi dikkate almaktadırlar. Burada satıcı malın yüklemesini çok önce yaparak gümrük işlemlerini bitirmiş olsa dahi faturadaki tarih bankalar tarafından dikkate alınmaz. Bankalar nezdinde son yükleme tarihinin geçilip geçirilmediğini kontrol ettikleri alan konşimentoda yer alan “SHIPPED ON BOARD” yani gemi kalkış tarihidir. Ve bu tarih akreditif metninde 44C alanında yer alan son yükleme tarihinden sonra ise banka akreditife rezerv koyar (Özalp, 2012).

Evraklarda Mal Tanımının Eksik veya Hatalı Yazılması

Bankaların an fazla rezerv koyduğu konuların başında ihracat evraklarına mal tanımının eksik veya hatalı yazılması gelmektedir. Akreditifli veya akreditifsiz bir satışta mutlaka ihracat evraklarında mal tanımı mevcuttur. Bu mal tanımı hem fatura hem çekli listesi hem de diğer ihracat evraklarında aynı şekilde yazılmalıdır. Hem o malın ihracat ülkesinden çıkarken ve gümrük işlemleri yapılırken doğru gümrük tarife kodunun kullanılması hem de alıcı, ülkesinde ithalat işlemlerini yaparken sorun yaşamaması adına doğru mal tanımı ve mal tanımına uygun gümrük tarife kodu doğru şekilde ihracat evraklarına yazılmalıdır.

Akreditifli satılarda ise bu mal tanımı daha önemli hale gelmektedir. İhracat evrakları hazırlanırken fatura ve diğer tüm evraklara akreditif metninin 45A kısmında mal tanımı olarak belirtilen ve dış ticarete “Description of Goods” olarak kullanılan alandaki mal tanımı doğru ve eksiksiz yazılmalıdır. Bu alanda yer alan malzeme tanımının eksik veya hatalı olması ya da ihracat evraklarında yazılan halinin birbiri ile uyumlu olmaması bankaların mal tanımının eksik ve hatalı olmasından kaynaklı akreditife rezerv koymasına neden olur.

Fatura, Paket Listesi ve Dolaşım Belgeleri İle İlgili Yanlışlar

Fatura, paket listesi ve dolaşım belgelerinden kaynaklı rezerv konuları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Dindar Koç, 2019: 125).

- Faturaların akreditifte açıkça belirtilen lehtar tarafından düzenlenmemesi
- Faturada yer alan mal tanımının akreditifin 45A maddesinde yer alan mal tanımı ile uyumsuz olması
- Faturada yer alan birim ve topla fiyatın akreditifle uyumlu olmaması
- Özellikle dökme yükler ve tonaj bazlı satılarda, mal miktarının akreditifte belirtilen tolerans oranını geçmesi veya az olması
- Akreditifin 43P maddesinde parsiyel/kısmi sevkiyata izin vermemesine rağmen kısmi sevkiyat yapılması ve faturanın buna göre düzenlenmesi
- Özellikle Suudi Arabistan ihracatlarında talep edildiği gibi, akreditifte faturalara konsolosluk veya ticaret odalarından tasdik istendiği halde tasdik alınmadan fatura ibrazının yapılması
- Faturada belirtilen teslim şeklinin akreditifle uyumlu olmaması
- Akreditif metninde özellikle belirtilmesine rağmen evraklarda tarih bilgisinin bulunmaması
- Akreditifte özellikle belirtilmesine rağmen evraklarının kaşe ve imzasız sunulması
- Paket listelerinde yer alan mal tanımının fatura ve akreditifle uyumlu olmaması
- Paket listelerinde yazan tonaj ve adet miktarının akreditifte belirtilenle uyumlu olmaması

- Dolaşım belgeleri (EUR.1, Menşei şahadetnamesi, ATR) evraklarında mal tanımı, lehtar ve amir bilgilerinin yanlış yazılması
- Akreditifte özellikle belirtildiği halde dolaşım belgelerinde akreditifte belirtilen dilin dışında farklı bir dil kullanılması

Taşıma Belgelerinden Kaynaklanan Rezerv Konuları

Bir emtianın bir ülkeden çıkararak başka bir ülkeye gönderimi esnasında sevkıyat şekline bağlı olarak nakliye acenteleri tarafından taşıma belgeleri düzenlenmektedir. Bu taşıma belgelerine eğer gönderi denizyolu ile yapılyorsa Konşimento (Bill of Lading), havayolu ile yapılyorsa Hava Konşimentosu (Airway Bill) yada karayolu ile yapılyorsa CMR Belgesi denilmektedir. Bu evraklar bir malın taşınma esnasında çıkış ülke ve firmasını, alıcı ülke ve firmasını, konu malın cinsini ve miktarını içeren taşıma belgeleridir.

Taşıma belgeleri akreditifli satışlarda bankalar tarafından akreditife rezerv konulan evrakların başında gelmektedir. Bunun ortaya çıkmasındaki sebepler akreditif açılırken amirin taşıma belgeleri için istediği maddelerin dikkatlice kontrol edilmemesi ve nakliyecilerden kaynaklı hatalar olduğu söylenebilir.

Taşıma belgelerinden kaynaklı rezerv konuları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Dindar Koç, 2019: 125).

- Taşıma belgelerinde yer alan yükleme, boşaltma ve teslim yerlerinin akreditif metninde belirtilenden farklı olması
- Taşıma belgelerinde yer alan mal tanımı, miktar ve paketleme bilgilerinin akreditif metninde belirtilenden farklı olması
- Taşıma belgesinde belirtilen yükleme tarihinin akreditif metninde yer alan son yükleme tarihini geçmiş olması
- Akreditif metninde taşıma belgesinin tam takım (Full Set) olarak bankaya ibraz edilmesinin belirtilmesine rağmen eksik teslim edilmesi
- Taşıma belgesinde malın hasarlı veya miktarının az olduğunun belirtilmesi
- Taşıma belgesinde taşıyıcının belirtilmemiş olması
- Taşıma belgesinin UCP'ye uygun hazırlanmamış olması
- Akreditif metninde açıkça aktarmaya "Transshipment" izin vermemesine rağmen taşıma belgesinde aktarma yapıldığının belirtilmesi

- Akreditif metninde alıcı (Consignee) “Emrine” veya “Emre” olarak belirtilmesine rağmen taşıma senedinin buna uygun düzenlenmemiş olması
- Özellikle deniz yüklemelerinde amir akreditifte Hat Konşimentosu talep ettiğini belirtmesine rağmen hat konşimentosunun sağlanamaması

Evrak İbraz Süresinin Geçilmesi

İthalatçı akreditifi açarken emtianın geleceği ülkenin uzaklığına, ülkesindeki ithalat prosedürleri gibi etkenlere bağlı olarak yükleme yapıldıktan sonra vesaik evraklarının bankaya ibraz edilmesi konusunda akreditifin 48.maddesine belirli bir süre koyar. Bu madde evrak ibraz süresi olarak bilinir ve uluslararası ticarete “Period For Presentation in Days” olarak kullanılır.

İhracatçı yükleme yapıldıktan sonra konşimento tarihine istinaden akreditifin 48.maddesinde yer alan “Period For Presentation in Days” süresi içerisinde ihracat evraklarını bankaya ibraz etmesi gerekmektedir. Bu süre ithalatçı ve ihracatçı arasında kararlaştırılır. Standart olarak bu süre 21 gün olmasına rağmen ithalatçı ve ihracatçı ülkeler arasındaki mesafenin kısa olmasına bağlı olarak ithalatçı firma açısından mallar limana ulaştığında bekleme masrafları oluşmaması için bu süre akreditifte daha kısa tutulabilir ve ihracatçı firma bu süre içerisinde evrakları bankaya sunması gerekir. Bu sürenin geçilmesi banka tarafından akreditife rezerv konulmasına neden olur. Vesaik ibraz süresinin geçilmesinin başlıca nedenleri arasında konşimentonun geç teslim alınması ve buna bağlı olarak evrakların geç ibraz edilmesi veya yanlış adrese evrak gönderiminin yapılması olarak görülmektedir.

Eksik veya Hatalı Evrak İbrazı

İhracatçı firma satışa konu malların sevkiyatı ve sonrasındaki süreçte vesaik evraklarını akreditif metninde belirtilen şartlar doğrultusunda hazırlayarak bankaya ibraz etmesi gerekmektedir.

Özellikle akreditifin 46A ve 47A kısmında açıkça yazıldığı şekilde evrakların eksiksiz ve hatasız olarak hazırlanarak bankaya ibraz edilmesi gerekmektedir. Evraklar hazırlanırken bu maddelerde belirtilen şartlara uyulmaması veya eksik hazırlanması banka tarafından akreditife rezerv konulması ile sonuçlanabilir.

Bu alanda banka tarafından akreditife rezerv konulmasının başlıca sebepleri aşağıdaki gibi ortaya çıkabilir.

- Sigorta belgesinde istenilen evrakların eksik sunulması
- Yükleme evrakları ile sigorta poliçesinde yazan tarihlerin uyuşmaması
- Akreditifte açıkça belirtildiği halde gözetim sertifikasının ibraz edilmemesi
- Orijinal evrakların veya kopyalarının eksik ibraz edilmesi
- Akreditifte, ithalatçı konşimento ve evrakların bir nüshasının direk kendilerine gönderilmesini belirtmesine rağmen tüm evrakların bankaya verilmesi

Evrakların Yanlış Adrese İbraz Edilmesi

Yüklemeden sonra ihracatçı vesaik evraklarını akreditifte belirtildiği şekilde gönderim yapması gerekmektedir. İthalatçı tarafından akreditif açma talimatı bankasına verilir ve amir banka akreditifi açarak lehtara ibraz edilmek üzere lehtar bankasına gönderir. İhracatçı satışa konu emtianın sevkiyatını yaptıktan ve vesaik evraklarını hazırladıktan sonra aynı şekilde evrakları göndermesi gerekmektedir.

Lehtar öncelikle vesaikleri kendisine akreditifi ibraz eden bankasına teslim eder. Lehtar bankası teyitli ise vesaikleri inceler eğer teyitsiz ise kendisine akreditifin ibrazını yapan bankaya gönderir.

Burada lehtarın vesaik evraklarını yanlış bankaya vermesi, lehtar bankasının evrakları amir banka yerine başka bankaya göndermesi veya vesaikleri akreditifte belirtilen banka dışında başka bir bankaya göndermesi akreditifte rezerv ortaya çıkmasına neden olur.

Tablo 3

Akreditif belgelerinde ortaya çıkan rezerv konuları

REZERV KONUSU	SEBEBİ	SORUMLULUK
Uyumsuz Bilgiler	Farklı dokümanlarda yer alan farklı bilgiler	İhracatçı
Belge Eksikliği	Akreditifte belirtilen belgenin ibraz edilmemesi	İhracatçı
Diğer	Diğer belgesel eksiklikler	İhracatçı, Üçüncü taraf (imalatçı, taşıyıcı vs.)
Geç İbraz	Yüklemeden 21 gün sonra veya akreditifte belirtilen süreden sonra ibraz edilmesi.	İhracatçı
Taşımacının Belirtilmemesi ve imza Eksikliği	Taşıyıcının isminin konşimentoda belirtilmemesi veya taşıyıcı adına imzalanmaması	Taşıma hizmet sağlayıcısı
Yanlış Bilgi	Belgeler üzerindeki bilgilerin akreditif ile uyumlu olmaması	İhracatçı
Akreditif Vadesinden Sonra İbraz	Akreditif vadesi dolduktan sonra belgelerin ibrazı	İhracatçı
Mal Tanımında Hata	Akreditifte yer alan mal tanımından farklı bir tanımın belgelerde yer alması	İhracatçı
Cironun eksikliği veya yanlış yapılması	Konşimento, sigorta belgesi ve poliçenin ihracatçı veya diğer taraf tarafından cirolanmaması	İhracatçı veya sigorta şirketi
Geç yükleme	Yükleme için verilen günden sonra yüklemenin yapılması	İhracatçı ve taşıyıcı

Kaynak: (Polat, 2008).

2.8.2. Akreditifin İthalatçı İçin Taşıdığı Riskler

Uluslararası ticarete her ne kadar akreditifli satış en güvenli ödeme yöntemi olarak kabul edilerek kullanılsa da ithalatçı açısından taşıdığı riskler bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde bu riskler üzerinde durulacaktır.

Yükleme ile İlgili Riskler

Hem alıcı hem satıcı açısından güvenli görülen ve uygulanan akreditifli ödeme yönteminde bankaların dikkat ettiği tek husus ihracat evraklarının akreditife göre hazırlanıp hazırlanmadığıdır. Bu noktada yükleme ile ilgili risklerin tamamını alıcı almış olur. Burada satıcının doğru emtiayı alıcı ile anlaştıkları miktarda yükleyip yüklemediği, emtianın kalitesi veya yükleme esnasındaki bütün riskler alıcıya aittir.

Alıcı isterse akreditif şartlarına koydurduğu şekli ile emtiayı ve yüklemeyi denetleyecek ve kendisine rapor olarak sunacak SGK veya INTERTEK gibi üçüncü taraf gözetim firmaları ile anlaşarak riskini azaltabilir. Bu firmaların alıcı için en büyük avantajı üçüncü taraf ve uluslararası alanda faaliyet gösteren bağımsız firmalar olmalarıdır.

Alıcı bu sayede hem konu emtianın kontrolünü yaptırmış hem de emtianın sorunsuz şekilde yüklenip yüklenmediğini uluslararası bağımsız bir firma tarafından denetlenmesini sağlamış olur. Ve ayrıca sevkiyatı yakından takip ederek ortaya çıkacak sorunlara müdahale etme imkanına sahip olacaktır (Taşdemir, 2019: 76).

Ürüne Ait Riskler

Akreditifli işlemlerde bankaların dikkat ettiği tek husus vesaiklerdir. Amir tarafından ithalatı yapılacak malların bozuk, kırık veya istenilen kalite veya miktarda olmaması gibi konular akreditif tutarının ödenmemesi için bir gerekçe olarak gösterilemez. Bu nedenle amirin bankasına ürünlerde ortaya çıkan herhangi bir sebepten dolayı ödemeyi yapmaması veya ödemedi kaçınması talimatı vermesi söz konusu değildir (Taşdemir, 2019: 77).

Bu noktada amirin ürünle ilgili riskini minimize edecek alternatifler bulunmaktadır. Bunlardan ilki amirin uluslararası bağımsız bir denetim firması ile anlaşarak yükleme öncesi ürünlere kalite kontrol yaptırarak bu raporların vesaiklerle beraber bankaya ibraz edileceğinin önceden akreditif metnine koydurmasıdır. Bu sayede amir yükleme öncesi

malların kalitesini, miktarını ve ürünlerde herhangi bir bozukluk olup olmadığını kontrol ettirmiş olur.

Amirin ürüne ait riskini azaltacak diğer bir seçenek ise akreditif açılırken ödeme yöntemini parçalı olarak belirtmesidir. Akreditif bedelinin %70-80 kısmının at sight olarak lehtara ödenmesi, geri kalan %20-30 kısmının da kesin ürün kabulüne karşılık lehtara ödeneceğinin belirtilmesi amirin riskini minimize edecek diğer bir seçenektir (Taşdemir, 2019: 77).

Gümrük İşlemlerine İlişkin Riskler

Akreditifli bir satışta satıcının yükleme sonrası bankaya ibraz edeceği evraklar açıkça akreditif metninde yazılması gerekmektedir. Akreditifin en önemli özelliğinden birisi alıcı ve satıcının ödeme risklerini azaltmasının yanında satıcının yükleme sonrası bankaya ibraz edeceği vesaiklerin akreditif metninde açıkça belirtilmesi sayesinde alıcı ithalat işlemleri için banka aracılığı ile kendisine ulaşacak evrakları hâkim olur.

Akreditifli bir ticarete lehtar akreditif metninde belirtilen vesaikleri sağlamakla yükümlüdür. Buradaki herhangi bir evrağın eksik veya hatalı sunulması bankaların akreditife rezerv koymasına ve dolayısı ile amirin ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkmasına neden olur.

Alıcı satışa konu emtialar ülkesine ulaştığında ithalat işlemleri için lehtarın gönderdiği ihracat evraklarını kullanacağı için bu evraklarda eksiklik veya hata olması ithalat işlemlerinin uzamasına ve ciddi anlamda masraflara yol açabilir. Bu noktada satıcı akreditif metninde belirtilen evrakları ibraz etmekle yükümlüdür. Bu noktada alıcı ülkesindeki ithalat prosedürlerini çok iyi kontrol ederek kendisine ithalat işlemlerinde gerekli olacak vesaikleri eksiksiz şekilde akreditif metninde belirtmesi gerekmektedir. Buradaki evrak talep listesi tamamen alıcıyı ilgilendirdiği için buradaki tüm riskleri de kendisi almış olur.

Sigorta ile İlgili Riskler

Akreditifli bir ihracatta lehtar akreditif metninin 46A ve 47A kısmında belirtilen vesaikleri sağlamakla mükelleftir. Akreditifin temel mantığında hem alıcı hem de satıcı

önceden sağlanacak vesaikleri bildiği için buna göre gerekli hazırlıkları yaparlar. Alıcı da bu evraklara istinaden ithalat işlemlerini yaparak ürünleri teslim alır.

Bu noktada eğer alıcı, satıcı ile satıcının deposu veya satıcının ülkesindeki herhangi bir adrese ürünleri teslim olarak anlaşma sağlamış ise ürünün sevkiyat sırasındaki tüm riskleri alıcı kendisi almış olur.

Diğer bir ifade ile alıcı satıcı ile EX-WORKS veya FCA teslim şekillerinden biri ile anlaşma sağlamış ise ürünlerin deposuna veya belirlenen adrese kadarki sevkiyatı sırasındaki tüm riskleri kendisi almış olur. Bu noktada alıcı sevkiyat sırasında ortaya çıkabilecek olumsuz durumlar için malları sevk etmeden önce sigortalatması gerekmektedir.

2.8.3. Akreditifin İhracatçı İçin Taşıdığı Riskler

Dış ticaret işlemlerinde kullanılan ödeme yöntemleri arasında peşin ödeme yönteminden sonra satıcı için ödemenin en güvenli olduğu ödeme yöntemi akreditifli ödeme yöntemidir. Ancak bununla beraber akreditifli ödeme yönteminin de ihracatçı için taşıdığı riskler bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde akreditifli ödeme yönteminin ihracatçı için taşıdığı riskler üzerinde durulacaktır.

Yükleme ile İlgili Riskler

Dış ticaret işlemlerinde satıcının akreditifli ödeme yöntemini tercih etmesinin en önemli nedeni ödeme açısından satıcının risklerini azaltan ve ödemeyi akreditif şartlarının yerine getirilmesi halinde garanti altına almasıdır. Bu noktada akreditif şartları yerine getirildiği takdirde ödeme garanti altına alınmış olur.

Satıcı, eğer alıcı ile alıcının deposu veya alıcının ülkesindeki herhangi bir liman teslim anlaşma sağlamış ise ürünlerin yükleme dahil teslim edileceği noktaya kadarki tüm riskleri kendisi almış olur. Diğer bir ifade ile satıcı, alıcı ile DAP, CPT, CFR teslim şekillerinden biri ile anlaşma sağladı ise yükleme ve sevkiyat sırasındaki tüm riskleri kendisi almış olur.

Malların konteyner veya tıra yüklenirken zarar görmesi, konteynerin limanda gemiye yükleme esnasında konteyner veya içerisindeki ürünlerin kırılması veya zarar görmesi, tırın veya geminin taşıma esnasında ortaya çıkacak risklerin hepsini satıcı kendisi almış olur.

Ödemeye Ait Riskler

Akreditif işlemlerinde satıcının ödemeyi garanti altına alabilmesi için ihracat evraklarının akreditif metninin 46A ve 47A kısmında yazıldığı gibi hazırlanması gerekmektedir. Bu alanda talep edilen herhangi bir evrağın eksik veya hatalı hazırlanması bankalar tarafından akreditife rezerv konulmasına ve nihayetinde alıcının ödeme yükümlülüğünün ortadan kalmasına neden olur. Lehtarın hem akreditif açılırken hem de yükleme sonrası ihracat evraklarını hazırlarken akreditif metnine dikkat edilmesi gerekmektedir. Aksi durumda ödeme konusunda lehtar sorunlar yaşayabilir.

Satıcı açısından ödeme konusunda kendini garanti altına almasının diğer bir yöntemi teyitli akreditif olarak ödeme yöntemini belirlemesidir. Alıcının ülkesinde ortaya çıkabilecek herhangi bir olumsuzluk veya amir bankanın ödemeyi geciktirmesi gibi ortaya çıkabilecek olumsuzluktan bağımsız olarak ihracat evraklarını akreditif metnine uygun olarak hazırladığı sürece kendi ülkesindeki teyit bankasından mal bedelini tahsil eder.

Lehtarın ödemeyi güvence altına alması noktasında vesaik evrakları akreditif metnine uygun olarak hazırlandığı sürece en güvenli yöntem teyitli akreditif olarak uygulanmaktadır. Amirin malı çekmemesi, amir bankasının ödemeyi geciktirmesi veya alıcı ülkesinde ortaya çıkabilecek herhangi bir olumsuz durumdan bağımsız olarak mal bedelini teyit bankasından tahsil ederek kendisini güvence altına almış olur.

Sigorta ile İlgili Riskler

Dış ticaret işlemlerinde hem alıcı hem de satıcı kendi risklerini minimize etmek için kendileri için en avantajlı teslim şekli ve ödeme yöntemini belirleyerek ilerlemek ister. Alıcı kendi risklerini en aza indirecek şekilde ürünleri teslim aldıktan sonra ödeme yapmayı isterken, satıcı ürünlerin sevkiyatını yapmadan önce ödemeyi alarak malların sevkiyatını yapmak ister.

Bu açıdan satıcı eğer alıcı ile alıcının deposu veya ülkesindeki herhangi bir liman teslim anlaşmış ve sigortayı da içeren teslim şeklini kabul etmişse belirlenen noktaya kadarki tüm riskleri kendisi almış olur. Diğer bir ifade teslim şekli CIF veya CIP olarak belirlenmiş ise belirlenen noktaya kadarki tüm riskleri satıcı almış olur.

Tırın veya konteynırın taşınması esnasında ürünlerde meydana gelebilecek herhangi bir olumsuzluk durumunda tüm riskler satıcıya aittir. Tırın yanması veya devrilerek malların zarar görmesi, konteynırın veya geminin batması durumunda satıcı eğer malların sigortasını yaptırmış ise malın bedelini tahsil etmek için sigorta şirketleri ile kendisi uğraşarak uzun bir mücadele içerisine girme durumu ile karşı karşıya kalacaktır.

2.8.4. Akreditif Uygulamalarında Bankaların Görev ve Sorumlulukları

Diğer ödeme yöntemlerinden farklı olarak akreditifli ödeme yönteminde bankaların da sürece müdahil olduğu üç taraflı bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Hem alıcı hem de satıcının haklarını güvence altına almak ve oluşabilecek riskleri azaltmak veya ortadan kaldırmak için üçüncü taraf olan bankalar hem akreditif açılırken hem vesaik evraklarını ibraz edilirken hem de ödeme sürecinde aktif olarak sürecin içerisinde (Çalış, 2006: 35).

Çalışmanın bu bölümünde akreditifli ödeme yönteminde aktif rol oynayan ve mekanizmanın ayrılmaz bir parçası olan bankaların görev ve sorumlulukları üzerinde durulacaktır.

Amir Bankanın Görev ve Sorumlulukları

Amir banka, tamamen amirin verdiği talimatlara göre hareket etmekle yükümlüdür. Amirden bir talep gelmeden banka akreditif metninde herhangi bir değişiklik yapamaz ve amirin talep ettiklerinin dışında lehtardan ilaveten evrak talebinde bulunamaz. Amir bankanın akreditifli işlemde rolü amirden gelen talimata göre hareket etmektir.

Amir bankanın akreditifli ödeme yönteminde görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Bozkurt, 2006: 107-109).

- Amirden gelen talimata istinaden akreditifi açarak lehtar bankasına ibrazını yapmak
- Lehtar bankasından gelen vesaik evraklarını amire bildirmek
- Vesaikleri inceleyerek rezerv olup olmadığını belirlemek
- Eğer rezerv yoksa emtia bedelini lehtar bankasına ve dolayısıyla lehtara ödemek

- UCP 600'ün 7.maddesinde Amir Banka'nın yükümlülükleri açıkça belirtilmiş olup, bu maddeye göre amir banka akreditifi açtığı andan itibaren ibrazı karşılamakla dönülemez bir şekilde yükümlüdür.

İhbar Bankasının Görev ve Sorumlulukları

Teyit banka olma sorumluluğu verilmeyen bir ihbar bankasının temel görevi amirden veya lehtardan kendisine akreditifle ilgili gelen tüm bilgilendirmeleri ilgili taraflara ihbar etmektir. Diğer bir ifade ile ihbar bankası akreditifi ve bu akreditifte yapılacak herhangi bir değişikliği taraflara bildirmenin dışında bir görev ve sorumluluk üstlenmez (Özalp, 2012: 162-163).

Teyit Bankasının Görev ve Sorumlulukları (26)

Teyitli bir akreditifte teyit bankasının sorumluluğu hem teyit ekleten lehtara hem de akreditifi açan bankaya karşıdır. Bununla beraber teyit bankası amir bankadan mal bedelini tahsil edemese dahi eğer akreditif evraklarında rezerv yoksa ve rezervsiz olarak göndermiş ise peşin ise hemen, eğer vadeli ise vadesi geldiğinde lehtara mal bedelini ödemekle yükümlüdür (Bozkurt, 2006:128).

Teyitli bir akreditifte teyit bankasının görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Lehtardan gelen talebe istinaden uygun görmesi halinde akreditife teyit eklemek
- Ödeme, vadeli ödeme ve poliçe kabulü ile üzerine düşen gerekli sorumlulukları yerine getirmek
- Bir teyit bankası akreditife teyidini eklediği an itibarı ile ibrazı karşılamakla mükelleftir.

Rambursman Bankasının Görev ve Sorumlulukları

Akreditifli bir işlemde rambursman bankası amir bankanın temsilcisi görevini üstlenir. Ve ödeme taahhüdü yerine getirilmezse amir bankaya karşı sorumlu olur. Amir bankadan gelen talebe istinaden hareket eder. Yapılan ibrazın akreditife uygun olup olmadığı konusu hem yetki alanında değildir hem de sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak yanlış

karşıladığı bir talep varsa bu rambursman bankayı sorumluluk altına sokar. Amir banka talimatına istinaden hareket etmesine rağmen eğer ortaya çıkan yanlışlık veya eksiklikten kendisi sorumlu ise bunun sonuçlarına katlanmakla mükelleftir (Özalp, 2012: 272).

2.8.5. UCP 500-UCP 600 Karşılaştırılması

ICC ilk defa 1933 yılında birbirinden bağımsız olarak ortaya çıkmış ve uygulanmaya başlayan düzenlemeleri “yeknesak kurallar” diğ er bir ifade ile “bir örnek kurallar” birleştirmiştir. Bu kurallar 1951 yılında dünya genelinde tüccarlar tarafından kabul görmesine müteakip geliş en şartlar ve hasıl olan ihtiyaçlara binaen 1962, 1974, 1993 ve son olarak da 2007 yılında MTO tarafından güncellenmiştir (Kring, 2009).

Özellikle ikinci dünya sonrası ortaya çıkan ekonomik geliş meler, küreselleşmenin getirmiş olduğu değışimler ve son yıllarda teknolojik geliş melerde yaşanan ilerlemeler en nihayetinde uluslararası ticarete değışimlere sebebiyet vermiştir. Bu anlamda hem yaşanan geliş meler hem de ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde UCP’de düzenleme ve değışimleri kaçınılmaz hale getirmiştir.

UCP’de 1974’te yapılan revizyonlar kısmen konteyner ve kombine taşımacılığındaki değışimler nedeniyle, 1983’te yapılan revizyonlar taşımacılık ve özellikle haberleşme alanında ortaya çıkan yeni teknik standartlara yanıt verebilmesi amacıyla, 1993 yılında yapılan UCP 500 güncellemeleri ise geliş en teknoloji ile birlikte baskı ve bilgisayar sistemleri ile üretilen belgeler görüntüleme ve elektronik haberleşme yöntemlerine cevap verebilmek amacı ile yapılmıştır (ICC, 2002: 3 aktaran Yılmaz vd., 2012).

MTO’nun UCP’lerde yaptığı revizyonların ana sebepleri arasında taşımacılık sektöründeki yeni geliş meler, geliş en teknolojik uygulamalara uyum sağlamak, alıcı ve satıcının değış en ihtiyaçları, piyasada oraya çıkan değışimler ve eski uygulamaların bu değışimlere cevap verememesi olarak sıralanabilir. Özellikle akreditifli ödeme yönteminde eski uygulamaların artık çağın ihtiyaçlarına cevap verememesinden kaynaklı ibraz edilen belgelerin neredeyse %50’sinin rezervler nedeniyle geri çevrilmesi ve bunun taraflar açısından yol açtığı ekonomik kayıp ve akreditifli ödemenin etkin olarak kullanılamaması MTO tarafından UCP’lerde yıllar içerisinde revizyon yapılmasını zorunlu hale getirmiştir (Polat, 2008: 217 akt. Gül, 2010).

UCP 600’de yapılan değişiklikler ve güncellemeler aşığıdaki gibi sıralanabilir;

- UCP 500’de dağınık olarak ve akreditif metninin farklı alanlarında yer alan tanımlar derlenerek toparlanmış ve bir eşit sözlük oluşturulmuştur. Bu anlamda Advising Bank, Applicant, Banking Day, Beneficiary, Confirmation, Confirming Bank, Credit, Issuing Bank, Nominated Bank, Complying Presentation, Negotiation, Presentation ve Presenter tanımları eklenmiştir (Md 2).
- UCP’de yapılan değişiklikler bir maddede bir araya getirilerek dönölmezlik, el yazısı ve onaylanma (legalized, visaed, certified) ve bununla beraber belgeleri tanımlamak için kullanılan ifadeler (first class, qualified, independent, official, competent, local) eklenmiştir (Md 3)
- Bir akreditif dönölmez (irrevocable) olarak belirtilmese dahi akreditif açıldıktan sonra o akreditifin dönölmez olduğu bilgisi eklenmiştir. Bu nedenle dönölabilir (revocable) akreditifler UCP 600 kapsamında değerlendirilir ve dönölmezdir (Md 3).
- Görevli bankanın gişesinde kullanımda olan bir akreditif aynı zamanda amir banka gişelerinde de kullanımdadır. Ve UCP 500 formunda “freely negotiable” olarak yer alan ifade UCP 600 formunda “freely available” olarak değiştirilmiştir. Bununla beraber bir bankanın gişesinde kullanımda olan bir akreditif tüm yöntemlerle kullanıma açık hale gelmektedir (Md 6).
- UCP 600 formu ile yapılan en önemli değişiklik amir bankanın sorumluluğu (Md 7) ve teyit bankasının sorumluluğu (Md 8) ayrı ayrı belirtilmiştir. Ve ayrıca vadeli ve kabul kredili akreditiflerde amir bankanın vadesinde yapacağı ödemenin iskonto işlemleri yapıp yapılmadığına bakılmaksızın ödemenin akreditifte belirtilen vadede yapılması yönündedir (Md 7).
- Akreditifte yapılacak değişikliklere ilişkin yükümlölükler, değişikliklerin ret veya kabulünün nasıl belirleneceği ve ayrıca bu ret veya kabulün taraflara nasıl bildirileceği yeni bir madde ile kurala bağlanmıştır (Md 10).
- UCP 600 ile gelen en önemli revizyonlardan biri tüm akreditiflerin direk olarak iskontolu olmasıdır. Amir banka, bir poliçeyi kabul etmesi veya vadeli ödeme yükümlölüğüne girmesi için bir bankayı görevlendirmesi durumunda görevli bankanın kabul ettiği bir poliçeyi veya girdiği vadeli ödeme yükümlölüğünü satın alması ile ödeme için görevli bankayı yetkili kılmış olur (Md 12).

- Akreditifte ortaya çıka rezervleri azaltma noktasında yine UCP 600 formu ile önemli adımlar atılmıştır. Bu anlamda UCP 500 formunda olduğu gibi UCP 600 formunda da belgelerin incelenmesine ilişkin standartlar ve ayrıca uygun ibrazın belirlenmesi ayrı bir madde ile ele alınmıştır. Bir ibrazın uygunluğunun incelenmesi için ibraz gününü takip eden azami 5 banka iş gününe kadar bankanın belgeleri inceleme ve uygunluğa karar verme süresi bulunmaktadır. Ve ayrıca ortaya çıkan rezervleri azaltma noktasında yeni bir bakış açısı ve yorum getirilerek “birebir aynılık” yerine akreditif metninde belirtilen maddelere “ters düşmeme” prensibi getirilerek benimsenmesi sağlanmıştır (Md 14).
- Yükleme tarihinden sonraki 21 takvim gününü geçmemek kaydı ile ve ayrıca da akreditifin vade tarihinden sonra olmamak kaydı ile ibraz gerçekleştirilmelidir (Md 14).
- Rezervli/Uygun olmayan belgeler rezerv kaldırma ve bildiri ile özel bir maddede belirtilmiştir. Genel çerçevesi UCP 500 formundaki madde ile aynı olmakla beraber bankalarca gönderilen ret bildirisinin tek bir şekilde olacağı belirtilmiştir. Buna göre bu bildirim süresi ibraz gününü takip eden beşinci iş günü bitiminden geç olamayacağı belirlenerek belirli bir süreye bağlanmıştır (Md 14).
- Akreditif metninde ibrazı şart koşulan her belge için lehtar en az bir orijinal belge sunmak zorundadır. Bu belgenin kendisi orijinal olduğunu belirtmediği zaman ise belgeyi düzenleyen orijinal görünümlü bir imzasının, işaretinin, kaşesinin veya etiketinin var olması belgenin orijinal olarak işleme alınmasını gerektirecektir (Md 17).
- Taşıma belgelerine ait hususlar her bir taşıma belgesi için ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu düzenleme ile artık akreditif SWIFT mesajında 44E ve 44F maddelerinin limanları göstermesidir (Md 19, Md 25).
- Bir akreditifte açıksa konşimento için “clean on board” şartı yer alsa dahi “clean” ifadesinin bir taşıma belgesinde gözükmesine gerek yoktur. Diğer bir ifade ile akreditif metninde taşıma belgesi (konşimento) için “clean on board” şartı koşulmuş olsa dahi “shipped on board” ifadesinin yer alması rezerv/uygunsuzluk nedeni sayılamayacaktır (Md 27).
- Özellikle kısmı yüklemelerde (partial shipment) yüklemelere ait ibraz edilen belgeler birden fazla takımdan oluşması durumunda bu belgelerde yer alan en geç tarih yükleme tarihi olarak dikkate alınacaktır (Md 31).

- Terör eylemleri de mücbir sebep olarak kabul edilerek mücbir sebepler maddesine eklenmiştir (Md 36).
- UCP 500 formunda yer almasına rağmen öneminden dolayı UCP 600 formunda ayrı bir paragrafta yer verilen bir diğer husus şu şekildedir. Görevli banka bir ibrazın uygunluğunu belirleyerek belgeleri hem amir bankaya gem de varsa teyit bankasına gönderdiği takdirde görevli banka ibrazı karşılamış veya iştirâ etmiş olsa da olmasa da belgelerin amir banka, görevli banka veya teyit bankası arasında kaybolması durumunda lehtara güvence ve koruma sağlanmaktadır. Diğer bir ifade ile bankalar arasında belgelerin kaybolması durumunda amir banka veya varsa teyit bankası ibrazı karşılamak, iştirâ etmek veya görevli bankayı ramburse etmek zorundadır. Bu madde açıkça lehtarî kendisinden kaynaklı olmayan bir durumun ortaya çıkması durumunda korumaktadır (Md 35).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bilimsel araştırmalarda uzun yıllar tek hakim olarak varlığını sürdüren pozitivist düşünce yaklaşımı ve nicel araştırma yöntemleri, sosyal bilimlerin giderek daha fazla özerkleşmeye başlaması ve buna bağlı olarak kendine özgü araştırma yöntemleri geliştirmesi, nicel araştırma yöntemlerinin merkezinde insanın var olduğu sosyal gerçekliği açıklamada yetersiz kalması gibi sebeplerden dolayı kullanımı azalmış bunun yerine özellikle 20.yüzyıldan sonra nitel araştırma yöntemleri yaygınlaşmaya başlamıştır (Aydın, 2020: 3)

Özellikle 20.yüzyıldan sonra kullanımı yaygınlaşan nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma çeşidi olarak tanımlanabilir (Aydın, 2020: 4). Nitel araştırma yönteminde konunun geniş bir bakış açısı ile ele alınıp değerlendirilmesi amaçlanır.

Yapılan bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi benimsenmesinin sebebi akreditifli ödeme yöntemini sahada kullanan ithalatçı ve ihracatçı firma yetkilileri ile görüşmeler yapılarak, verilerin toplanması ve alınan verilere istinaden bulgulara ulaşılması ve bu bulguların literatüre katkı sağlayacak şekilde değerlendirmesinin yapılmasıdır.

Yapılan her araştırmada olduğu gibi nitel araştırmada da incelenecek konuya ilgili merak duygusunu olması gerekmektedir. Merak duygusu olan konu ile ilgili öncelikle problemi tanıma, kavramsal çerçevede problemin derinlemesine incelenmesinin yapılması ve ayrıca konunun muhatapları ile saha çalışmalarını yapılması gerekmektedir. Diğer araştırma yöntemlerinde olduğu gibi nitel araştırma yapılırken de takip edilmesi gereken bir süreç vardır (Baltacı 2017: 271-272)

Bu süreç aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir;

- **Araştırılacak Konunun Saptanması:** Uluslararası ticarete kullanılan ön güvenli ödeme yöntemi olarak değerlendirilen akreditifli ödeme yöntemi için, akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı ve ihracatçı için önemi ve riskleri nelerdir sorularına yanıtlar aranmıştır.

- **Çalışmadaki Katılımcıların Belirlenmesi:** Çalışma kapsamında probleme ilişkin doğru veriler elde edebilmek için akreditifli ödeme yöntemini kullanan firmalardaki uzman temsilciler ve banka temsilcileri ile nitel araştırma yöntemlerinden biri olan mülakat yöntemi benimsenmiştir.
- **Hipotezlerin Üretilmesi:** Detaylı literatür taraması ve katılımcılarla yapılan ön görüşmeler neticesinde hipotezler üretilerek mülakat soruları belirlenmiştir.
- **Verilerin Toplanması:** Sorular uzman firma ve banka yetkililerine yüz yüze mülakat tekniği ile yöneltilerek ortalama 30-45 dakika süren görüşmeler neticesinde veriler toplanmıştır.
- **Verilerin Analizi:** Mülakat sonucunda elde edilen veriler için temalar, alt temalar ve kodlar tespit edilerek Maxqda programında analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın bu bölümünde akreditifli ödeme yönteminin bankalar, ithalatçı ve ihracatçı açısından değerlendirilmesi yapılacaktır. Yapılan çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar, ithalatçı ve ihracatçı firmalara sorular yöneltilerek anket-mülakat çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmanın amacı tarafların süreçteki rollerini, yaşadıkları sorunları, akreditifli ödeme yönteminin kendileri için avantajlarını ve dezavantajlarını belirterek akreditifli ödemenin genel değerlendirmesine ulaşmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışma ile akreditifli ödeme yönteminde var olan sorunlara ışık tutularak literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Yöntemi

Çalışma banka sektöründe faaliyet gösteren beş banka, akreditifli ödeme yöntemini kullanan beş ithalatçı ve beş ihracatçı ile yapılmıştır. Bu bankalar, ithalatçı ve ihracatçı firmalar seçilirken kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Anketin uygulandığı bankalar TEB Bankası, HSBC Bankası, QNB Finans Bank, Garanti Bankası ve İş Bankası’dır. Bankaların İstanbul’da faaliyet gösteren ticari şubelerindeki uzman banka temsilcileri ile mülakatlar yapılmıştır. Saha çalışması için mülakat yapılan ithalatçı ve ihracatçı firmalar ise Varlık Makina, Uyarlar Demir Çelik, Baydemirler Tekstil, Puls Elektronik, Denge Tarım, Varlık Endüstri, Gökkale Tarım ve Hayvancılık, Gürmen Giyim Sanayi ve Ticaret, Varpak Makina ve Sancak Global

firmalarıdır. Firmalar seçilirken özellikle akreditifli ödeme yöntemini kullanan firmalar olmasına, farklı sektörde faaliyet göstermelerine ve ayrıca farklı coğrafi bölgelerle çalışıyor olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmada veri toplama tekniklerinden yüz yüze görüşülerek mülakat tekniği yöntemi kullanılmış ve sektörün temsilcilerine sorular yöneltilmiştir. Bu noktada beş farklı banka ile yapılan mülakat için katılımcılara on beş soru yöneltilmiştir. İthalatçı ve ihracatçı firmalardaki katılımcılara ise toplamda otuz iki soru yönlendirilmiştir.

Katılımcılara yönlendirilen sorular oluşturulurken tezin teorik kısmında üzerinde durulan konular esas alınmış ve ayrıca konu ile ilgili detaylı incelenen diğer kaynaklar ve uygulamalar da taranmıştır. Yapılan çalışma ile akreditifli ödeme yöntemindeki birinci taraflardan veriler alınarak genel değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

3.3. Araştırma Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı ve ihracatçı için önemi ve riskleri üzerine yapılan mülakat verilerine yer verilecektir. Öncelikle yapılan mülakatlardan daha sağlıklı verilerin alınabilmesi için firmalar belirlenirken akreditifli ödeme yönteminin kullanan firmalar seçilmiştir. Bununla beraber akreditif kullanım alanının farklı coğrafi bölge ve ülkelerde yapıyor olmasına da dikkat edilmiştir. Bu sayede akreditifin farklı ülke ve coğrafi bölgelerde kullanım şartlarına bakılarak alınan verilerin çeşitliliği sağlanmıştır. Ve ayrıca katılımcılar belirlenirken alanında uzman akreditifi sahada uygulayan kişiler olmasına özen gösterilmiştir.

Tablo 4

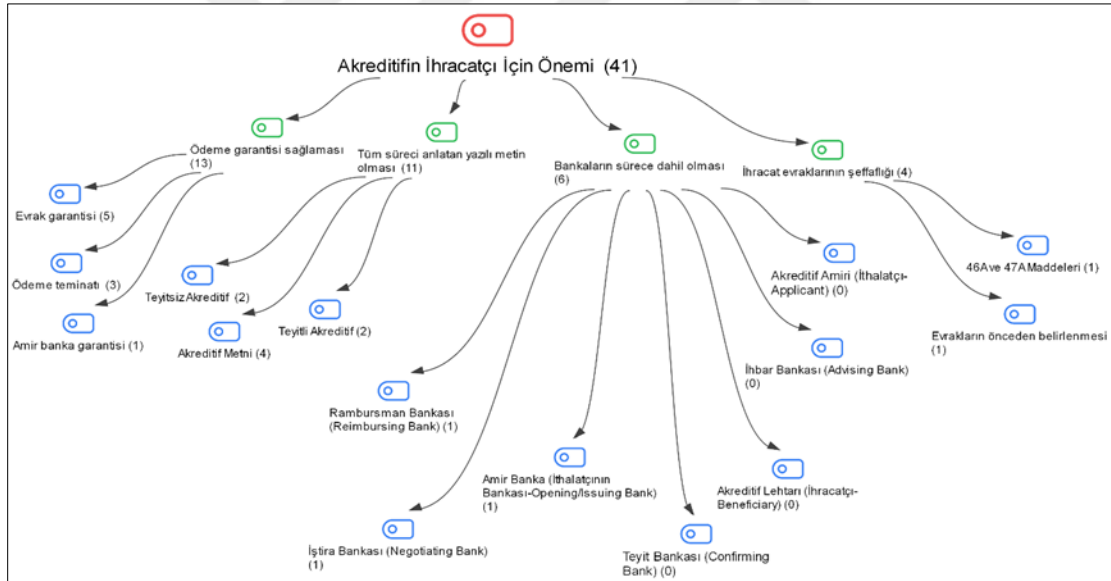
Mülakat yapılan katılımcıların demografik bilgileri

Firma	Pozisyon	Yaş Aralığı	Cinsiyet	Eğitim	Çalıştığı Süre
Varlık Makina	Satış Müdürü	35-40	Erkek	Lisans	10-12 yıl
Uyarlar Demir Çelik	İthalat ve İhracat Müdürü	45-50	Erkek	Lisans	8-10 yıl
Baydemirler Tekstil	İhracat Operasyon Uzmanı	30-35	Kadın	Ön Lisans	8-10 yıl
Puls Elektronik	İthalat Uzmanı	30-35	Kadın	Lisans	5-10 yıl
Denge Tarım	İthalat ve İhracat Uzmanı	35-40	Erkek	Lisans	8-10 yıl
Varlık Endüstri	Satış Müdürü	35-40	Erkek	Lisans	5-10 yıl
Gökkale Tarım Hayvancılık	İthalat Ve İhracat Müdürü	35-40	Erkek	Lisans	10-12 yıl
Gürmen Giyim Sanayi ve Ticaret	İthalat ve İhracat Uzmanı	40-45	Erkek	Lisans	10-15 yıl
Varpak Makina	İthalat ve İhracat Uzmanı	30-35	Kadın	Lisans	10-15 yıl
Sancak Global	Satış Müdürü	40-45	Erkek	Lisans	10-12 yıl
Teb Bankası	Dış Ticaret Uzmanı	30-35	Erkek	Lisans	12-15 yıl
HSBC Bankası	Dış Ticaret Uzmanı	40-45	Erkek	Lisans	15-18 yıl
QNB Finansbank	Dış Ticaret Uzmanı	45-50	Erkek	Lisans	10-12 yıl
Garanti Bankası	Dış Ticaret Uzmanı	45-50	Erkek	Lisans	10-12 yıl
İş Bankası	Dış Ticaret Uzmanı	35-40	Erkek	Lisans	10-12 yıl

3.3.1. Akreditifin İhracatçı İçin Önemi İlişkin Bulgular

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda temalar, alt temalar, kodlar ve alt kodlar belirlenmiştir. Temalar ile ilgili oluşturulan kodlar katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan alıntılar yapılarak ve yorumlanarak oluşturulmuştur.

Görüşme yapılan katılımcılardan ve literatürden elde edilen veriler doğrultusunda akreditifin ihracatçı için önemi ve akreditifin ihracatçı için taşıdığı riskler olmak üzere iki ana tema tespit edilmiştir. Öncelikle akreditifin ihracatçı için önemi teması, alt tema ve kodlara ayrılmıştır. Bu noktada akreditifin ihracatçı için önemi teması ödeme garantisi sağlaması, bankaların sürece dahil olması, tüm süreci anlatan yazılı metin olması ve ihracat evraklarının şeffaflığı olmak üzere 4 alt tema ve bunlara bağlı kodlar oluşturulmuştur. Tema, alt tema ve kodların daha anlaşılabilmesi için farklı renkler verilmiştir. Oluşturulan ana tema ve alt temalara ilişkin harita Şekil 14’te yer almaktadır .

Şekil 14. Akreditifin ihracatçı için önemi – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası

Akreditifin İhracatçı İçin Önemi

Yapılan literatür taraması sonucunda Akreditifin ödeme garantisi sağlaması, bankaların sürece dahil olması, tüm süreci anlatan yazılı metin olması ve ihracat evraklarının şeffaflığı olmak üzere 4 alt tema tespit edilmiştir

İhracatçı firmaların akreditifli ödeme yöntemini kendileri için güvenli bir liman olarak gördükleri saptanmıştır. İlk kez ticaret yapacakları ancak güven duygusunun oluşmadığı yeni müşterilerle yapılan ticarete, ekonomik ve siyasi istikrarın olmadığı ülke ve bölgelerle yapılan ticaretlerde, ödemenin güvence altına alınmak istenmesi gibi sebeplerden kaynaklı ihracatçı akreditifli ödeme yöntemini tercih ettiği tespit edilmiştir.

Banka gibi üçüncü taraf bağımsız kurumların da devreye girmesi, ihracat evraklarının bankalar vasıtasıyla taşınması, kaybolma riskinin minimize edilmesi ve takibinin resmi yollarla yapılabilmesi gibi akreditifin sağlamış olduğu avantajlar da akreditifli ödeme yöntemini ihracatçı için önemini artıran etkenler olduğu gözlemlenmiştir.

Uzman firma temsilcileri ile yapılan görüşmeler neticesinde akreditifli ödeme yönteminin kendileri için önemini ve avantajlarını aşağıdaki gibi açıklamaktadırlar:

“ İhracatçı olarak bize ödeme garantisi sağlamsından dolayı akreditifli ödeme yöntemini tercih ediyoruz.

“İhracatçı olarak bizim için en avantajlı teslim şekilleri FCA, EX-WORKS ve FOB 'dur. Çünkü bu teslim şekillerinde malların kendi ülkemizdeki belirli bir adresten veya fabrikamızdan yüklendikten sonraki tüm sorumluluklar ve riskler alıcıya aittir. Taşıma sırasında ortaya çıkabilecek her riski alıcı almış olur.”

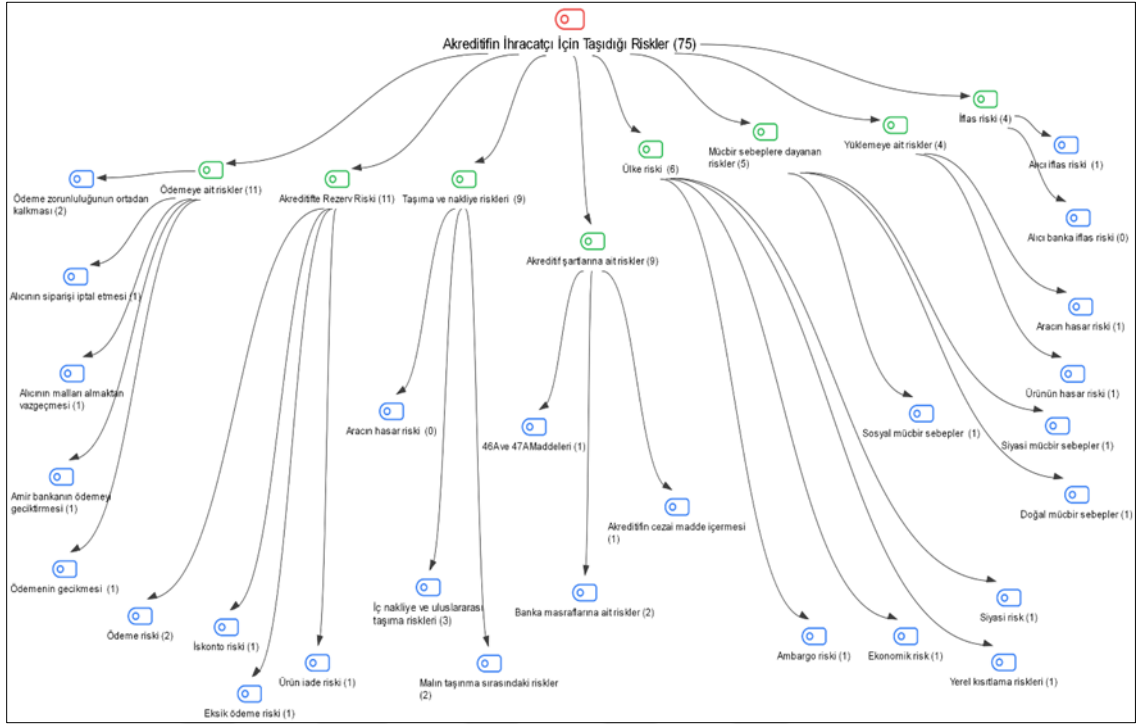
- **Ödeme garantisi sağlaması:** Yapılan mülakatlar neticesinde ihracatçı firmaların akreditifli ödeme yöntemini tercih etmelerinin en önemli sebebi ödeme garantisi sağlamasıdır. Öncelikle yükleme sonrası evraklar bankalar kanalı ile taşınmaktadır. Bu da evrakların kaybolmasının önüne geçmekle beraber evrakların takip sürecinin de resmi olarak yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bu yönü ile evrak teminatı sağlamaktadır. İkinci olarak amir banka garantisinden söz edilebilir. Bu noktada akreditif açıldıktan ve resmiyet kazandıktan sonra artık satıcının muhatabı (ödeme ve evrak noktasında) amir banka olmaktadır. Amir banka da alıcı ödeme yapmadan, vadeli akreditiflerde ise ödeme yapacağını garanti etmeden bankadan ihracat evraklarını alamayacaktır. Bu yönü ile hem evrak garantisi sağlamakta hem de mal bedelini teminat altına almaktadır.
- **Bankaların sürece dahil olması:** Diğer ödeme yöntemlerinden farklı olarak akreditifli ödeme yönteminde bankaların da aktif olarak sürece dahil olduğu bir iş akışı mevcuttur. Bu anlamda süreçte üçüncü taraf bağımsız kurumların olması tarafların akreditifli ödeme yöntemini güvenli bir liman olarak görmelerinin en

önemli nedenidir. Evrakların resmileştirilmesi, taşınması ve ödeme süreçleri akreditif metninde belirtildiği şekilde bankalar aracılığıyla yürütülmektedir.

- **Tüm süreci anlatan yazılı metin olması:** Akreditifli ödeme yönteminde konu satışa ilişkin tüm detayların yer aldığı ve bankalar nezdinde resmileştirilen yazılı bir metin mevcuttur. Bu metinde emtianın ne olduğu, ödeme yöntemi, ödeme tutarı, teslim şekli, yükleme limanı, boşaltma limanı gibi önemli bilgiler mevcuttur. Bu sayede hem alıcı hem de satıcı konu satışa ilişkin tüm detayları öncesinden netleştirmiş olur. Alıcı ve satıcı kendi risklerini minimize eden yazılı bir metinde anlaşma sağlayarak süreç yönetilir. Bu noktada ithalatçının akreditif metninde belirtilenlerin dışında ihracatçıdan talep edeceği bilgi veya evrak söz konusu olmaz. İhracatçı açısından bir diğer önemli noktada bu ödeme yönteminde teyitli akreditif seçeneğinin olmasıdır. Satıcı, alıcı ve ülkesinden bağımsız olarak kendi ülkesindeki teyit bankası nezdinde mal bedelini teminat altına alabilir. Alıcının iflas etmesi, ödemeyi geciktirmesi veya yapmaması, alıcı ülkesindeki siyasi, ekonomik veya sosyal risklerden etkilenmek istememesi durumunda konu akreditife kendi ülkesinde teyit ekleyerek mal bedelini teminat altına alabilir.
- **İhracat evraklarının şeffaflığı:** Akreditifli ödeme yönteminde ihracatçının yükleme sonrası bankaya sunacağı evraklar öncesinden belirlenmiş olur. Alıcı ithalat işlemlerinde kullanacağı evrakları akreditif metninin 46A ve 47A maddelerinde özellikle belirtir. Bu sayede satıcı da yükleme sonrası hangi evrakları hazırlaması gerektiğini önceden bilerek gerekli hazırlıkları yapar. İhracat evraklarının önceden belirli olması ile satıcı gerekli hazırlıkları yaparak akreditifte olası rezerv riskini azaltmış veya tamamen kaldırmış olur.

Akreditifin İhracatçı İçin Taşıdığı Risklere İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan katılımcılardan ve literatürden elde edilen veriler doğrultusunda akreditifin ihracatçı için taşıdığı riskler temasına bağlı ödemeye ait riskler, taşıma ve nakliye riskleri, yüklemeye ait riskler, akreditif şartlarına ait riskler, akreditifte rezerv riski ve ülke riski olmak üzere 6 alt tema ve bunlara bağlı kodlar belirlenmiştir. Tema, alt tema ve kodların daha anlaşılabilmesi için farklı renkler verilmiştir. Oluşturulan ana tema ve alt temalara ilişkin harita Şekil 15'te yer almaktadır.

Şekil 15. Akreditifin ihracatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası

- **Akreditifin ihracatçı için taşıdığı riskler:** Yapılan literatür taraması sonucunda ödemeye ait riskler, taşıma ve nakliye riskleri, yüklemeye ait riskler, akreditif şartlarına ait riskler, akreditifte rezerv riski, ülke riski, iflas riski ve mücbir sebeplere dayanan riskler olmak üzere 8 alt tema tespit edilmiştir. İhracatçı firmalar akreditifli ödeme yöntemini kendileri için en güvenli ödeme yöntemi olarak değerlendirseler de taşıdığı risklerin olduğunu da belirtmişlerdir. Bu anlamda özellikle akreditif şartlarından, yükleme ve taşıma şartlarından kaynaklı risklerin olduğu ifade edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde akreditifli ödeme yönteminin kendileri için taşıdığı riskleri aşağıdaki gibi ifade etmektedirler:

“İhracatçı olarak bizim için dezavantajlı olduğunu düşündüğümüz teslim şekilleri DPU, DAP ve DDP teslim şekilleridir. Bu teslim şekillerinde ihracatçı firma olarak paketleme masrafı, fabrikada yükleme masrafı, iç nakliye, limanda gemiye yükleme masrafları, ithalatçının ülkesinde alıcının belirttiği gümrük noktasında gümrük vergileri ve lokal vergilerle birlikte alıcının adresine teslim edilecek şekilde tüm sorumluluk ve riskleri üstlenmiş oluyoruz. Tüm bu masraflar ve risklerden dolayı bizim tercih etmek istemediğimiz teslim şekilleridir.”

“Amir bankaya ihracat evrakları ibraz edilmesine rağmen ödemenin yapılmaması sorunu ile karşılaştık. Çözüm olarak nakliyeciyi firmaya malları nasıl teslim ettiğini sorgulayarak cirolu konşimentoyu talep ettik. Cirolu

konşimentonun ibraz edilmemesi durumunda ürünlerin teslimi ile ilgili tüm sorumluluğun nakliyecisi firma olarak kendilerine ait olduğunu ve ayrıca bu konuda hukuki işlemleri başlatacağımız ilettik. Cirolu konşimentonun tarafımıza iadesi ve amir bankaya ibrazı ile ödeme gerçekleşmiş oldu.”

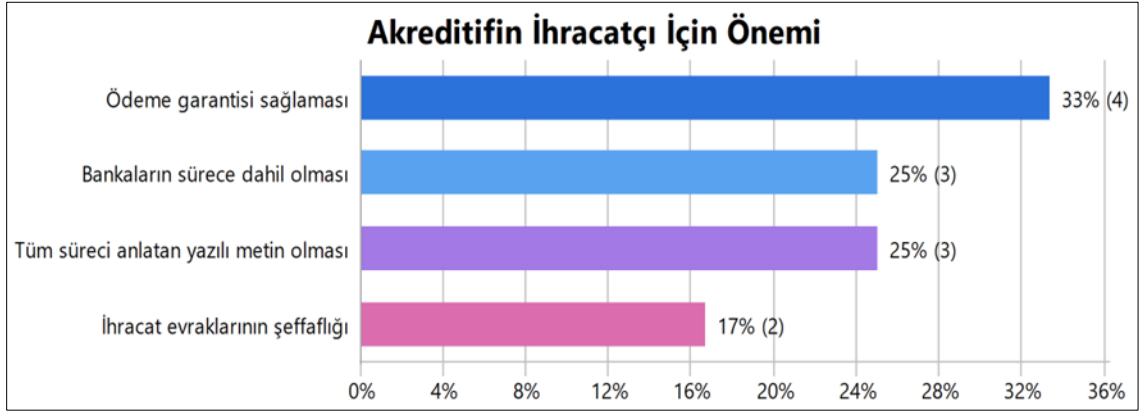
- **Akreditif şartlarına ait riskler:** Diğer ödeme yöntemlerinden farklı olarak akreditifli ödeme yönteminde bankalar aracılığıyla resmileşen her iki taraf için de bağlayıcı olan yazılı bir metin mevcuttur. Tüm süreç bu metne istinaden yürütülür. Alıcı, ürünü ve teslim süresini teminat altına almak için akreditife cezai madde ekleyebilir. Bu cezai madde ürünün eksik veya hatalı gelmesi durumunda mal bedelinden belirli bir miktar kesinti yapılabileceği yönünde olabileceği gibi, konu malın sevkiyatının gecikmesinden kaynaklı hafta veya ay bazlı mal bedelinde belirli oranda kesinti şeklinde de olabilir. İhracatçı için akreditif şartlarına ilişkin bir diğer risk de 46A ve 47A maddelerinde belirtilen evrakların sağlanmamasından kaynaklı ithalatçının vergi ödemesi, ilave masrafların oluşması ve bu maliyetleri ihracatçıya yansıtması veya malın satış fiyatından düşmesi olarak görülebilir.
- **Akreditifte rezerv riski:** Uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemlerinin içerisinde peşin ödeme yönteminden sonra ihracatçının en güvenli ödeme yöntemi olarak değerlendirdiği ve kullanmayı seçtiği ödeme yöntemi akreditifli ödeme yöntemidir. Ancak bu noktada çok önemli bir husus mevcuttur. Mal bedeli, ihracat evrakları akreditif metnine uygun olarak hazırlandığı ve amir banka evraklarda rezerv tespit etmediği zaman teminat altında olur. Amir banka ihracat evraklarında eksik veya hata tespit ederek konu akreditife rezerv koyması durumunda alıcının ödeme yükümlüğü ortadan kalkmış olur. Dolayısıyla mal bedelinin teminat altında olduğundan söz edilemez. Bu durumda tüm inisiyatif alıcıya bırakılmış olur. İhracatçı açısından en büyük risk alıcının evraklardaki rezervi gerekçe göstererek ödeme yapmaması ve ihracatçının tüm masrafları da üstlenerek ürünleri geri çekmek durumunda kalması, rezervleri gerekçe göstererek eksik ödeme yapması veya mal bedelinden iskonto istemesi ile sonuçlanabilir.
- **Mücbir sebeplere dayanan riskler:** Yapılan literatür taraması neticesinde ihracatçı açısından risk oluşturabilecek diğer bir konu da mücbir sebeplere dayanan gerekçeler sebebiyle alıcının siparişi iptal etmek istemesidir. Akreditifli ödeme yönteminin iş akışında ödemenin sevkiyat sonrası evrakların amir bankaya ulaşmasına istinaden yapılmasından dolayı satıcı herhangi bir ödeme almadan üretim ve sevkiyat sürecini tamamlar. Ancak alıcı ülkesinde ortaya çıkan doğal, siyasi veya sosyal sebepler

neticesinde alıcının siparişi iptal etmesi durumunda satıcı tüm masrafları kendisinin üstlenmesi gerekebilir.

- **Taşıma ve nakliye riskleri:** Bir malın satışına ilişkin alıcı ve satıcı arasında yapılan anlaşma sürecinde her iki taraf da kendi risklerini minimize ederek anlaşma sağlamaya çalışır. Bu noktada alıcı yükleme ve taşıma risklerini satıcının üstlenmesini talep ederken satıcı da kendi deposu teslim satış yapmaya çalışır. Satıcı için en güvenli ve riskin en az olduğu teslim şekli deposu veya ülkesinde belirlenen bir noktada teslim şeklidir. Bu sayede yükleme esnasında ortaya çıkan riskleri, iç nakliye ve uluslararası taşıma esnasında tır veya konteynırda oluşabilecek riskleri üstlenmemiş olur. Ancak alıcı ile kapı veya liman teslim (CPT, DAP, CFR, CIF, DPU, DDP) anlaşma sapladı ise yükleme ve taşıma esnasındaki tüm riskleri satıcı kendisi almış olur. Yükleme ve taşıma esnasında ortaya çıkan tüm riskleri satıcı kendisi alır. Bu noktada ürünler liman veya depoya teslim edilinceye kadarki süreçte ortaya çıkabilecek tüm masraflardan alıcı sorumlu değildir.
- **Yüklemeye ait riskler:** Satıcı, alıcı ile yaptığı anlaşmaya istinaden konu malın yüklemesini üstlenmesi durumunda yüklemeye ait tüm riskleri kendisi almış olur. Yükleme esnasında ürünün veya aracın hasar görmesi durumunda ortaya çıkacak tüm masraflardan satıcı sorumlu olur. Yapılan mülakatlar neticesinde ihracatçı firma temsilcilerini yüklemeye ait risklerin hem ürün hem de mal bedelinin tahsili noktasında kendileri için önem arz ettiğini ifade etmişlerdir.
- **Ödemeye ait riskler:** Her ne kadar akreditifli ödeme ihracatçı firmalar tarafından en güvenilir ödeme yöntemi olarak değerlendirilse de riskler de mevcuttur. İhracatçı açısından en önemli risk ödeme riskidir. İhracat evrakları akreditif metnine uygun olarak hazırlandığı sürece mal bedeli teminat altına alınmış olabilir. Ancak akreditif evraklarının eksik veya hatalı hazırlanması amir bankanın akreditife rezerv koymasına, alıcının ödeme yükümlülüğün ortadan kalmasına sebep olur. Bu noktada alıcı evrakların eksik veya hatalı olmasını sebep göstererek ödemeyi geciktirebilir veya malı almaktan vazgeçerek siparişi iptal edebilir. Bu noktada satıcı tüm masrafları üstlenerek malı geri getirmek zorunda kalabilir.
- **Ülke riski:** İhracatçı açısından özellikle teyitsiz akreditiflerde ülke riski bulunmaktadır. Alıcı ülkesi siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarın olmadığı ve değişen şartların olduğu Ortadoğu veya Afrika ülkelerinde bulunuyorsa ihracatçı açısından ülke riskinden bahsedilebilir. Ülkede değişen siyasi konjonktürden kaynaklı olarak

alıcıya veya bankasına kısıtlamalar getirilebilir. Demokratik olmayan yöntemlerle yönetimin değişmesi siyasi olarak istikrarsızlığa neden olabilir. Ekonomik olarak ülkenin riskli olması ve ekonomik durgunluk veya ekonomik kriz olması durumunda alıcının ödeme yapamayacak olmasından dolayı siparişi iptal etmesi durumu ortaya çıkabilir. Yine ülkede ortaya çıkan siyasi veya ekonomik sebeplerden kaynaklı yönetimler ülkelere para çıkışına kısıtlamalar getirebilir veya tamamen para çıkışını durdurabilir. Bu durumda da alıcı ödeme yapamayacağı için siparişi iptal edebilir. İhracatçı bu durumda üretim ve masrafları kendisi üstlenmek zorunda kalabilir.

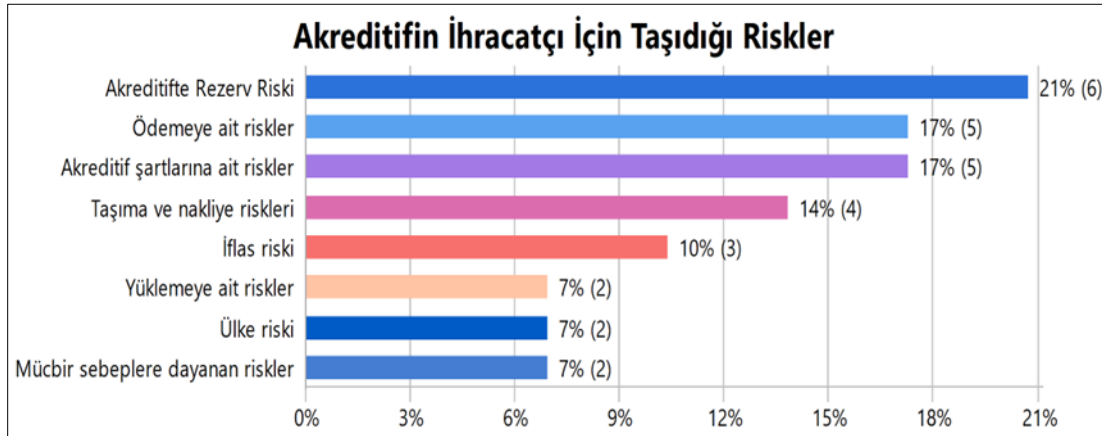
- **İflas riski:** İhracatçı açısından diğer bir risk de alıcının veya bankasının iflas etme riskidir. Akreditifli ödeme yöntemi yapısı ve işleyişi gereği satıcının konu malın üretimini ve sevkiyatını yapmasına istinaden ihracat evraklarının amir bankaya ulaşmasından sonra ödemenin yapıldığı bir ödeme yöntemidir. Bu nedenle satıcı herhangi bir ödeme almadan üretim ve sevkiyat işlemlerini gerçekleştirir. Bu noktada alıcının veya bankasının iflas etme durumunda alıcı üretimi durdurmak, konu malın sevkiyatını yaptıysa ürünleri geri getirmek durumu ile karşı karşıya kalabilir. Bu durumun yaşanması durumunda satıcı çok maliyetli olan tüm masrafları kendisi üstlenmek zorunda kalabilir. İthalatçı ve ihracatçı firma temsilcileri ile yapılan mülakat verileri için tema, alt tema ve kodlar tespit edilmiştir. Daha sonra bu kodlara ilişkin frekanslar belirlenerek alt kodların istatistiği MAXMaps üzerinden raporlanmıştır. Aşağıdaki Şekil 16’da akreditifli ödeme yönteminin ihracatçı için önemine ilişkin alt kodların istatistiğine yer verilmiştir. Alınan veriler neticesinde firma temsilcilerinin üzerinde en fazla durdukları konuların sıralaması yapıldığında ilk olarak ödeme garantisi sağlaması, ikinci olarak bankaların sürece dahil olması, üçüncü olarak tüm süreci anlatan yazılı metin olması ve son olarak ihracat evraklarının şeffaflığı olduğu tespit edilmiştir. Akreditifin ihracatçı için ödeme garantisi sağlaması %33 oranla ilk sırada yer almıştır. Akreditifli ödeme yönteminin ihracatçı için en önemli noktası ödeme garantisi sağlaması bulgusuna ulaşılmıştır. Sıralamayı bankaların sürece dahil olması %25, tüm süreci anlatan yazılı metin olması %25 ve ihracat evraklarının şeffaflığı %17 olarak takip etmektedir.

Şekil 16. Akreditifin ihracatçı için önemi – MAXMaps alt kodların istatistiği

Aşağıda Şekil 17’de akreditifli ödeme yönteminin ihracatçı için taşıdığı risklere ilişkin kodların istatistiğine yer verilmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda ihracatçı firma temsilcilerinin kendileri için riskin en fazla olduğu alandan en az olduğu alana bir sıralama yapmaları istendiğinde ilk sıranın akreditifte rezerv riskinin ilk sırada yer aldığı, ikinci olarak ödemeye ait risklerin olduğu, üçüncü sırada akreditif şartlarına ait riskler, dördüncü sırada taşıma ve nakliye riskleri, beşinci sırada iflas riski, altıncı sırada yüklemeye ait riskler, yedinci sırada ülke riski ve sekizinci sırada mücbir sebeplere dayanan riskler olduğu tespit edilmiştir.

Akreditifte rezerv riski %21 oranla ilk sırada yer almıştır. İhracatçı firmaların akreditifte rezerv riskinden dolayı ödeme teminatının ortadan kalkmasını kendileri için riskin en fazla olduğu alan olarak gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Sıralamayı ödemeye ait riskler %17, akreditif şartlarına ait riskler %17, taşıma ve nakliye riskleri %14, iflas riski %10, yüklemeye ait riskler %7, ülke riski %7 ve mücbir sebeplere dayanan riskler %7 olmak üzere takip etmektedir.

Şekil 17. Akreditifin ihracatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps alt kodların istatistiği

Şekil 18. MAXMaps – Kelime bulutu

İhracatçı firma temsilcileri ile yapılan görüşmeler neticesinde akreditifli ödeme yöntemini genel olarak aşağıdaki gibi değerlendirmektedirler:

“Genel olarak iki tarafı da garanti altına alan bir ödeme şekli olduğu için güven verici bir ödeme yöntemidir.”

“Çok fazla detay içermemesi gerekmektedir. Yalnızca ticarete konu olan hususlar hakkında gerekli şartları içermesi, evraklardaki küçük çaplı farklılıkların rezerv unsuru olarak değerlendirilmemesi, ya da bu rezerv konularının ödemede bir risk unsuru olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. “İhracatçının elinde olmayan unsurları içermemesi gerekmektedir. (Gemi yaşı için sınır konulması gibi)

“Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki alıcıların gemi acentesi ile yakın ilişkiler kurarak banka cirosu istemeksizin malları alıcıya teslim etmeleri akreditifin ihracatçı için ödeme güvencesi sağlama fonksiyonunu tamamen devreden çıkarmaktadır. Bu noktada banka cirosu olmadan malları teslim eden acenteye ağır yaptırımlar getirilerek veya elektronik ortamda direk bankadan

ciro alınmasının sağlanması ve bu süreci lehtarın da takip edebileceği bir sistemin kurulması akreditifin ihracatçıya ödeme güvencesi sağlama fonksiyonunu etkili kılacaktır. “

3.3.2. Akreditifin ithalatçı İçin Öneme İlişkin Bulgular

İthalatçı firma yetkilileri ile yapılan mülakatlar neticesinde temalar, alt temalar ve kodlar tespit edilmiştir. Temalar, alt temalar ve bunlara ilişkin kodlar katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan alıntılar yapılarak ve yorumlanarak tespit edilmiştir.

Katılımcılardan alınan veriler neticesinde öncelikle akreditifin ithalatçı için önemi teması belirlenmiştir. Bu temaya bağlı bankaların sürece dahil olması, tüm süreci anlatan yazılı metin olması, yüklemeye ait avantajlar, ödeme avantajı, ürüne ait avantajlar ve ihracat evraklarının şeffaflığı olmak üzere altı alt tema ve bunlara ilişkin kodlar belirlenmiştir. Tema, alt tema ve kodların daha anlaşılabilmesi için farklı renkler verilmiştir. Oluşturulan ana tema ve alt temalara ilişkin harita Şekil 19’da yer almaktadır.

İthalatçı firma temsilcileri ile yapılan mülakatlar neticesinde akreditifli ödeme yönteminin kendileri için önemini ve ödeme yöntemi olarak akreditifi tercih etmelerinin sebeplerini aşağıdaki gibi sırlamaktadırlar:

“İhracatçının ödeme yöntemi olarak akreditifi tercih etmesi ve akreditif açılması yönünde talep gelmesi, özellikle Mısır gibi ülkelerdeki ihracatçıların ödemeyi garanti altına almak için teyitli akreditifi tercih etmesi”

“Akreditifin sağlamış olduğu kredi finansman özelliğini kullanarak finansal açıdan firmamızı rahatlatmak”

“Akreditifte en son yükleme tarihini belirtilmesi özelliği ile ihracatçının ürünleri geç göndermesinin önüne geçilmesi”

“Yüklenecek malzemelerin teknik özelliklerinin şarta bağlanması ile ithalatçı olarak bizim risklerimizi azaltması

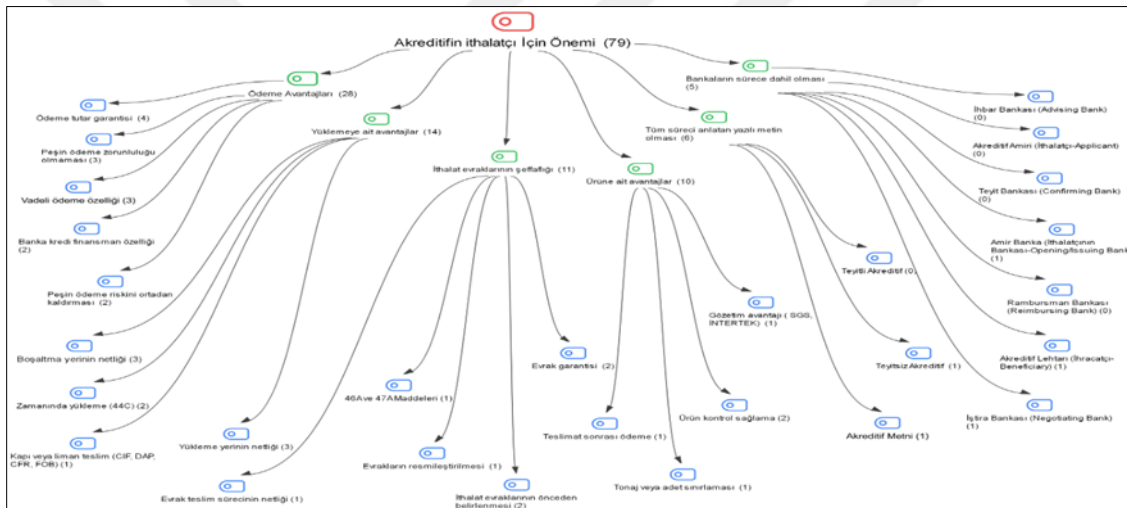
“İthalat işlemleri için gerekli olacak belgeleri akreditif maddesi ile şarta bağlayarak ortaya çıkabilecek herhangi bir olumsuzluğun önüne geçme imkânı vermesidir”

“Mal yüklenmeden ödeme yapılmadığı için peşin ödeme yapılarak yüklemenin yapılması riskini en aza indirmesi, ithalat işlemleri için gerekli olacak evrakları akreditif metninde şarta bağlandığı için lehtarın ödeme alabilmesi için bu evrakları sağlama zorunluluğunu getirmesi, özellikle banka gibi üçüncü tarafların da sürece müdahil olması amirin risklerini azaltma noktasında önemlidir.”

Akreditifin ithalatçı İçin Önemi

Yapılan literatür taraması sonucunda akreditifin ithalatı için önemi temasına bağlı ödeme avantajları, bankaların sürece dahil olması, tüm süreci anlatan yazılı metin olması, ithalat evraklarının şeffaflığı, ürüne ait avantajlar ve yüklemeye ait avantajlar olmak üzere altı alt tema tespit edilmiştir.

- **Bankaların sürece dahil olması:** Uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemlerinden farklı olarak akreditifli ödeme yönteminde bankaların da sürece dahil olduğu bir iş akışı mevcuttur. Akreditifin açılması ithalatçının talimatı doğrultusunda amir banka tarafından yapılmaktadır.

Şekil 19. Akreditifin ithalatçı için önemi – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası

Yükleme sonrası ihracatçı vesaik evraklarını amir bankaya gönderilmek üzere kendi bankasına vermektedir. İthalatçı da bankasına ulaşan evrakları alarak gümrük işlemlerini tamamlayarak malı çekebilmek için ödeme yapmak, eğer vadeli akreditifse ödeme yapacağını garanti etmek durumundadır

- **Tüm süreci anlatan yazılı metin olması:** Akreditifli ödeme yönteminde hazırlanacak ihracat evrakları, yüklemenin nasıl, nereden ve nereye yapılacağı, ödemenin ne kadar olacağı, yüklenecek malzeme detayı gibi bilgiler öncesinden belirlenerek akreditif metne yazılır ve resmileşir. İthalatçı için evrakların önceden

belirlenmesi ile olası gümrük sorunlarının önüne geçilmiş olur. Ve ayrıca ihracatçı hangi evrakları hazırlayacağını önceden bilerek gerekli hazırlıkları yapar

- **Yüklemeye ait avantajlar:** Yapılan literatür taraması sonucunda ithalatçı firmaların kendileri için avantaj olarak değerlendirdikleri diğer bir etken yüklemeye ait avantajlardır. İthalatçı, satıcı ile kapı veya liman teslim olarak anlaşma sağladı ise yüklemeye ait tüm riskleri üzerinden atmış olur. Ürünler alıcı ülkesindeki limana veya alıcının deposuna teslim edilinceye kadarki tüm sorumluluk satıcıya ait olur. İhracatçı yine akreditif metninde belirtildiği limanda veya yerde yükleme yaparak yine akreditifte belirtildiği adrese ürünleri teslim etmek durumundadır. Bu da ürünlerin kaybolması veya yanlış adrese teslim edilmesi gibi riskleri minimize eden bir faktördür. İthalatçı için bir diğer avantaj ihracatçının konu malların sevkiyatını akreditif metnin 44C maddesinde belirtildiği son yükleme tarihinden önce yapmak zorunda olmasıdır. Bu sayede ürünlerin geç yüklenmesi riski ortadan kalkmış olur.
- **Ödeme avantajları:** Yapılan mülakatlar neticesinde ithalatçı firmaların mal mukabili ödeme yönteminden sonra en fazla tercih ettikleri ve güvendikleri ödeme yönteminin akreditifli ödeme yöntemi olduğu tespit edilmiştir. Akreditifli ödeme yönteminin yapısı gereği peşin ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırması ve bu sayede ithalatçının peşin ödeme yapmak zorunda kalmaması, ithalatçı firmaların akreditifin finansman özelliğini kullanmaları, akreditifin vadeli ödeme özelliğinden dolayı ithalatçıyı finansal olarak rahatlatması ve ihracatçının akreditif tutarından fazla yükleme yapamaması gibi faktörler ithalatçı firmaların akreditifli ödeme yöntemini tercih etmelerinin en önemli sebepleri arasında sıralanabilir.
- **Ürüne ait avantajlar:** Akreditifin ithalatçı için önemli bir ödeme yöntemi olmasının bir diğer sebebi ürüne ait avantajlar sağlamasıdır. Akreditif metninde yer alması durumunda ithalatçı üçüncü taraf gözetim firmaları aracılığıyla ürünün kontrolünü yapabilir. Vadeli akreditif seçeneği ile ürünleri kontrol ettikten sonra ödemeyi yapabilir. İhracatçı akreditif metninde belirtilen adet veya tonajın altında veya üstünde yükleme yapamaması da ürüne ait diğer bir avantajdır.
- **İthalat evraklarının şeffaflığı:** Akreditifli ödeme yönteminde ithalatçı akreditif açılırken gümrük işlemlerinde kullanacağı evrakları 46A ve 47A maddelerinde özellikle belirtir. Bu sayede ihracatçı firma yükleme sonrası hangi evrakların hazırlanarak bankaya verilmesi gerektiğini önceden bilerek gerekli hazırlıkları yapar. İthalatçı bu sayede olası gümrük risklerini azaltmış olur. Ve ayrıca evrakların

akreditif metninde yazması ile resmileşmiş olur. Akreditif metninde yükleme sonrası evrakların bankaya verileceği süre konusunda sınırlamanın olması ile de evrakların ithalatçıya geç ulaşmasının önüne geçilmiş olur.

Akreditifin İthalatçı İçin Taşıdığı Risklere İlişkin Bulgular

Katılımcılardan alınan veriler neticesinde akreditifin ithalatçı için taşıdığı riskler teması ve bu temaya bağlı akreditif şartlarına ait riskler, gümrük riskleri, yükleme ait riskler, ödemeye ait riskler, ürüne ait riskler, iflas riski, ülke riski ve mücbir sebeplere dayanan riskler olmak üzere sekiz tema ve bunlara bağlı alt temalar belirlenmiştir.

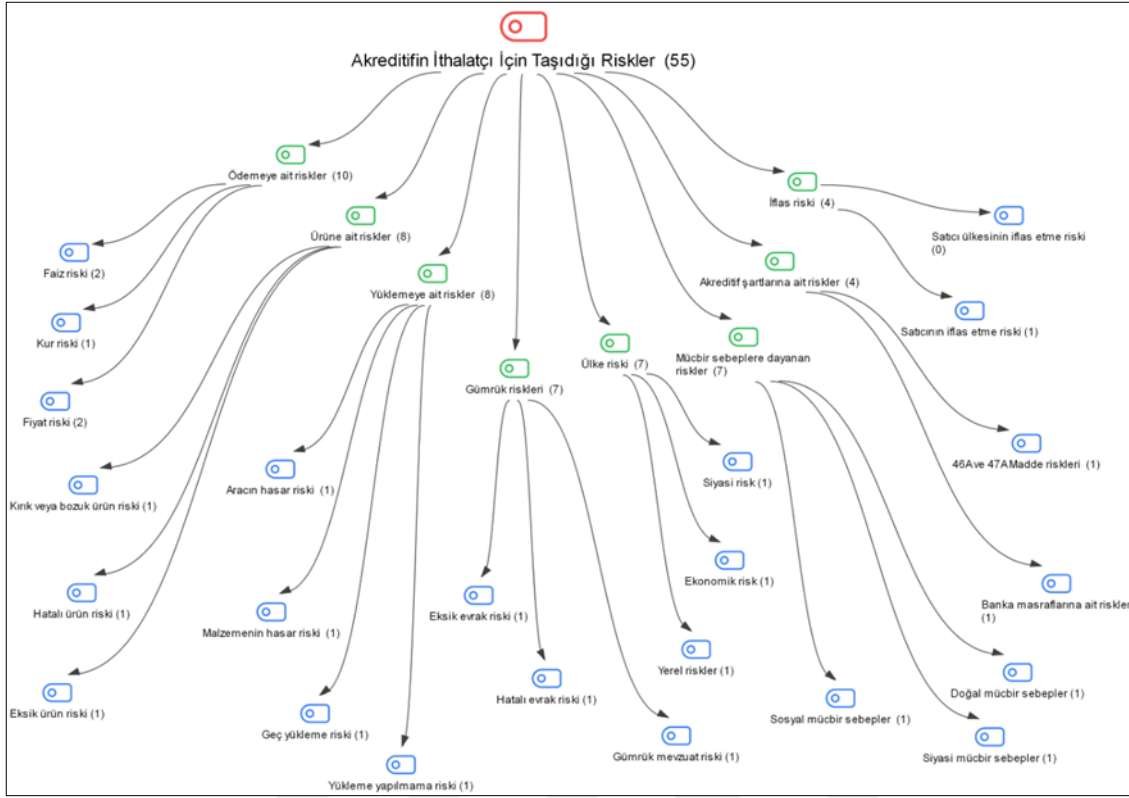
Çalışmanın bu bölümünde akreditifin ithalatçı için taşıdığı risklere ilişkin bulgular değerlendirilecektir. Konuyu daha anlaşılır kılmak için belirlenen alt tema ve kodlara farklı renklerle verilmiştir. Oluşturulan ana tema ve alt temalara ilişkin harita Şekil 4'te yer almaktadır.

İthalatçı firma temsilcileri ile yapılan görüşmeler neticesinde akreditifli ödeme yönteminin kendileri için risklerini aşağıdaki gibi ifade etmektedirler:

“Akreditifli bir ithalatta bizim için dezavantajlı olduğunu düşündüğümüz teslim şekilleri FCA, EX-WORKS ve FOB teslim şekilleridir. Çünkü bu teslim şekillerinde satıcı ülkesinden depomuza veya belirlenen adrese kadarki tüm masraflar ve riskleri biz almış oluruz. Bu nedenle çok tercih etmek istemediğimiz teslim şekilleridir.”

“Ödeme vadesi konusunda lehtarın talepleri, transit süresinin kısa olduğu Mısır gibi ülkelerden ithalat yaparken ürünler geldiğinde limanda bekleme masrafının oluşmaması ve gümrük işlemlerine öncesinden başlamak için bir nüsha evrakları bankaya vermeden direk olarak bize gönderme talebimize olumlu yaklaşılması, ithalat işlemleri için gerekli olacak bazı evrakların akreditif metnine konulmasının istenmemesi, üçüncü taraf bağımsız gözetim firmalarından (SGS, INTERTEK) alınacak gözetim sertifikasının ibraz edilme zorunluluğunun akreditife konulmak istenmemesi gibi konular lehtar ile anlaşmakta zorlandığımız konuların başında gelmektedir.”

“Çin gibi transit süresi uzun olan ülkelerde yaptığımız ithalatlarda gemi limana gelene kadar hem amir bankanın hem de bizim bankamızın evrakları inceleme süresi olduğu için bir sorun yaşamıyoruz. Ancak transit süresi kısa olan Mısır ve Rusya ithalatlarında gemi önce geldiği ve evraklar hala bankada incelemede olduğu zamanlarda firmamız açısından ciddi anlamda ardiye ve demuraj masrafları ortaya çıkmaktadır.”

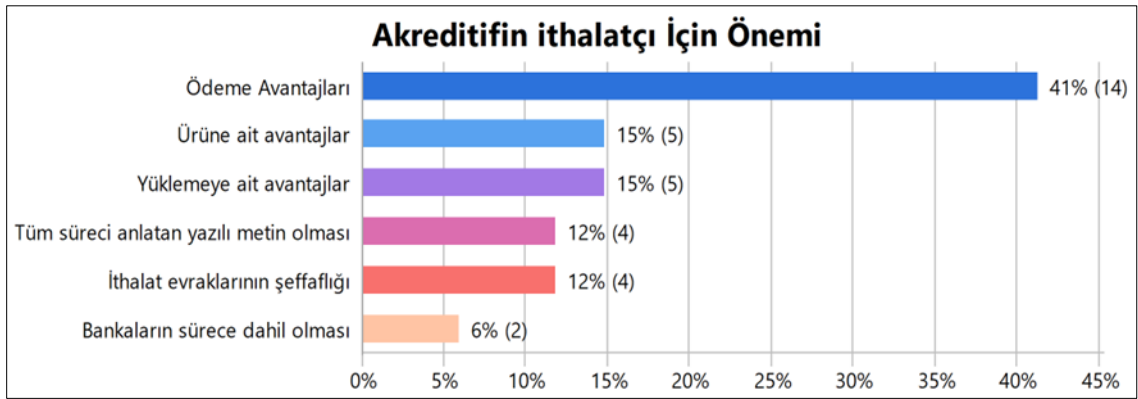

Şekil 20. Akreditifin ithalatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps kod haritası ve ana kod-alt kod haritası

- **Akreditif şartlarına ait riskler:** İthalatçı için riskin olduğu bir diğer alan akreditif şartlarına ait risklerdir. Banka masraflarının kim tarafından karşılanacağı akreditif metninde kesin olarak belirtilmemesi durumunda ithalatçı ilave masraflar ile karşılaşabilir. Bir diğer risk de akreditif metninin 46A ve 47A maddelerinde belirtilen ihracat evraklarının eksik veya hatalı hazırlanmasından kaynaklı ortaya çıkabilecek risklerdir.
- **Gümrük riskleri:** İhracatçı konu satışa ilişkin yükleme sonrası akreditif metninin 46A ve 47A maddelerinde yer alan vesaik evraklarını hazırlamakla yükümlüdür. Bu evrakların eksik veya hatalı hazırlanması durumunda alıcı ithalat işlemlerinde sorun yaşayabilir. Bir diğer risk de alıcı ülkesinde gümrük mevzuatının değişmesi ve talep edilen evrakları ihracatçının sağlayamaması durumunda ortaya çıkan risktir.

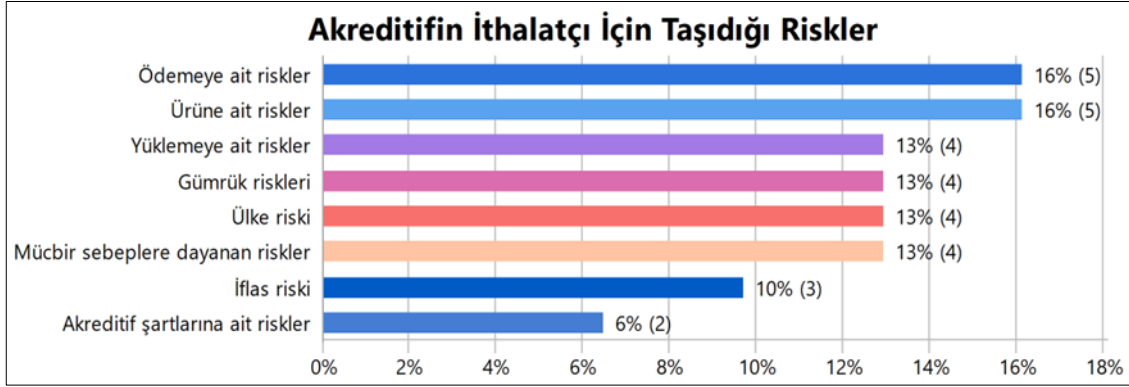
- **Mücbir sebeplere dayanan riskler:** Yapılan literatür taraması neticesinde ithalatçı için riskin olduğu diğer bir konu doğal, siyasi ve sosyal mücbir sebeplerdir. Satıcı ülkesinde ortaya çıkan mücbir koşulları sebep göstererek ürünlerin sevkiyatını erteleyebilir veya siparişi iptal edebilir. Bu da alıcı için ekonomik kayıp oluşturur.
- **Yüklemeye ait riskler:** Akreditifli bir ödeme yönteminde amir banka akreditifi rezervsiz olarak kabul etmesi durumunda alıcının ödeme yükümlülüğü devreye girer. Alıcı ödemeyi yaparak veya vadesi geldiğinde yapacağını garanti ederek ihracat evraklarını alarak malı çeker. Bu noktadan sonra ürünlerle ilgili tüm riskleri kendisi almış olur.
- **Ödemeye ait riskler:** Yapılan mülakatlar neticesinde ithalatçı firmalar akreditifli ödeme yöntemini kendileri için en güvenli ödeme yöntemi olarak değerlendirmelerinin yanında ithalatçı için taşıdığı risklerin olduğunu da belirtmişlerdir. İthalatçı için riskin en fazla olduğu noktaların başında kur, fiyat ve faiz riski gelmektedir. Siyasi ve ekonomik istikrarın olmadığı coğrafi bölgelerdeki ülkelerde değişen kur ve faiz oranlarından dolayı ithalatçı akreditif bedelini öderken ciddi kayıplar yaşayabilir.
- **Ülke riski:** İthalatçı için riskin olduğu diğer bir alan ülke riskidir. İhracatçı firmanın siyasi veya ekonomik olarak istikrarsızlığın olduğu Ortadoğu veya Afrika ülkelerinden birinde olması durumunda değişen şartlardan kaynaklı satıcı üretim veya sevkiyat durumlarında sorunlar yaşayabilir. Bu ülkelerde siyasi dengelerin çok sık değişmesi ithalatçı için risk oluşturmaktadır. Diğer bir risk de ekonomik risktir. Ülkede ortaya çıkan ekonomik şartlardan dolayı yönetim ürün ihracatına kısıtlama getirebilir veya ürün ihracatını tamamen durdurabilir. Bu durumda da alıcı ürünlerini eksik alma veya hiç almama gibi sorunlarla karşılaşabilir.
- **Ürüne ait riskler:** İthalatçı için riskin olduğu diğer bir alan ürüne ait risklerdir. Akreditifli ödeme yönteminde bankaların dikkat ettiği tek husus ihracat evraklarıdır. Evrakların akreditif metnine uygun olarak hazırlanması ve amir bankanın akreditifi rezervsiz olarak kabul etmesi durumunda alıcı otomatik olarak ödeme yükümlülüğüne girmiş olur. Ürünlerin eksik, hatalı veya kırık olması alıcının ödeme yükümlülüğünü
- **İflas riski:** Satıcının veya ülkesinin iflas etmesi de ithalatçı için riskin olduğu diğer bir konudur.

Aşağıda Şekil 21’de akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı için önemine ilişkin kodların istatistiğine yer verilmiştir. Katılımcılardan alınan veriler incelendiğinde katılımcıların akreditifli ödeme yöntemini değerlendirirken ödeme avantajlarını % 41’lik oranla birinci sıraya koymaktadırlar. İkinci olarak ürüne ait avantajlar % 15’tir. Yükleme ait avantajlar % 15’lik oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Tüm süreci anlatan yazılı metin olması % 12 ile dördüncü sıradadır. İthalat evraklarının şeffaflığı ise %12’lik orana sahiptir. Bankaların sürece dahil olmasının oranı ise % 6’dır.

Şekil 21. Akreditifin ithalatçı için önemi – MAXMaps alt kodların istatistiği

Aşağıda Şekil 22’de akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı için taşıdığı risklere ilişkin kodların istatistiğine yer verilmiştir. Katılımcılardan alınan veriler Maxqda programında raporlandığında katılımcıların kendileri için riskin en fazla olduğu alanın % 16 ile ürüne ve ödemeye ait riskler olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak yükleme ait riskler, gümrük riskleri, ülke riski ve mücbir sebeplere dayanan risklerin oranı % 13’tür. Üçüncü olarak iflas riskinin oranı %10 olurken son olarak akreditif şartlarına dayanan riski oranı % 6 olarak tespit edilmiştir.

Şekil 22. Akreditifin ithalatçı için taşıdığı riskler – MAXMaps alt kodların istatistiği

Şekil 23. MAXMaps – Kelime bulutu

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Gelişen teknoloji ile küreselleşmenin artması, firmalar arasındaki rekabetin hızlanması, ürün çeşitliliğine sahip firmaların yeni pazarlarda daha fazla etkin olmaya çalışması, ülkelerin dış ticaret hacimlerini artırma düşüncesi ile firmalara destekler ve teşvikler vermesi gibi nedenlerden dolayı dış ticaret günümüzde en önemli ekonomik göstergelerin başında gelmektedir. Ancak alıcı ve satıcının farklı ülkelerde bulunması ve farklı hukuka tabi olmasından dolayı olası bir ihtilafta çözüm merkezinin neresi olacağı ve hangi kurallara istinaden değerlendirmelerin yapılacağı büyük bir belirsizlik olarak dış ticaret işlemlerinde varlığını korumaktadır.

Bu noktada Milletlerarası Ticaret Odasının varlığı ve ortaya koyduğu UCP kuralları sayesinde dış ticaret işlemlerinde bir standartlaşma ortaya çıkmıştır. Uluslararası ticarete teslim şekilleri ve ödeme yöntemleri olarak kullanılan bu kurallar bütünü sayesinde alıcı ve satıcı kendi avantajlarını ve risklerini önceden belirleyerek ticaret yapmaya çalışmaktadır. Belirlenen bu kurallar bütünü gerekli görülmesi halinde ve günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde MTO tarafından güncellenmektedir.

Yapılan bu çalışma ile uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemleri ve akreditifli ödeme yönteminin ithalatçı ve ihracatçı için taşıdığı riskleri ilişkin bulgulara erişilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde elde edilen veriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Akreditif doğası gereği karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu nedenler firmalar dış uluslararası ticarete kullanılan ödeme yöntemlerin ve özellikle akreditifli ödeme yöntemine hakim personel istihdam etmelidir.
- Dış ticaret işlemlerinde özellikle akreditifli ödeme yönteminde bankaların dikkat ettiği tek husus evraklardır. Evraklar uygun hazırlandığı sürece hem ithalatçı hem de ihracatçı için riskler azalmaktadır.
- Dış ticarete mevcut olan ödeme yöntemleri sayesinde ithalatçı ve ihracatçı kendi sorumluluklarının ve risklerinin farkında olmaktadır.

- İthalatçı kendi riskinin en az olduğu ürünü teslim aldıktan sonra ödeme seçeneğine sıcak bakarken, ihracatçı mal bedelini teminat altına alan peşin ödeme yöntemini tercih etme eğilimindedir.
- Bu noktada hem ithalatçının hem de ihracatçının risklerini minimize eden akreditifli ödeme yöntemi taraflar açısından en güvenilir ödeme yöntemi olarak değerlendirilmektedir.
- Üçüncü taraf bağımsız aktör olarak bankaların da sürece dahil olması, tüm işlemlerin bankalar tarafından yürütülerek resmi yollarla ilerlemesi tarafların akreditifli ödeme yöntemine olan güvenini artırmaktadır.
- Diğer ödeme yöntemlerine nazaran daha maliyetli olması ve karmaşık yapısına rağmen hem alıcı hem de satıcı güvenilirliğinden dolayı akreditifli ödeme yöntemini tercih ettikleri belirlenmiştir.
- İthalatçı firmalar akreditifi tercih etme nedenleri arasında akreditifin kredi finansman özelliğini kullanarak finansal olarak kendilerini rahatlatmak, özellikle vadeli akreditifi tercih ederek mallar yüklendikten sonra ödemenin devreye girecek olmasından dolayı kendi risklerini minimize ettiklerini, akreditif metninde son yükleme tarihinin belirtilmiş olmasından dolayı olası gecikmelerin önüne geçilecek olması, ithalat işlemlerinde sorun yaşamamak adına gerekli tüm belgelerin akreditif metninde belirtilmiş olmasının vermiş olduğu güvence gibi sebeplerin olduğunu ifade etmektedirler.
- İhracatçı firmalar ise akreditifi tercih etme nedenleri arasında da uygun evrak ibrazı sağladıkları sürece mal bedelinin banka nezdinde teminat altına alınacak olması, özellikle teyitli akreditiflerde ülke ve alıcı riskinden bağımsız olarak kendi ülkesindeki bankanın ödeme konusunda taahhüt vermesi gibi nedenleri sıralamaktadırlar.

4.2. Öneriler

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar ve ulaşılan bulgular genel olarak analiz edildiğinde akreditifli ödeme yöntemi ve süreçteki aktörler için aşağıdaki öneriler sıralanabilir.

- Akreditifli ödeme yöntemi hem ithalatçı hem de ihracatçının en güvenli gördüğü ödeme yöntemidir. Ancak firmaların akreditife ve UCP 600 formuna çok iyi hâkim olmaları gerekmektedir.

- Alıcı veya ülke riskinin olduğu bölgelerle çalışılırken mal bedelinin teminat altına alınabilmesi için ihracatçı akreditife teyit ekletmelidir ve evrakları akreditife uygun olarak hazırlamalıdır. Bu sayede alıcı ve ülkeden bağımsız olarak mal bedeli teminat altına alınmış olur.
- Hem akreditifin daha efektif kullanımı hem de akreditifin karmaşık yapısının sadeleştirilmesi noktasında UCP 600 formunda güncellemeler yapılmalıdır.
- Akreditifli bir işlemde ithalatçı ve ihracatçının yanında bankaların da süreçte çok önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sebeple bankalar bir akreditif açarken veya bir akreditife teyit verirken alıcı ve ülke riskini çok iyi analiz etmelidir.

KAYNAKÇA

- Akın, H. (2005). *Yeni işim dış ticaret*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Akın, H. (2008). *Yeni işimiz dış ticaret* (7. baskı). Ankara: Elma Yayınevi.
- Ataman, Ü., & Sümer, H. (2003). *Dış ticaret işlemleri ve muhasebesi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Aydın, G. S., & Ersöz, O. (2020). Akreditif açtıran ile akreditif bankası arasındaki ilişki. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 1-20.
- Bağrıaçık, A. (2004). *Uygulamalı dış ticaret işlemleri* (8. baskı). Ankara: Bilim Teknik Yayınevi.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1–15.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Bedestenci, Ç., & Canıtez, M. (2008). *Dış ticaret işlemler ve uygulamalar*. Ankara: Özkan Matbaacılık.
- Bozkurt, S. (2006). *Akreditifin uygulanması*. İstanbul: Seçkin Yayınları.
- Civelek, M. E., & Sözer, E. G. (2003). *İnternet ticareti: Yeni ekososyal sistem ve ticaret noktaları* (1. basım). İstanbul: Beta Basım.
- Çelikel, A. (2003). *Türk milletlerarası özel hukuk mevzuatı* (11. bası). İstanbul: Beta Basım.
- Dalhuisen, J. (2004). *Dalhuisen on international commercial, financial and trade law* (2. baskı). Oxford: Hart Publishing.
- Demir, B. (2010). Uluslararası Bankacılıkta Ödeme Yöntemlerinden Akreditif ve Akreditifte Karşılaşılan Sorunlar ile Çözüm Önerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Dilek, M. (2007). Dış Ticarete Ödeme Yöntemleri ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dindar Koç, H. (2019). Akreditifli Ödemede Belgelerin İbrazı ve İbraza Bağlanan Sonuçlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dizkırıncı, A. S. (2004). İhracatta Akreditifli Ödeme Şeklinin Kullanım Nedenleri ve Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Doğan, V. (2005). *Uluslararası ticarete ödeme aracı olarak akreditif* (2. baskı). İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Doğan, V. (2005). *Uluslararası ticarete ödeme aracı olarak akreditif*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ergin, N., & Bakkalcı, A. C. (2011). *Türkiye'nin dış ticaret tarihi: teori uygulama politika mevzuat*. Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Göğer, E. (2008). *Akreditif muamelesi ve hukuki mahiyeti*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Gökgöz, A., & Şeker, A. (2014). *Dış ticaret işlemleri ve muhasebesi* (1. baskı). Bursa: Dora Basım Yayın.
- Gül, R. (2010). UCP 600 ve Bankalarda Akreditif Uygulamaları: Örnek Olay İncelemeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Günay, G. E. (2014). *Türk hukuku'nda akreditif*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Kahler. (1983). *International marketing*. South Western Publishing Co.
- Karacan, S., & Özcan, C. (2006). *Dış ticaret işlemleri ve muhasebesi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları.

- Kaya, F. (2008). *Dış ticaret işlemleri yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Kayıhan, Ş., & Eski, M. (2015). *Uluslararası ekonomi hukuku: Cilt 1* (2. baskı). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Kemer, O. B. (2005). *Dış ticaret teknikleri: Teori-uygulama*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Kılıç, Ş. (2010). Uluslararası ticarete vesaik mukabili ödeme yöntemi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-44.
- Kılıç, Ş. (2010). Uluslararası ticarete vesaik mukabili ödeme yöntemi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-44.
- Kızıl, A., Örsçelik, N., & Şoğur, M. (2013). *İthalat - ihracat işlemleri & muhasebe uygulamaları el kitabı*. İstanbul: Der Yayınları.
- Kocaimamoğlu, S. (1980). *Bankacılık ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kodalak, O., Topal, B., & Dizkırıncı, A. S. (2015). Dış ticarete akreditifli ödemeler: UCP 600'e göre bankalarda güncel örnek uygulamalar. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(3), 68-80.
- Kring, F. B. (2009). Milletlerarası ticaret odasının akreditifle ilgili son düzenlemesi yeknesak kurallar 600 (UCP 600) ve uygulamaya getirdiği bazı yenilikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-20.
- Kutlovac, M. (2007). Bosna-Hersek bankacılık sisteminde akreditif işlemleri ve maliyet-kârlılık analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Melemen, M. (2016). *Uygulamalı uluslararası ticaret işlemleri* (3. baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Melemen, M., & Arzova, S. B. (2000). *Uluslararası ticaret, alternatif finansman teknikleri ve muhasebeleştirilmesi ticari yazışma örnekleri* (1. baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Özalp, A. (2007). *UCP 600'in kullanılması ve akreditif*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Özalp, A. (2009). *Uluslararası yeni kurallar ışığında dış ticarete teslim ve ödeme şekilleri, genel ve bankalar uygulaması*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Özalp, A. (2012). *Akreditif ve standby L/C rezerv konuları*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Özçelik, O. (2022). Effects of economic and political uncertainties on Turkey's payment term preferences in foreign trade: Testing with the non-linear asymmetric ESTAR cointegration test. *Business & Management Studies: An International Journal*, 10(1), 380-400.
- Özel, S. (1991). *Yargıtay kararları eşliğinde akreditif ve hukuki niteliği*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Öztürk, A., & Sandalcılar, A. R. (2018). Dış ticaret işlemlerinde tercih edilen ödeme yöntemleri: Doğu Karadeniz bölgesi üzerine bir uygulama. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4), 201-218.
- Polat, A. (2008). Uluslararası ticarete akreditifli ödemeler ve UCP 600. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13).
- Reisoğlu, S. (2008). Hukuki açıdan akreditif ve 600 sayılı yeknesak kurallar. *Bankacılar Dergisi*, 66, 34-52.
- Selek, S., & Gönen, S. (2005). Dış ticaret işlemlerinden akreditifli ödeme şeklinin muhasebeleştirilmesi. *Yaklaşım Dergisi*.
- Seyidoğlu, H. (1994). *Uluslararası finans*. İstanbul: Güzem Yayınevi.
- Şahin, M. (2018). Akreditifli ödeme şekli ve hukuki boyutu. *Dış Ticaret ve Hukuk Araştırmaları*, 3(2), 70-80.
- Şirinpınar, A. (2012). Dış Ticarete Akreditif İşlemlerinde Operasyonel Risklerin Önlenmesi. Doktora tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.

- Taşdemir, Ö. D. (2019). Akreditif Uygulamalarında Tarafların Karşılaştıkları Riskler ve Bir Banka Uygulaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tekinalp, Ü. (1988). *Banka hukukunun esasları* (1. baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Toklu, İ. T. (2018). İhracatta akreditifli ödeme: Bal sektörü üzerine bir vaka analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 53-60.
- Toroslul, M. V. (1999). *Dış ticaret işlemleri ve muhasebesi* (3. baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Töre, N., & Derya, S. (2004). *Bankacılar için dış ticaret ve kambiyo bilgisi*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Turhan, N. (2013). *Dış ticaret ve akreditifli işlemlerin uluslararası uygulamaları kılavuzu* (2. baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yeni, C. (2005). *Uluslararası ticarete ödeme yöntemleri* (1. basım). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Yeniaras, M. C. (2006). Uluslararası ticarete akreditif ve belge karşılığı ödeme. *İBD*, 80(1), 107-137.
- Zeynalzade, S. (2016). İhracatta Akreditif Uygulamaları: Bir Katılım Bankası Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Zeynalzade, S., & Topal, B. (2016). Dış ticarete akreditifli ödemeler: İhracatta akreditif uygulamaları. *İşletme Öğrencileri Kongresi*, 3, 198-210.

EKLER

EK 1

MÜLAKAT FORMU (İŞLETMELERLE)

Mülakat formu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bilim Dalı Öğrencisi Akif Culfa ve Tez Danışmanı Doç. Dr. Yasin Gültekin tarafından Yüksek Lisans Tezi araştırma konusu için hazırlanmıştır. Form otuz iki sorudan oluşmaktadır. Araştırma bilimsel çalışmalarda kaynak oluşturacağından soruları açık ve objektif olarak cevaplandırmanız önem arz etmektedir. Katkılarınız için teşekkürler.

Soru 1- İhracatçı olarak akreditifli ödeme yöntemini tercih etmeniz nedenleri nelerdir?

Soru 2- İthalatçı olarak akreditifli ödeme yöntemini tercih etmeniz nedenleri nelerdir?

Soru 3 -Akreditif açılırken amir ve/veya amir bankası ile yaşadığınız sorunlar oldu mu? Ve bu sorunları nasıl çözdünüz?

Soru 4 -Akreditif açarken lehtar ve/veya lehtar bankası ile yaşadığınız sorunlar oldu mu? Ve bu sorunları nasıl çözdünüz?

Soru 5- Akreditifli bir ihracatta hangi teslim şekilleri lehtarın lehinedir ve lehtar açısından bu teslim şekillerinin avantajları nelerdir?

Soru 6- Akreditifli bir ithalatta hangi teslim şekilleri amirin lehinedir ve amir açısından bu teslim şekillerinin avantajları nelerdir?

Soru 7- Akreditifli bir ihracatta hangi teslim şekilleri lehtarın aleyhinedir ve lehtar açısından bu teslim şekillerinin dezavantajları nelerdir?

Soru 8- Akreditifli bir ithalatta hangi teslim şekilleri lehtarın aleyhinedir ve lehtar açısından bu teslim şekillerinin dezavantajları nelerdir?

Soru 9- Akreditif maddeleri/şartları ile ilgili amir ile anlaşmakta zorlandığınız konular nelerdir?

Soru 10- Akreditif maddeleri/şartları ile ilgili lehtar ile anlaşmakta zorlandığınız konular nelerdir?

Soru 11- Akreditif maddeleri/şartları ile ilgili ithalatçı ile anlaşamadığınız ve satışın/projenin iptal olduğu bir işlem oldu mu? Ve anlaşamadığınız madde/maddeler nelerdir?

Soru 12- Akreditif maddeleri/şartları ile ilgili ihracatçı ile anlaşamadığınız ve satışın/projenin iptal olduğu bir işlem oldu mu? Ve anlaşamadığınız madde/maddeler nelerdir?

Soru 13- Akreditifli bir ihracatta, yaptığınız ihracat sonrası akreditif bedelini tahsil edemediğiniz oldu mu? Eğer oldu ise amirin ve/veya bankasının ödemeyi yapmamasının/yapamamasının sebepleri nelerdir?

Soru 14- Akreditifli bir ithalatta, yaptığınız ithalat sonrası akreditif bedelini ödeyemediğiniz bir durum oldu mu? Ve bu sorunu nasıl çözdünüz?

Soru 15- Akreditifli bir ihracat sonucu firma olarak kayıp yaşadığınız oldu mu? Eğer oldu ise nasıl bir kayıp yaşadınız?

Soru 16- Akreditifli bir ithalat sonucu firma olarak kayıp yaşadığınız oldu mu? Eğer oldu ise nasıl bir kayıp yaşadınız?

Soru 17- Akreditif ile yapılan bir ihracat sonucu, akreditif bedelini tahsil edememe nedeniyle hukuki yollara başvurduğunuz oldu mu? Eğer oldu ise nasıl sonuçlandı?

Soru 18- Akreditif ile yapılan bir ithalat sonucu, akreditif bedelini ödeyememe nedeniyle hukuki yollara başvurduğunuz oldu mu? Eğer oldu ise nasıl sonuçlandı?

Soru 19- Akreditifli ödeme yönteminin lehtarın risklerini azaltma noktasındaki önemi nedir?

Soru 20- Akreditifli ödeme yönteminin amirin risklerini azaltma noktasındaki önemi nedir?

Soru 21- Akreditifli bir ihracatta bankalar tarafından sizlere bildirilen başlıca rezerv konuları nelerdir?

Soru 22- Akreditifli bir ithalatta bankalar tarafından sizlere bildirilen başlıca rezerv konuları nelerdir?

Soru 23- Akreditifli bir ihracatta istenen evraklar (46A-Documents Required) kısmında sağlamakta zorlandığınız evrak var mıdır? Eğer varsa hangileridir ve sebepleri nelerdir?

Soru 24- Akreditifli bir ithalatta istenen evraklar (46A- Documents Required) kısmında lehtarın sağlayamadığı herhangi bir evrak oldu mu? Eğer varsa hangileridir ve sebepleri nelerdir?

Soru 25- Karşılaştığınız rezerv konularının ortaya çıkmasının başlıca nedenleri nelerdir?

Soru 26- Karşılaştığınız rezerv konularının ortaya çıkmasının başlıca nedenleri nelerdir?

Soru 27- Akreditifli bir ihracatta akreditifin teyitli olmasını mı teyitsiz olmasını mı tercih ediyorsunuz?

Soru 28- Akreditifli bir ithalatta, lehtar tarafından daha çok teyitli mi teyitsiz mi akreditif açma talebi geliyor?

Soru 29- İhracatçı olarak akreditifin teyitli veya teyitsiz olması ödeme risklerinizi nasıl etkilemektedir?

Soru 30- İthalatçı olarak akreditifin teyitli veya teyitsiz olması emtia risklerini ve ödeme risklerinizi nasıl etkilemektedir?

Soru 31- İhracatçı olarak akreditifli ödeme yöntemini nasıl değerlendirirsiniz? İhracatın ve sizin açınızdan ödeme riskinin azaltılması noktasında yapılması gereken revizyonlar nelerdir?

Soru 32- İthalatçı olarak akreditifli ödeme yöntemini nasıl değerlendirirsiniz? İthalatın ve sizin açınızdan ödeme riski ve emtia riskinin azaltılması noktasında yapılması gereken revizyonlar nelerdir?

EK 2 MÜLAKAT FORMU (BANKALARLA)

Mülakat formu Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bilim Dalı Öğrencisi Akif Culfa ve Tez Danışmanı Doç. Dr. Yasin Gültekin tarafından Yüksek Lisans Tezi araştırma konusu için hazırlanmıştır. Form otuz iki sorudan oluşmaktadır. Araştırma bilimsel çalışmalarda kaynak oluşturacağından soruları açık ve objektif olarak cevaplandırmanız önem arz etmektedir. Katkılarınız için teşekkürler.**Soru 1-** Akreditifli ödeme yönteminde bankaların en önemli görevi ve sorumluluğu nelerdir?

Soru 2- Akreditifli ödeme yönteminde bankalar tarafından karşılaşılan en yaygın rezerv konuları nelerdir?

Soru 3- Akreditifli bir işlemde bankanıza sunulan sahte evrak oldu mu? Eğer oldu ise bunun bankanıza yol açtığı sorun ortaya çıktı mı?

Soru 4 – Akreditifli bir işlemde tarafınıza ibraz edilen belgeleri incelerken dikkat ettiğiniz hususlar nelerdir?

Soru 5- Teyit verme, akreditifin işlevi ve bankacılık altyapısı açısından akreditifli işlemlerde ülke veya bölgesel risk farklılıkları nelerdir?

Soru 6- Bankalar olarak akreditiflerde rezerv konularının azaltılması ve akreditifin daha efektif bir ödeme yöntemi olarak kullanılması noktasında yapılması gerekenler nelerdir?

